

СВЕТИ- КНЕЗ ЛАЗАР

Часопис за духовни препород

Свети Кнез Лазар – Година осма / Призрен 2000 – Бр. 4 [32]

Догматика
Огледи из канонског права
Библијска теологија
Уметност и историја
Вера и наука
Духовни путокази
Актуелне теме
Прикази
Савремена хроника

лична библиотека
Арх. Наум

СВЕТИ- КНЕЗ ЛАЗАР

Часопис за духовни препород

лична библиотека
Арх. Наум

Уместо увода
Догматика
Огледи из канонског и црквеног права
Уметност и историја
Духовни путокази
Библијска теологија
Духовни живот
Из старе црквене штампе
Актуелне теме
Међуцрквена хроника

Година осма / Призрен 2000 - Бр. 4 [32]

С благословом Његовог Пресвештенства
Епископа рашкопризренског др Артемија

Издаје: ЕПАРХИЈА РАШКОПРИЗРЕНСКА

Главни и одговорни уредник:
Војислав Јовичић

Уређивачки одбор:
епископ Атанасије (Ракић)
архимандрит Јован (Радосављевић)
протојереј саврофор Милутић (Тимоњијевић)
протојереј Зоран Грујић
јеромонах Симеон (Виловски)
јеромонах Сава (Јањић)

Технички уредник:
јерођакон Јусџин (Јездић)

Тираж: 1000 примерака

Часопис излази четири пута годишње.
Дозвољено је препштампавање чланака уз обавезно цитирање.

Адреса издавача: ЕПАРХИЈА РАШКОПРИЗРЕНСКА
38400 ПРИЗРЕН, тел. 029/25426

Компјутерска припрема АС, Београд
Штампа ФЛЕШ, Земун

УМЕСТО УВОДА

ИЗВЕШТАЈ МИНИСТАРСТВА ВЕРА О ПОСЕТИ ПРЕДСТАВНИКА САВЕЗНЕ ВЛАДЕ МАНАСТИРУ ВИСОКИ ДЕЧАНИ И ПЕЋКОЈ ПАТРИЈАРШИЈИ

Председник Савезне владе мр Зоран Жижич и савезни министар вера проф. др Богољуб Шијаковић планирали су да посете манастир Високи Дечани на дан храмовне славе тог манастира – 24. новембар 2000. године. Два дана пре тога, стигла је информација од главнокомандујућег снага КФОР-а на Косову и Метохији, италијанског генерала Кабиђоза, да због тога што им се не може гарантовати безбедност, пеће им бити омогућен улазак у ову југословенску покрајину.

Међутим, министар Шијаковић, са својим саветником и шефом кабинета Будимиром Алексићем, кренуо је у четвртак 23. новембра, у 24 часа, у манастир Дечане, како би сутрадан – 24. новембра, на дан Св. краља Стефана Дечанског био на манастирској храмовној слави.

Тачно у 5⁵⁵ часова 24. новембра стигли су на административну границу између Црне Горе и Косова и Метохије, у место Савице воде. Након контроле, пришао им је шпански официр, изасланик генерала Кабиђоза, главнокомандујућег снага КФОР-а на Косову и Метохији, и саопштио да министар Шијаковић не може да пређе границу, јер му они не могу гарантовати безбедност. Министар је рекао да је пошао као верник на храмовну славу манастира Високи Дечани, и да жели да иде на сопствену одговорност, те да не тражи обезбеђење снага КФОР-а, истичући да је спреман да о томе да писмену изјаву. Шпански официр је објаснио да он само преноси наређење своје команде, те да једноставно не може дозволити министру да настави пут за Дечане, изразивши при том жељу да следеће године слободно и без потребе за пратњом министар присуствује манастирској слави.

Саветник и шеф кабинета министра Шијаковића – Будимир Алексић је, у пратњи италијанских војника, отишао у Дечане, где је присуствовао светој архијерејској литургији коју су служили Његово високопреосвештенство митрополит црногорско-приморски Амфилохије, Његово преосвештенство епископ рашко-призренски

Артемије и Његово преосвештенство бивши епископ захумско-херцеговачки и приморски Атанасије са свештенством.

Литургији је присуствовало око стотину косовско-метохијских Срба, међу којима су били и чланови Српског националног већа Косова и Метохије др Рада Трајковић, Душан Ристић и други. Након литургије, за све присутне је приређен ручак коме су, поред тројице поменутих архијереја, присуствовали: генерал Кабиџозу – главнокомандујући снага КФОР-а на Косову и Метохији, Дејвид Мичелс – начелник пећког региона (УНМИК) и Будимир Алексић – саветник и шеф кабинета савезног министра вера, као представник Савезне владе.

Након ручка, Будимир Алексић је Његовом преосвештенству епископу Артемију и братству манастира Дечана уручио дарове од председника Савезне владе мр Зорана Жижича и савезног министра вера проф. др Богољуба Шијаковића: богослужбено четворојеванђеље, кандило, икону св. Архангела Михаила, књигу „Српско сликарство у доба краља Милутина“ (на енглеском), књигу Фјодора Успенског „Историја византијског царства“ и пет примерака књиге министра Шијаковића „Критика балканистичког дискурса“. Преносећи поздраве манастирском братству и епископу Артемију од председника Савезне владе и савезног министра вера, Будимир Алексић је истакао да је забрана уласка министру вера на територију Косова и Метохије чин који представља кршење основних људских права, и то у најосетљивијој области тих права, а то је право на вероисповедање.

Епископ Артемије је уложио најоштрији протест због тог поступка, истичући да косовско-метохијски Срби то доживљавају као иритирање, и да због тога тешко могу имати поверење у снаге КФОР-а и УНМИК-а.

Генерал Кабиџозу је тај поступак правдао чињеницом да није успостављена сарадња између нове југословенске Владе и КФОР-а и УНМИК-а на Косову и Метохији.

Након ручка, у манастирском конаку је уследио разговор о готово свим аспектима косовско-метохијског проблема. У разговору су учествовали: митрополит Амфилохије, епископ Артемије, Будимир Алексић, генерал Кабиџозу и Дејвид Мичелс.

Митрополит Амфилохије је представницима КФОР-а и УНМИК-а рекао да је поштовање резолуције Савета безбедности УН 1244 – по којој је Косово и Метохија саставни део територије СРЈ – *conditio sine qua non* за нормализацију стања у овој југословенској покрајини, истакавши да пре свега треба створити услове за повратак прогнаних косовско-метохијских Срба на своја огњишта. Митрополит је при том нагласио да КФОР треба да што пре успостави односе са новом југословенском Владом, коју признаје читав свет.

Генерал Кабиџозу је казао да су општинска већа (која би била састављена од представника Срба и Албанаца) предуслов који треба да омогући дијалог Срба и Албанаца. Тај дијалог би, по његовом мишљењу, резултирао стварањем амбијента у коме би се Срби на Косову и Метохији осећали безбедно.

Епископ Артемије је нагласио да повратак прогнаних Срба не може бити питање добре воље Албанаца и договора са њима, него да је то питање међународног права, те да Срби само траже да се то право и на њих примењује.

Будимир Алексић је рекао да се стиче утисак како неко не жели да се прогнани Срби врате на своја огњишта. Јер, по његовом мишљењу, тешко је објаснити чињеницу да се за годину и по готово нико од Срба није вратио на Косово и Метохију, а да се при том етничко чишћење Срба из ове покрајине наставља.

У 15 часова, митрополит Амфилохије и Будимир Алексић су напустили манастир Високи Дечани, и у пратњи италијанских војника отишли у Пећку патријаршију.

Увече, пре вечере, Будимир Алексић је пећкој игуманији Февронији пренео поздраве и уручио поклоне од председника Савезне владе мр Зорана Жижича и савезног министра вера проф. др Богољуба Шијаковића: престони крст са распећем, икону св. великомученика Георгија и књигу „Српско сликарство у доба краља Милутина“ (на енглеском језику).

Сутрадан, 25. новембра, у 10 часова, у Пећкој патријаршији је одржан састанак посвећен проблему повратка прогнаних Срба са Косова и Метохије. Састанку су присуствовали: митрополит Амфилохије – изасланик Његове светости српског патријарха Павла, као представник Српске православне цркве, Будимир Алексић – саветник и шеф кабинета савезног министра вера Богољуба Шијаковића, као представник Савезне владе, генерал Торели – командант КФОР-а бригаде Запад, потпуковник Ромеро – шпански официр, шеф Станице безбедности за бригаду Запад, задужен за војно-цивилне послове, Дејвид Мичелс – срески начелник пећког региона (УНМИК), Боб Џорџсбурџ – градоначелник Пећи, синђел Петар Улемск – представник Српског националног већа Косова и Метохије, Љубиша Фолић – представник прогнаних Срба са подручја пећког региона, игуманија пећка Февронија и јеромонах Јован Ђулибрк, као преводилац.

Генерал Торели се zaloжио за повратак прогнаних Срба на Косово и Метохију, али је рекао да је проблем где (у којој места) и када да се врате, те да то није могуће у скорије време. Он сматра да пре повратка треба створити безбедносне, политичке, економске и друге услове за то, као и да треба почети са малим корацима. По његовом мишљењу, треба створити такав амбијент на Косову и Мето-

хији у коме би Срби могли да живе без заштите снага КФОР-а и без њиховог присуства.

Дејвид Мичелс је рекао да све избеглице морају да се врате својим кућама, али да је сада то немогуће, осим у малом броју и у мањим местима.

Боб Џорџбури је казао да је основан Комитет за повратак избеглица, испољавајући велики оптимизам у погледу резултата рада тог комитета.

Митрополит Амфилохије је изразио задовољство што постоји Комитет за повратак избеглица, али је рекао да му је жао што у том комитету нема опшх о којима се ради, а то су српске избеглице. Он је констатовао да се за годину и по нико од прогнаних Срба није вратио, иако већина њих жели да се врати. Зато ти људи, како је рекао, имају утисак да неко није заинтересован да се они врате на своја огњишта. На крају је упитао присутне представнике КФОР-а и УНМИК-а шта он може рећи избеглицима у Црној Гори, и какву им поруку може однети са овог састанка.

Будимир Алексић је рекао да ће забрана уласка савезног министра вера на Косово и Метохију обесхрабрити прогнане Србе, јер ако 50000 војника (колико их има у саставу КФОР-а), не могу гарантовати безбедност једном министру, шта онда могу да очекују обични грађани српске националности. С друге стране, нагласио је Алексић, снаге КФОР-а гарантују безбедност свим Албанцима, па би се могло закључити да се резолуција Савета безбедности УН 1244, чији је главни циљ стварање услова безбедности за све, примењује на само једну етничку групу на Косову и Метохији. У таквим условима је, по његовом мишљењу, илузорно размишљати о повратку прогнаних Срба.

Састанак је завршен у 12 часова.

Напомињемо да је једна од монахиња фотографисала учеснике састанка, али је одмах један од присутних војника интервенисао тако што јој је одузео фото-апарат и извадио из њега филм, без икаквог објашњења.

У 14 часова, представник Савезне владе Будимир Алексић и представник Српске православне цркве митрополит Амфилохије, у пратњи италијанских војника, напустили су територију Косова и Метохије.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕПОРУКА

На основу свега казаногa може се закључити да су КФОР и УНМИК имали намеру да онемогуће присуство савезних функционера у овој југословенској покрајини.

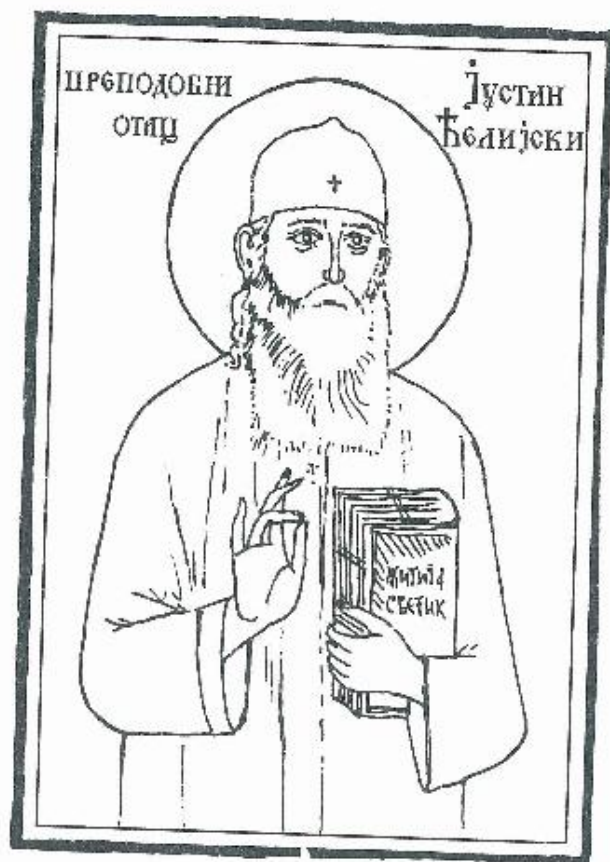
Савезно министарство вера тражи од председника Савезне владе да се систематски, свеобухватно и хитно размотри проблем Косова и Метохије, конкретно – да се размотре интересије СРЈ на тој територији и статус држављана СРЈ на Косову и Метохији, а посебно заштита имовине, специјално духовне и културне баштине и угрожених лица.

Од министарства правде тражимо да о овоме обавести све релевантне домаће и иностране институције за заштиту људских права, и од њих затражи помоћ поводом овог случаја и евентуалних сличних будућих случајева.

Од министарства иностраних послова тражимо да преко релевантних међународних фактора издејствује несметано присуство државних функционера СРЈ на Косову и Метохији.

Од министарства за права мањина тражимо да се одмах заложи за права мањинског српског и албанског живља на Косову и Метохији.

Савезни министар вера
Проф. др Богољуб Шкијаковић

Канцеларија Епархије рашко-призренске

ИЗВЕШТАЈ О „СРПСКО АЛБАНСКОМ ДИЈАЛОГУ“ ОДРЖАНОМ У СКОПЉУ ОД 16–19. НОВЕМБРА 2000. ГОД.

Од 16–19. новембра 2000. год. у Скопљу је одржан четврти округли сто „Албанско-српски дијалог“ у организацији Хелсиншког одбора за људска права.

Тема окупљања је била „Пакт стабилности за југоисточну Европу као оквир за решавање проблема на Балкану“. Ово је први пут да је позвана делегација „Рашко-призренске епархије“, а у њеном саставу су били г. Милутин Бојић, Сапа Чепкановић, Дејан Илић и Ивана Дамјановић.

Модератор дискусије је била г-ђа Мира Меснер, социолог и координатор у Хелсиншком Одбору, по ставовима и настану наклоњена Српској страни.

Скуп је почео пројекцијом филма „Плавооки“. Ради се о америчком филму који разматра расистичке односе у Америци и осећања тог одбаченог црначког бића у друштву, након чега је уследила дискусија. Прича нам је деловала мало тенденциозно јер се у садашњем тренутку води велика кампања о нападашом албанском народу и српском народу као оном који врши „геноцид“.

Следеће предавање одржала је Сафета Бишчевац, новинар листа „Данас“, а о улози медија и значају новинара. О стању у шиптарским медијима на Косову писмо много сазнали јер они нису хтели да причају о томе, сем што су се хвалили (и унадали сами себи у реч) да радио Косово има програм на српском, турском и албанском језику, а онда други излеће с коментаром „као да неко слуша тај програм...“, или „дема Турака и Египћана...“ итд.

Сутрадан је било речи о философији Јаспера (исмачки философ између два рата), суочавању и одговорности, г-ђе Јане Беч, социолога и предавача на универзитетима у Немачкој и Великој

Британији. У уводу су поменути геноциди Турака над Јерменима, нациста над Јеврејима, и десетостотих случај Сребренице. Самим уводом сврсташи смо у „неправедне и геноцидне народе“.

После приче из књиге „Цепање душе“ (Јања Беч; исповест муслиманских жена у избеглиштву), уследио је тимски рад и дискутовање о моралној, политичкој, кривичној и метафизичкој одговорности ликова из приче.

Политика симбола или симболи политике била је следећа тема коју је обрадио г. Павел Домоњи, а његова сугестија је била признавање независности Косову.

Састав људи који су били у групи из Србије био је веома шаролик. Позвани су представници Савезног министарства за националне мањине, ДС, ДСС, ИНТЕ пројект, Отпор, Социјал-демократска унија, Социјал-демократска омладина, Студентска унија, Друштво за заштиту животиња (!?), Радио Београд, Фрее Србија и РП Епархија, све укупно тридесетак учесника. Одмах су се издвојиле две струје, тврда српска и либерална (скуменско-хипи).

Екипа РП Епархије је била све време на удару и у дискусијама и на ручку и у паузама. Велику помоћ имали смо у представницима ДСС, ДС, Отпор Нови Сад, Отпор Суботица (Мађар), као и наклоност организатора. Посебно бих поменио наклоњеност г-ђе Мире Меснер и г-ђе Александре Шаљевић правнице у Београдској канцеларији Хелсиншког одбора.

Албанска екипа није била састављена од различитих организација и све време су били јединствени. Вођа групе је високи интелектуалац добро „поткован“ чињеницама и са утврђеном платформом за рад. Код Албанаца су постојали људи који су говорили, који су галамом искомпливали време (док се вође усагласе) и статисти који су све време ћутали.

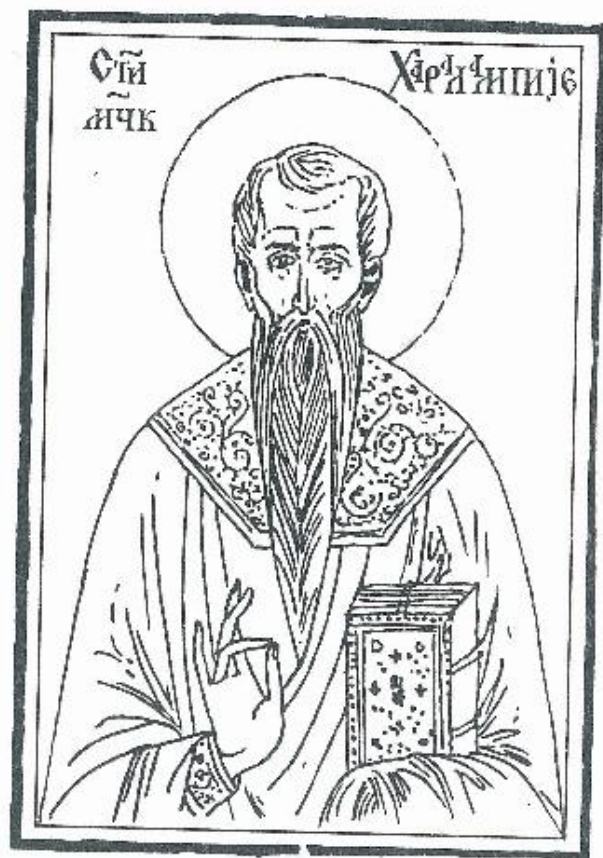
Напа скипа је културно, смирено и аргументовано сведочила о косовској стварности. Неколико примерака „Распето Косово“ је било све време изложено, а имали смо и неколико бројева „Гласника“ (посебно интересовање је било за број са Декларацијом из Ерлија).

За време једне жустре расправе када сам говорио о спровођењу геноцида над Србима на Косову, а у присуству КФОР-а био сам прекинут од г-ђе Јање Беч с образложењем да је „геноцид по дефиницији систематска и планска ликвидација одређеног сититета“ на шта сам остао при својој тврђи да се управо сада спроводи над Србима и над српским светињама на Косову и Метохији. У том тренутку је скочио разјарени извесни Цезал Рамадаши (поручник ОВК како се представио) и са места модератора свима признао и показао у „Распето Косово“ цркве које је лично срупио и да му нико ништа не може, да му није жао, а ако треба у Хагу ће моћи да се одбрани.

Као закључак, сви су се сложили да је добро што су се представници Срба и Албанаца поново срели и разговарали (први пут после ратног сукоба) и да би било пожељно присуство већег броја Срба са Косова и Метохије.

Наредни сусрет заказан је за средину децембра текуће године.

подносилац извештаја
Дејан Илић

ПАТРОЛОГИЈА

ОТАЦ ГЕОРГИЈЕ ФЛОРОВСКИ
(1893–1979)I
ЛИЧНОСТ

Протојереј Георгије Флоровски је покретач, а у великој мери и остваритељ неопатристичке синтезе православног богословља. У њему су и неправославни хришћани видели савременог сведока апостолске вере, настављача патристичке традиције, носиоца духа ране Цркве. После Св. Григорија Паламе и Св. Марка Ефеског, тешко да се на богословском небу појавила иједна звезда виднија од Оца Флоровског. У извесном смислу он је наш Палама двадесетог века.

Флоровски је рођен 28. августа (по црквеном календару) 1893. године у Јелисаветграду на југу Русије, као пето и најмлађе дете свештеника Василија Флоровског, потоњег ректора Богословске академије у Одеси, и мајке Клаудије. Живот је провео у три различита света: од 1893. до 1920. у Русији, од 1920. до 1948. у средњој и западној Европи, од 1948. до 1979. године у Северној Америци.

Шест месеци после Георгијевог рођења породица Флоровски преселила се у Одесу. Ту је одрастао и образовао се овај духовни горостас. Услови у којима је Флоровски растао већ су припремали и предпозначили у њему васељенску личност, или „васељенског протојереја“, како је касније назван. Одеса, са својих пола милиона становника, је била у то време економски и административни центар јужне Русије. А у целом Руском царству само је престоница Петроград превазилазила Одесу као интернационална морска лука. Школска одељења у којима се учио Флоровски сва су била интернационална. Било је тамо и Италијана, Немаца, Француза, Енглеза и веома много Јевреја. Од тринаест ученика који су са њиме завршили гимназију, само још двојица су били Руси, а седморица Јевреји!

Биографија Оца Флоровског у суштини је биографија његовог интелекта, историја умног развоја и умних подвига. Свој интензивни интелектуални живот је започео врло рано, а на то га је упутила његова породица и лоше физичко здравље (због лошег здравља

кашије није примљен у војску, чак ни у време грађанског рата). „Био сам окружен одраслима, родитељима, двојицом стричева, браћом и сестром“, причао је Флоровски касније, „а сви они заимали су се за интелектуални рад и бавили су се њиме. Добио сам веома интензивно образовање само седећи и слушајући.“ Већ са тринаест година прочиота је Соловјовљеву Историју Русије, а до завршетка гимназије скоро целу руску књижевност и дела страних аутора у руском преводу. Љубав према читању подстакла га је на изучавање страних језика. Читајући као дечак Волтера Скота, одлучио је да сам научи енглески језик и у томе успева користећи универзитетске уџбенике старијег брата. А до краја гимназије Флоровски се оспособио да користи дела написана на француском, немачком и латинском језику. Похађао је часове из грчког и јеврејског језика. Грчки је добро научио а јеврејски није успео.

Флоровски је одрастао међу књигама. Уживао је у њима. Познавао је само једну врсту рекреације: књиге. „Од своје ране младости знао сам да ћу бити професор, то је била једина ствар за мене“, рекао је Флоровски. Желео је да постане богослов и научник.

Поред породице и школе, значајан формативни фактор у Флоровској младости била је и Црква. Учествовао је у богослужењима, али не као чтец или ипођакон, како је обичај код побожних Руса, него пажљиво пратећи службу из угла. Није се заносио церемонијом шти лепим певањем. Њега је привлачила интелектуална страна црквених служби, догматски садржај богослужења. Тада је Флоровски запазио у литургијским текстовима оно што је касније као веома значајно истицао, – да су они „пуни богословља и доживљајног осећања“. И закључио је: „Нема неслагања између богослужења и богословља, они припадају једно другоме“. Флоровски је открио блиским пријатељима да је као једанаестогодишњак напамет знао све црквене службе. „Мој ум је био испуњен њиховим сликама, и оне су се у мени задржале заувек“, каже Флоровски. А ако читамо Флоровскога, видећемо да се он у своме богословљу обично њиме служио.

После гимназије, 1911. године Флоровски се уписао на Историјско-филолошки факултет Новоросијског универзитета у Одеси на којем је специјализирао из философије. Студијама философије су руководили чувени професори А. Казански и Н. Ланге. Сам Флоровски је истицао као врло битну чињеницу да је научни програм из философије на Одеском универзитету, за разлику од Московског универзитета био „нераздвојно повезан са историјом: мора си да будеш историчар да би постао философ, и обратно“. За време студија Флоровски се занима и другим научним дисциплинама: математиком, биологијом, физиологијом и другима. Тада се сучио са изазовом материјализма, јер су већина студената на природним наукама били материјалисти.

Флоровски је био најбољи студент из своје области на Одеском универзитету, можда и у целој Русији. Дипломирао је 1916. г. и „задржан је на универзитету на одсеку за философију и психологију, да би се спремио за професију професора“. У октобру 1919. г. је постао приват доцент Историјско-филолошког факултета и почео је да предаје из философије.

У јануару 1918. г. болшевичка револуција стигла је и у Одесу. Флоровском је од самог почетка револуције било јасно да ће царска војска изгубити у грађанском рату. „Знао сам да за мене неће бити места под совјетским режимом“, каже Флоровски. „И њему су потребни професори, али само они марксистичког духа“. У јануару 1920. године Флоровскиови су напустили Одесу и Русију. „Био сам убеђен“, сећао се Флоровски, „да одлазим заувек, и потпуно сигуран да ћу наћи шта да радим у новом свету“.

Преко Варне стигао је у Софију. Но ту није могао да нађе никакво запослење. Време је осмислио радом на магистарској тези Историјске философије Херцена и упознао се са својом будућом супругом Ксенијом.

У децембру 1921. г. је напустио Бугарску и наставио је у Прагу. Године 1922. се оженио а 1923. је примљен за предавача, са титулом *приватни доцент*, на катедри за историју философије права на Руском правном факултету, који је био у саставу Руског универзитетског центар у Чехословачкој. У међувремену је прерадио магистарску тезу и одбранио је у јуну исте године.

У Прагу је Флоровски боравио четири године. Септембра 1926. г., са најлепшим успоменама живота у чехословачкој престоници прешао је у Париз. Био је то крај његовог претежног бављења философијом и почетак сасвим новог поглавља у његовом животу.

Тридесетог априла 1925. г. руски емигранти, предвођени Митрополитом Евлогијем званично су отворили у Паризу чувени Богословски институт Св. Сергија, који је брзо постао водећа богословска школа у православном свету. Одмах по приспећу у Париз Флоровски је прихваћен за професора. Предавао је патрологију, на предлог протојереја Сергија Булгакова. Свети Оци су привлачили његов ум још од студентских дана у Одеси. Сада им се окренуо потпуно. „Открио сам да је то мој истински позив“, говорио је Флоровски. Време проведено на Институту Св. Сергија било је најпродуктивнији период његовог стваралачког живота. Ту су настала његова најбоља списатељска дела. Одатле се процес његова богословска слава по целоме свету. Његово предавање на Првом конгресу професора православног богословља у Атини 1936. године представља круна догађај у историји Цркве.

Флоровски је невољно, на молбу Митрополита Евлогија, био члан комисије која је истраживала софијанско учење о. Сергија Булгакова, које је после тога, 1935. г. црквено осуђено. О своме одно-

су према о. Булгакову Флоровски каже: „Никада нисам био његов непријатељ. Увек сам се супротстављао учењу (софијанству), то је тачно, али то је сасвим друга ствар“.

Године 1932. Георгије Флоровски је примио свештенички чин.

Почетак Другог светског рата затекао је Флоровскога у Швајцарској. Пошто није желео да се врати у Париз поучен лошим искуством из времена Руске Револуције и грађанског рата, а већ није било могуће да се пребаци у Енглеску, он се са супругом Ксенојом упутио у Југославију. „Мислио сам да ћу тамо моћи нешто да радим“, каже он. Све време рата, осим последње године Флоровски је провео у Југославији, најпре у Белој Цркви, а онда, од 1941. г., после немачке окупације у Београду.

Када се у јесен 1944. г. Титова комунистичка војска приближавала Београду, Флоровски је напустио Југославију и још једном се нашао у Прагу. У децембру 1945. успео је да се врати у Париз.

У Светом Сергију ције дочекан са одушевљењем. Са доста мукe је поново прихваћен за професора, али не на катедри патрологије, коју је од 1942. г., у Флоровскомом одсуству предавао архимандрит Кипријан Керн, него је заменио Сергија Булгакова и предавао догматско и морално богословље. Почео је да предаје у пролеће 1946. г. Исте године је Митрополит Евлогије који је деловао као егзарх московског патријарха произвео оца Флоровскога у митроносног протојереја.

Године 1948-ме отворена је трећа – америчка фаза Флоровског живота. Двадесет првог септембра после једнонедељног путовања преко Атлантика приспео је у Њујорк. Одмах је постављен за професора патрологије и догматског богословља на Богословској академији Св. Владимира у Њујорку, која је отворена десет година раније, трећег октобра 1938. г. под покровитељством Митрополита Руске Цркве у Америци Теофила. Поред Флоровскога овде су предавали и други велики богослови: П. Федотов (од 1945), П. С. Арсенијев (од 1948), Е. В. Спекторски (од 1947), затим А. Боголецов и Н. Лоски (1948), а касније ће на позив Флоровскога доћи А. Шмеман (1951), С. Верховској (1953) и Ј. Мајендорф (1959). Својим педагошким умом и научним талентом они су Академију Св. Владимира учинили најугледнијом богословском школом у целом Православљу. Развоју Световладимирске академије највише је допринео Флоровски. У септембру 1949. г. он је постављен за декана Академије (титула му је додељена идуће године). Под његовим руководством је школа добила свеправославну, икуменску оријентацију. Познато је његово руководно начело: „Савремени православни богослов не може да се повуче у уску келију неког локалног предања, зато што Православље није локално предање него је у суштини ушверзално“. Завео је правило да се предавања и богослужења обављају на енглеском језику и први је за то дао пример ре-

кавши: „Нећу да предајем на руском јер је то губљење времена“. Ове почетне мере су врло значајне за успех Православља у Америци. Други аспект пресудења школе било је њено академско уздицање на највиши ниво. С тим циљем је Флоровски довео на Академију Шмемана и Мајендорфа, и увео грчки као обавезан предмет, по обраћајући пажњу на то што су му неки плашљивци приговарали да потчињава Цркву Грцима. „Богословска школа без грчког језика није могућа“, категорично је тврдио Флоровски.

Поред унутарцрквеног рада, Отац Флоровски је знатан део свога живота посветио спољашњој мисији Цркве, која се огледа у његовом учешћу у икуменском дијалогу и научно-просветној делатности у многим научним институцијама ван Цркве, нарочито у америчком периоду свога живота. Флоровски се укључио у икуменски дијалог првих година боравка у Паризу. У томе је видео најпогоднију могућност проповедања Православља у неправославном свету. Његов професорски рад окончан је у јесен семестру 1978/79. г. на Припстонској теолошкој школи (Семинарији).

Отац Георгије Флоровски се упокојио 11. августа 1979. године. Опело му је обављено у храму Св. Св. Кирија Владимира у Грентону, где је и сам често служио.

II

УКРАТКО О КЊИЖЕВНО-БОГОСЛОВСКИМ ДЕЛИМА О. ФЛОРОВСКОГА

Све до упокојења 11. августа 1979. г. Георгије Флоровски је неуморно стварао научно-књижевна дела. Опус му је обиман и тематски разноврстан. До доласка у Париз писао је на филозофске теме. Први рад је објавио врло млад, 1912. под насловом *Нове књиге о Владимиру Соловјеву*. Из ове области је свакако најзначајнија његова магистарска теза *Историјска философија Херцена*. Париски период Флоровског живота обележен је делима из патрологије, по којима је он највише познат. Најважнија су: *Источни Оци IV века*, *Византијски Оци V–VIII века* и *Пушени руског богословља*. Од укључења у икуменски дијалог Флоровски се углавном бавио догматским темама, међу којима доминира тема еклисиологије. Тада настају познати његови чланци: *Црква: њена природа и задатак*, *Животворно Тело Христово: гледиште Православне Цркве*, и многи други. Од осталих његових дела треба нарочито поменути: *Појам стварања код Св. Атанасија Великог*, *О смрти крсној*, *Св. Григорије Палама и светотичко предање*, *У свешћу трајања и лутања*, *Ошкровање*, *философији и теологији*, *Патристичко богословље и енос Православне Цркве*, *Оци Цркве и Нови Завети*, *Западни ушваји у руском богословљу*, *Твар и стварност*, *Прошви-*

рецистий хришћанске историје, Вера и култура, Изгубљени библијски ум, Улога предања у раној Цркви, Саборност Цркве и друга. Главна дела Флоровскога, која су оригинално настала на руском, немачком, француском и енглеском језику објављена су на енглеском у 14 томова (Collected Works of Georges Florovsky, Belmont, Massachusetts)

у наредном броју: „богословље о. Г. Флоровског“

епископ Атанасије (Ракита)

лична библиотека
Арх. Наум

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ АГРАРНЕ РЕФОРМЕ И КОЛОПИЗАЦИЈЕ 1945–1946. ГОДИНЕ НА ИМАЊИМА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ НА ТЕРИТОРИЈИ АУТОНОМНЕ КОСОВСКО- МЕТОХИЈСКЕ ОБЛАСТИ

Економска историја Федеративне Народне Републике Југославије пије написана. То се одразило и на поједине сегменте историје. Тако је аграрна реформа и колонизација у Југославији 1945–1948. године била тема само два-три научна рада: Никола Гаћеша, Аграрна реформа и колонизација у Југославији (1945–1948), Нови Сад, 1984; Богдан Љекић, Аграрна реформа и колонизација у Југославији 1945–1948, Београд, 1997.

Слично је и са национализацијом и експропријацијом.

У тим радовима Српска православна Црква помиње се само у три-четири реченице. С обзиром на квантитет, па и квалитет, земљишта које је обухваћено аграрном реформом, то је неоправдано запостављено!

Примарна архивска грађа о аграрној реформи слабо је чувана. Не треба се ни чудити томе када се зна да је, на пример, реформа спроведена на основу целегитимног законодавства.

Оно мало грађе разбацано је по разним фондovima, који су, углавном, слабо сређени. То још више отежава истраживање.

До сада нема никаквог научног рада о спровођењу аграрне реформе и колонизације, национализације и конфискације покретне и непокретне имовине Српске православне Цркве.

Овај текст писан је на основу оно мало докумената која се могу наћи у Архиву Југославије (фондови: Председништво Владе – АЈ, 50; Савезна комисија за верска питања – АЈ, 144; Комисија за аграрну реформу и колонизацију – АЈ, 97) и Архиву Србије (фондови: Председништво Владе НР Србије – АС, 17; Земаљска комисија за верске послове – АС, 21; Министарство за аграрну реформу и унутрашњу колонизацију НР Србије 1941–1946 – АС, 76), оба у Београду.

У трагању за подацима где би се могла налазити архивска грађа, прегледао сам, осим осталог, и књигу „Архивски фондови и зби-

рке у СФРЈ – САП Косово¹, објављене у Београду 1986. године. Детаљним испитивањем, може се закључити да цела архива Обласног аграрног суда из Призрена. А она би се, по природи ствари, морала налазити у Архиву Косова у Приштини.

С обзиром на данашње стање на Косову и Метохији, а то је окупација НАТО-војске српске територије, тешко да се више може говорити о неким истраживањима у архивима било које теме.

Стога, имајући у виду систем спровођења аграрне реформе и колонизације и богатство архивских фондова, јасно је да је овај текст само један мали прилог.

Тема рада ограничена је на територију Аутономне Косовско-метохијске области и као такав на први поглед изгледа мало чудно. Међутим, ако се зна да ниједан део територија Југославије, које је покривала административна власт Српске православне Цркве, није била мањина, онда ствар изгледа сасвим другачије.

Истовремено, наслов може бити и нешто другачији ако се уместо „Аутономне Косовско-метохијске области“ напише „Рашко-призренске епархије“. Наиме, територија епархије покривала је комплетну Косовско-метохијску област и један део Рашке.

Комунистичка партија Југославије захваљујући својој партијској војсци, Народно-ослободилачкој војсци Југославије (НОВЈ), касније Југословенској армији, и издашној помоћи Црвене армије, војске Савеза Совјетских Социјалистичких Република, победила је у грађанском рату 1941–1945. године. Захваљујући томе лако је, после рата, успоставила своју власт.

У свом програму, комунисти су имали и социјални програм. Заснивао се, осим осталог, и на промени система власништва. Један од саставних делова промена био је извођење аграрне реформе. Питања која је волео да исправља Фридрих Енгелс, била су, управо, аграрно и сељачко питање.¹ Владимир Иљич Уљанов-Лењин разрадио је идеје Карла Маркса и Фридриха Енгелса, а први их спровео после Октобарске бољшевичке револуције 1917. године. Наиме, Лењин је укинуо приватно власништво над земљом, тј. извршио је национализацију уз страховите жртве у сваком погледу.²

Марксиста су тврдили да ће религија одумирати у процесу стварања социјализма. А један од корака на том путу био је скопомско развлашћивање Цркве, што се може спровести и одузимањем имовине.

Југословенски комунисти определили су се 1945. за поделу земље у приватно власништво. План су започели проглашавањем

¹ Видети: Фридрих Енгелс, Сељачко питање у Француској и Немачкој, разна издања.

² Видети: Роберт Конквест, Чемерна жетва, Београд, 1988.

неколико закона као предуслова за почетак аграрне реформе. Тако је један од нових закона попиштавао законе Краљевине Југославије о истом проблему. То је урађено одлуком Председништва Антифашистичког Већа Народног Ослобођења Југославије (АВНОЈ) 3. фебруара 1945, када су проглашени неважећим сви правни прописи (закони, уредбе, наредбе, правилници итд.), који су важили на дан 6. априла 1941. и они које су прогласили окупатори после априла 1941, а били су у супротности са тековинама комунистичке револуције. Тако је попиштено аграрно законодавство Краљевине.

Други корак припреме спровођења аграрне реформе био је проглашење наредбе министра унутрашњих послова Владимира Зечевића, иначе свештеника Српске православне Цркве, 4. јула 1945, којом се забрањивала, осим осталог, свака продаја, куповина и задужењање пољопривредног земљишта, шума, пољопривредних зграда и објеката без обзира да ли су власништво поједица, установе или приватних предузећа.³

Трећи корак био је проглашење Закона о ревизији додељивања земље колонистима и аграрним интересентима у Македонији и у Косовско-метохијској области, 3. августа 1945. Као образложење наведено је да се то чини „у циљу исправљања повреда власничких права и интереса земљорадника домородаца на територији Македоније и Косовско-метохијске области, извршених колонизацијом и аграрном реформом на темељу закона и уредаба донетих пре 6. априла 1941. године.“⁴

Суштина односа комуниста према аграрној реформи спроведеној у међуратном периоду, 1918–1941, огледала се у ставу да је она била неправедна на штету староседелаца. Историографија је показала да то објашњење није имало никакво упориште. Комунисти нису ништа знали о квалитету подељеног земљишта, социјалном стању колониста, државном интересу итд. Њима је најлакше било оптужити српску буржоазију као јединог кривца. Истовремено, страх од српског народа као најмногочуднијег у југословенској заједници народа, који је имао богату државну и културну традицију, оптерећивао је потоњу политику.⁵ Наравно, то се одразило и на аграрну реформу.

³ Службени лист Демократске Федеративне Југославије, бр. 48/1945.

⁴ Службени лист Демократске Федеративне Југославије, бр. 56/1945.

⁵ Видети одлуке IV конгреса Комунистичке партије Југославије, одржаног 5–16. новембра 1928. године, у Дрездену, Немачка – Историја Савеза комуниста Југославије, Београд, 1985, 105–108. У документима Конгреса говорило се о праву на одцепање и права на оружани устанак против националног угњетавања, борби за независност Хрватску, Словенију, Црну Гору и Македонију, помагану борбе Албанаца за уједињење и Мађара у Војводини на отцепљење. Срби су помињани само у негативном контексту!

Закон о забрани повратка колоњиста имао је своју предисторију: комунистички првак Миладин Поповић казао је, на Петој земаљској конференцији Комунистичке партије Југославије, одржаној 1940. у Загребу, како су колоњисти на Косову и Метохији стуб српске хегемоније у држави. Донета је Резолуција којом треба протерати колоњисте.⁶

У ратним условима, на састанку Обласног комитета Комунистичке партије Југославије за Косово и Метохију, одржаном средином новембра 1944. Поповић је предложио да се, после рата, када они дођу на власт, забрани повратак колоњиста на њихова имања и да се насељеници Албанци, насељени на њиховим имањима после априла 1941, не враћају у Албанију с мотивацијом да су се ту већ опомалили. Црногорци комунисти, Павле Јовићевић и Милан Мићковић, говорили су у Бујану, у Албанији, на конференцији албанских комуниста, крајем новембра 1944, у корист Шиптара на Косову, оптуживали Српску православну Цркву и југословенски режим да су се богаташили приликом спровођења аграрне реформе.⁷

У дањима шиптарске оружане побуне и војне управе на Косову и Метохији, као одговора, Јосип Броз примио је, 6. априла 1945, једну делегацију Шиптара. Они су покушали да га придобију за решавање аграрног питања које ће бити њима од велике користи.⁸

Док се ишчекивало решавање аграрног питања, средином маја 1945, у околини Пећи, налазило се око 4.600 колоњиста, који су захтевали повратак на своја ранија имања, са којих су протерани после априла 1941. Могући повратак Срба узнемирио је Шиптаре и створио напетост. Југословенски државни врх, посредством Министарства унутрашњих послова, реаговао је 6. марта 1945, проглашењем забране повратка колоњистима на њихова имања.⁹

У таквим околностима, 16. маја 1945, савезно Министарство за колонизацију основало је три повереништва (одељења) са седиштима у Призрену, Пећи и Приштини за Косовско-метохијску област. Међутим, она нису имала на терену никакву власт јер су их Шиптари из Обласног Народног одбора игнорисали!

Решавање аграрног проблема у Косовско-метохијској области покренуто је на првом заседању првог сазива Обласног народног одбора Косовско-метохијске области, одржаног у Призрену 8–10. јула 1945. године. Пре доношења републичких и савезних прописа и без одобрења надлежних органа федерације, Обласни народни одбор Косовско-метохијске области формирао је три среске комисије, не

осврћући се на то да постоје три повереништва које је формирало савезно Министарство за колонизацију. Све три комисије биле су састављене од Шиптара, многи од њих били су у рату на супротној страни од партизана тј. комуниста.¹⁰

Среске комисије у свом раду нису имале потребну документацију већ су се ослањале на усмена казивања шиптара. Подразумева се да је веродостојност и тачност њихових изјава ишла искључиво њима у прилог.¹¹

Министарство аграрне реформе и колонизације Народне републике Србије створило је Мешовиту комисију за територију Косовско-метохијске области. Чинили су је по један делегат Министарства колонизације, Министарства пољопривреде и Обласног народа одбора Косовско-метохијске области. Упоредо са овом комисијом, постојало је и Одељење за аграрну реформу и колонизацију Обласног народног одбора, основано 30. децембра 1945. године.¹²

Када је комунистичка власт обзнанила да припрема Закон о аграрној реформи, реаговао је Свети Архијерејски Синод писмима, прво је упутио 26. јуна, друго 14. августа 1945. године.¹³

У првом писму, Синод је тражио од србијанске Комисије за верске послове (комунистичке верзије Министарства вера) пројекат закона како би се са његовим садржајем упознали. Иако нису добили никакав одговор на писмо, ипак су из других извора добили пројекат закона. По предлогу, свака парохија и манастир могли су задржати највише пет хектара земље, док је манастир од посебног историјског значаја задржавао имовину до 20 хектара обрадиве земље и исто толико шуме.

Синод је, 14. августа, послао друго писмо србијанској Комисији за верске послове у коме је захтевао изузимање црквене имовине из аграрне реформе.

Митрополит скопљански Јосиф и владика Нектарије зворничко-тузлашки и Венијамин браничевски посетили су краљеве намеснике и предали им Синодову представку. Нешто касније, митрополит Јосиф и владика Нектарије тражили су од председника србијанске Комисије за верске послове, Милана Д. Смиљанића, ишче свештеника Српске православне Цркве, помоћ ради састанка са председником Народне скупштине, потпредседником Владе и свим министрима српске националности. На разговор су дошли само Моша Пијаде и Иван Рибар. Том приликом митрополит је, после одбијања да се црквена имовина изузме из аграрне реформе, пред-

⁶ Историја Савеза комуниста Југославије, Београд, 1985, 168.

⁷ Историјски архив Комунистичке партије Југославије и Народно-ослободилачке борбе 1918–1945, књига 15, стране 237–238, 286.

⁸ Записник о разговорима – АЈ, 4–41; Борба, Београд, 7. априла 1945.

⁹ Службени лист Демократске Федеративне Југославије, 13/1945, АЈ, 97, 3–33.

¹⁰ Изјава насељеника срега Дрепачког, дате 17. августа 1945. сарадницима савезног Министарства за колонизацију – АЈ, 97, 5–48.

¹¹ АЈ, 97, 5–48.

¹² АЈ, 97, 5–48.

¹³ АЈ, 50, 4–11.

лагао да се црквена земља подели верницима цркве којој земља припада. Тражили су да се не дира у имања за која је везана нека задужбина; да се поштеде манастири историјске вредности и да се не дира у сесије у Војводини. Вреди нагласити да су касније само делови Синодових предлога прихваћени.¹⁴

Као врхунац припреме комунистичког законодавства био је проглашење Закона о аграрној реформи и колонизацији, 23. августа 1945. године.¹⁵

Члан 3. савезног Закона о аграрној реформи и колонизацији гласио је:

„Да би се створио земљишни фонд за додељивање, у смислу члана 1, као и ради стварања или допуњавања великих државних угледних и огледних пољопривредних добара, одузме се од садашњих власника и прећи у руке државе следећа пољопривредна добра:

... (непотребно изостављено – В. Ђ. Ђурић)

в. земљишни поседе цркава, манастира, верских установа, свих врста задужбина, световних и верских.“

Члан 4 гласио је:

„Земља која се одузима у целини (члан 3 тач. а, б, в и г) прећи ће у руке државе са свима зградама и постројењима на њој и са целокупним живим и мртвим пољопривредним инвентаром без икакве отплате власницима.“

Члан 8 гласио је:

„1. Од постојећих посела појединих богомоља, манастира и верских установа одузеће се само вишак преко 10 хектара њихове укупне површине њива, башти, винограда, воћњака, утрина и шума.

2. Верским установама (црквама, манастирима, црквеним власитима) већег значаја или веће историске вредности оставиће се од садашњег њиховог посела до 30 хектара обрадиве земље и до 30 хектара шума.“¹⁶

После усвајања савезног Закона о аграрној реформи и колонизације, свака република морала је прогласити свој Закон о аграрној реформи и колонизацији.

Тако је члан 3. Закона о аграрној реформи и колонизацији на територији федералне Србије, који се односио на Српску православну Цркву, гласио:

„Да би се створио земљишни фонд за извођење аграрне реформе и колонизације као и ради остварења циљева предвиђених у чл. 11 и 21. Савезног закона о аграрној реформи и колонизацији од

23 августа 1945 г. одузеће се од садашњих власника и прећи у руке државе сва пољопривредна и шумска добра:

... (непотребно изостављено – В. Ђ. Ђурић)

3. Земљишни поседе цркава, манастира, верских установа и свих врста задужбина, световних и верских.

Црквама, манастирима и верским установама одузеће се само посед преко 10 ха.

Црквама, манастирима и црквеним установама већег значаја или веће историске вредности, оставиће се од садашњег њиховог посела до 30 ха обрадиве земље и до 30 ха шуме. Одлуку по овоме, а на предлог окружног народног одбора и по мишљењу министра просвете доноси министар аграрне реформе и колонизације.“

Члан 4. истог закона гласио је:

„Земља која се одузима по чл. 3 овога Закона тач. 1, 2, 4 и 4 одузима се у целини заједно са свим зградама и постројењима на њој, са целокупним живим и мртвим пољопривредним инвентаром, који се затекао на поседу на дан 28. августа 1945. г. и то без икакве накнаде власницима.“

Црквама, манастирима и верским установама оставиће се сразмеран део зграда, инвентара и приноса према остављеним земљишту у смислу тач. 3 чл. 3.¹⁷

Ради спровођења аграрне реформе створен је, 29. августа 1945, Аграрни савет. У члану 1. Уредбе о Аграрном савету Демократске Федеративне Југославије писало је:

„Ради спровођења у живот Закона о аграрној реформи и колонизацији оснива се Аграрни савет Демократске Федеративне Југославије.“¹⁸

Председник савезног Аграрног савета био је Моппа Пијаде. Савезни Аграрни савет трансформисан је, 8. фебруара 1946, у Комисију за аграрну реформу и упутрашњу колонизацију при Влади Федеративне Народне Републике Југославије.¹⁹

Сходно овом закону, свака република створила је свој Аграрни савет.

Сам поступак поделе одузете земље радили су нижи органи власти: Народни одбори састављали су спискове аграрних интереса, комисије предлагале кориснике, Месни одбори одлучивали.

Аграрним расправама око манастирских земљишта руководиле су среске аграрне комисије. Одузимање црквених земљишта вршиле су окружне аграрне комисије, јер се део оваквих посела налазио у више срезова.

¹⁴ Архив Синода, Спш. бр. 1060/зап. 237 од 27. марта 1947.

¹⁵ Службени лист Демократске Федеративне Југославије, 64/1945.

¹⁶ АЈ, 97, 1-1.

¹⁷ АЈ, 97, 1-1.

¹⁸ Службени лист Демократске Федеративне Југославије, 67/1945, АЈ, 97, 1-1.

¹⁹ Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије, 12/1946.

Одузимању земље претходили су аграрне расправе, о којима је штампа опширно писала. Објављивани су текстови о манастирским и црквеним имањима, о негативном држању свештенослужитеља, од обичног парохијског свештеника до владике.²⁰

Аграрна реформа погодила је Српску православну Цркву на разне начине и са несавесним последицама. Та реформа била је, у суштини, одузимање манастирских и парохијских имања. Оно што је остављено било је лошег квалитета, готово никада у једном комаду, већ разбацано на више места. Црквеним општинама, Епархијским и Патријаршијском управном одбору и Светом Архијерејском Синоду остало је само да пишу жалбе. Готово све то остало је без одјека.

Сви поседи Српске православне Цркве били су регистровани на име Цркве, а не на поједине епархије или парохије. Патријаршијски управни одбор покушавао је да докаже, у писму од 11. децембра 1945, упућеном савезном Аграрном савету, како у Цркви постоје различити органи власти. Исто писмо упутио је и Министарству аграрне реформе и колонизације Србије.²¹ У писму су, између осталог, наводили следеће:

„Према члану 9 Устава Српске православне Цркве јесу власти у Српској православној Цркви ове: Патријарх, Свети Архијерејски Сабор, Свети Архијерејски Синод, Велики црквени суд, Патријаршијски савет, Патријаршијски управни одбор, Епархијски Архијереји, Епархијски црквени судови, Епархијски савети, Епархијски управни одбори, Архијерејски намесници, пароси, Црквеноопштински зборови, Црквеноопштински савети, Црквеноопштински управни одбори, Пасторатељи манастира и манастирско братство.

Од наведених црквених власти имају опште значење за целу Цркву као и надлежност за целу Цркву ове власти: Патријарх, Свети архијерејски сабор, Свети архијерејски Синод, Велики црквени суд, Патријаршијски савет, Патријаршијски управни одбор и епархијски Архијереји.

Према томе, наведене власти имају се сматрати као поседници црквених добара којих је власник Српска православна Црква као целина.

Осим наведених власти постоје и верске установе Богословије и Монашка школа, које су установе везане за целину Цркве и имају опште значење и које су биле издржаване из опште имовине Српске православне Цркве. Те Богословије основане су у смислу чл. 221 Устава Српске православне Цркве и ово су: Богословија у Срем-

ским Карловцима, Сарајеву, Цетињу, Призрену и Битољу и Монашка школа у Високом Дечанима.

Како наведене црквене власти, које су од општег значења, тако и ове Богословије и Монашка школа имају се сматрати поседницима добара, која су сопственост Српске православне Цркве као целине.²²

Патријаршијски управни одбор писао је сутрадан, 12. децембра 1945, савезном Аграрном савету о црквеним фондовима и задужбинама и молио да се води рачуна о поштовању законитости: „Да би се аграрна реформа провела строго према законским прописима, част је овом Патријаршијском управном одбору скренути пажњу Аграрном савету на све горње и уједно замолити да Аграрни савет у погледу провођења аграрне реформе над земљиштем црквених фондова и црквених задужбина Српске православне Цркве изла надлежним министарствима за спровођење аграрне реформе потребна упутства у смислу овога поднеска, да не би долазило до компликација приликом провођења аграрне реформе на лицу места.“²³

Пису само манастирска имања долазила под удар Закона о аграрној реформи, долазиле су и многе црквене парохије јер су и оне имале обрадиву земљу и шуме, такозване сесије. Стога је, истога дана, 12. децембра 1945, Патријаршијски управни одбор писао савезном Аграрном савету о парохијским имањима – сесијама:

„Како је провођење аграрне реформе у току, то је овом Патријаршијском управном одбору као највишој управној и надзорној власти под имовином Српске православне Цркве у погледу провођења аграрне реформе над земљиштем парохијских сесија част Аграрном савету скренути пажњу на ове чињенице:

Земљиште парохијских сесија служила су увек и служе за издржавање саме парохијске цркве и парохијског свештеника. Површина тих сесија креће се између 10 и 17 хектара.

Поједине парохијске цркве (храмови) јесу у смислу чл. 5 Устава Српске православне Цркве правна лица, а у смислу чл. 9 истога Устава јест парох црквена власт. Према томе припада законски минимум цркви као установи и пароху као црквеној власти. Чл. 8 Закона о аграрној реформи и колонизацији на име прописује да се црквама, верским установама и црквеним властима има оставити од постојећих њихових посела 10 хектара, а уколико је верска установа односно црквена власт већег значаја или веће историске вредности, има им се оставити до 30 хектара обрадиве земље и до 30 хектара шуме.

²⁰ Борба, 23, 29, 30. и 31. јануара 1946.

²¹ Писмо Патријаршијског управног одбора, бр. 7441 од 11. децембра 1945, савезном Аграрном савету и Министарству аграрне реформе и колонизације НР Србије – АЛ, 97, 1–3.

²² Писмо Патријаршијског управног одбора, бр. 7441 од 11. децембра 1945, Министарству аграрне реформе и колонизације Србије – АЛ, 97, 1–3.

²³ Писмо Патријаршијског управног одбора, бр. 7462 од 12. децембра 1945, савезном Аграрном савету – АЛ, 97, 1&3.

На основу разложенога од појединих парохиских сесија има се оставити самој цркви законски минимум од 10 хектара, а парохиу исто тако законски минимум од 10 хектара.

Овај Патријаршијски управни одбор стога скреће пажњу Аграрном савету на све горње и умољава да Аграрни савет даде потребна упутства министарствима која проводе аграрну реформу да од појединих парохиских сесија у смислу чл. 8 Закона оставе законски минимум од 10 хектара парохиу као црквеној власти.²⁴

У архиви нема других докумената који би потврдили да су државне власти одговориле на ова писма.

Министарство аграрне реформе и колонизације Србије обавестило је, почетком 1946, савезни Аграрни савет о категоријама манастира:

„У вези Вашег захтева бр. 260 извештавамо Вас о следећем:

Министарство просвете Србије предложило је од манастира које сматра веће вредности 16, а од манастира мало мањег значаја 24. Од осталих верских власти као већег значаја сматра Патријаршију, митрополије, епископије као и врховне власти других вероисповести, за које нема података.

Мишљења смо да првих 16 манастира треба поделити по значају у 4 групе по четири. Првој групи оставило би се 20 хектара обрадиве и 30 хектара шуме (Студеница, Дечани, Грачаница, Жича), другој групи 15 обрадивих и 25 хектара шуме (Милешево, Љубостица, Манастија и Раваница /Врдник/), трећој групи 10 хектара обрадиве и 20 ха шуме (Сопотани, Црква Патријаршије у Пећи, Каленић, Крушедол), четвртој групи 10 ха обрадиве и 10 ха шуме (Бања, Раваница, Горњак и Благовештење код Страгара).

Поред тога Патријаршији би се оставило 30 ха обрадиве и 30 ха шуме, митрополијама 15 ха обрадиве и 25 ха шуме и епископијама 10 ха обрадиве и 10 ха шуме.

Напомињемо да одлука није још донета, јер не располажемо за све манастире подацима о површини земље. За верске установе и власти сем Патријаршије нисмо још добили податке. У сваком случају ако још има установа нема шуме, неће јој се додавати од обрадиве површине. У обрадиву површину у овом случају биће урачуната и порта и сразмерно сва остала површина сем шуме.

... (непотребно изостављено јер се односи на Римо-католичку Цркву и муслиманске установе – В. Ђ. Ђурић)

Земља ће се оставити само оним установама које је имају уписану на своје име. Према томе, случај са сесијама у Војводини биће тако решен што ће се све сесије које се воде на једно име (на Фонд) бити сматране као један посед. Сесије које се воде на поједине цр-

²⁴ Писмо Патријаршијског управног одбора, бр. 7464 од 12. децембра 1945, савезном Аграрном савету – АЈ, 97, 1–3.

квисе општине сматраће се посебним поседима. Молба Патријаршијског управног одбора, којим је тражио да се свим верским установама православне цркве оставе посебни максимум, иако се земља води на православну цркву као целину, одбијена је, и биће остављен само један максимум Патријаршији.

Окружни одбор Врање тражио је да се манастир Св. Прохор Пчињски прогласи за установу велике историске вредности и остави му се највећи максимум, а одбор би био сагласан да му се остави и све. О овом предлогу мораће се водити рачуна, но он ће се испитати.²⁵

Други део

Највећи део архивске грађе о реализацији аграрне реформе на имањима Српске православне Цркве на територији Аутономне Косовско-метохијске области није сачуван у архивским фондовима. Стога је веома тешко утврдити колико је којој црквеној општини и манастиру одузето земље. На основу докумената који су сачувани и доступни истраживачима може се утврдити само делић чињеница. Међутим, и оне показују сурову судбину Српске православне Цркве.

При одузимању црквених имања јављали су се бројни проблеми. Тешко је утврдити када је написан први протест због тих неприлика. Једно је сигурно: има их много!

1. Манастир Грачаница

Министарство аграрне реформе и колонизације Србије тражило је, прво 26. децембра 1945, потом 11. јануара 1946, од Среског народног одбора Приштине да им доставе, телеграмом, тачне податке о обрадивим земљиштима и шумама манастира Грачанице: „Телеграфски јавите колико обрадивог земљишта и колико шуме има манастир Грачаница.“²⁶

Одговорено је 16. јануара 1946: „Манастир Грачаница има 18 хектара земље и 100 шуме.“²⁷

У архиви нема других докумената.

2. Манастир Гориоч

Месни народни одбор у Истоку утврдио је, 15. фебруара 1946, да манастир Гориоч долази под удар Закона о аграрној реформи и

²⁵ Писмо Министарства аграрне реформе и колонизације Србије, бр. 22069 од 3. јануара 1946, Аграрном савету Југославије – АС.

²⁶ Телеграм Министарства аграрне реформе и колонизације Србије, бр. 22083 од 11. јануара 1946, Среском народном одбору у Приштини – АС.

²⁷ Телеграм Среског народног одбора у Приштини Министарству аграрне реформе и колонизације Србије – АС.

Србијанска Комисија за верске послове одговорила је, 4. јула, Епархијском управном одбору Епархије рашко-призренске:

„На Ваш акт бр. 455 од 14 јуна 1946 године извештавамо тај Одбор следеће:

По питању имања Манастира Св. Тројице (срез Подгорски) у нашем Министарству пољопривреде – Одељење за аграрну реформу и колонизацију, добили смо следеће обавештење: Месни народни одбор у селу Мушутингу приликом расправе по питању имања овога манастира дозволио је да старешина манастира бира имања која сматра да треба да остану манастиру. На овој расправи одржаној на дан 4 фебруара 1946 године био је присутан старешина тога манастира. На донету одлуку Месног народног одбора манастир се није жалио. Исту одлуку потврдио је аграрни суд 17 фебруара т.г.

Горе поменутој претставци манастир изјављује да поседује један хектар псебодивне земље пашњака, за коју земљу не зна од куда му је и о којој земљи нема никаквих података. Та околност не може се узети као потврда да земља није манастирска, јер нико од поседника имања у том крају нема писмених докумената о поседовању земље. Према томе и тај манастир има свега 13,50 хектара земљишта.

Горе поменутом претставком одбор препоручује да се манастиру одузме њива 'Дубрава' у величини 0,75 хектара и од њиве 'Јаловац' 1,75 хектара пошто се те њиве налазе далеко ван круга манастирског. Међутим по одлуци Месног одбора Бр. 487/46 манастиру се одузима цела њива 'Јаловац' величине 2 хектара и њива 'Дубрава' у величини 0,75 хектара и део ливаде 'Селиште' 0,75 хектара. Према томе манастиру остаје обрадиве земље свега 5,10 хектара и псебодивне 4,90 хектара.

Са овом одлуком Месног народног одбора сагласило се и Министарство аграрне реформе и колонизације 6 марта 1946 године Бр. 11262 и уколико је Министарство обавештено земља одузета од манастира свете Тројице већ је додељена аграрним интересентима те се ма каква исправка у овом погледу не може сада вршити. Ово утолико пре што се манастир нити ико други до сада није жалио нити Министарству нити Окружном аграрном суду.

Уколико евентуално поменута земља манастира Свете Тројице није до сада додељена аграрним интересентима о томе се тачно обавестите и извештај о томе пошаљите овом Министарству преко Верске комисије како би се евентуално исправка могла извршити.³⁵

³⁵ Писмо србијанске Комисије за верске послове, бр. 539 од 4. јула 1946, Епархијском управном одбору Епархије рашко-призренске – АС. 21, 6.

4. Манастир Девич

Обласни аграрни суд у Призрену, својим решењем одузео је сва имања манастира Девича са образложењем да је манастир порушен у рату. Може се претпоставити да се Патријаршија жалила србијанској Комисији за верске послове и они то проследили Одељењу за аграрну реформу и колонизацију.

Одељење аграрне реформе и колонизације одговорило је 8. јула 1946. године:

„Поводом горње жалбе Министарство је расмотрило предмет и одлуку обласног аграрног суда у Призрену број 907/46 од 8 марта 1946. г. па је нашло да је одлука у свему правилна и на закону основана, пошто се бившем манастиру Девич сходно члану 3 тачка 4 Закона о аграрној реформи и унутрашњој кол. и упуству овог Министарства број 4512/46 није могло ништа оставити од бившег посела, јер је порушен. Без утицаја је околност што се манастир намерава подигнути, пошто у моменту доношења одлуке манастир није постојао.“ (Писмо Министарства аграрне реформе и колонизације Србије, бр. 24419/46 од 8. јула 1946, србијанској Комисији за верске послове – АС).

5. Манастир Драганица

Игуман Григорије, старешина манастира Драганица, Епархија рашко-призренска писао је, 20. јануара 1947, Среском народном одбору о неправилним одлукама одузимања земље:

„По цену свог живота под окупацијом сачувао сам манастирске 'Забран' у количини од 200 хектара.

Пошто аграрна реформа још није одредила манастиру из овог 'Забрана' шуму, сматрао сам, да 'Забран' још својина манастира и, услед овог, поштено платио Држави порез у суми 6.812 динара за прошлу 1946 годину.

Међутим 14 јануара ове године члан Извршног одбора Тина Ђокић из с. Шилова, у моје одсуство и без мога знања, посекао шуму, одличну, потребну за грађевину, и однео у Ђиљане (приближно 80–100 саоница), што могу потврдити као сведоци, сељаци из Шилова, Коретинца, Кусца, Станићора, Брасаљца, Понепца, Макреца и Драганица.

Да би несрећа била још више, шуму посекао у центру манастирске 'приватне својине која предвиђена аграрној реформи' и то у близу манастирског шљивика, њиве 'Потре', башти, гробља, кладенца и Св. цркве.

При овом варварском и кривичном уништавању манастирске 'беземарне својине' били присутни: шумски референт И. Казакевић и државни шумар Н. Никола Филић.

Ако узмете у обзир, да у манастир Драганица свако лето долази, у главном туберкулозни, ради лечења, због сачуване шуме и одли-

чног шумског ваздуха, то штета учињена другом Ђокићем не може се накнадити.

Шума око манастира апсолутно покошена и ја и сав православи српски народ запрешашћени а света места без сваког разлога оскрнављено на увек.

Забран има много трулих и пупљих дубова, исто тако много кривих и сувих дрва 'шкарт' и не било потреба у овој сечи, кривичној по закону, јер овим попијава се престиж наше народне власте.

Молим Срески Одбор хитно одредити комисију, која проведе аграрну реформу за манастирско имање.

Манастир Драганац има:

1. њиву зв. 'Планиште' 1,60 х,
2. њиву зв. 'Грашето' 0,85 х,
3. њиву зв. 'Потра' 0,36 х,
4. њиву зв. 'Плужина' 3,50 х,
5. њиву зв. Шљивик 0,16 х,
6. ливада копривник 0,30 х

Укупно: 6,77 х

Пошто шуму 'Забран' сачувао сам по цену мога живота, тражим одредите мени наоколо још 23,23 х шуме, те према томе манастир добије максимум земљишта, дозвољен по закону, а то је тридесет хектара и овим накнаде манастиру штету, коју учинио Срески Народни Одбор у лицу свога члана Ђокића из с. Шилово.³⁶ О истом проблему писао је и Епархијски управни одбор, 8. марта 1947, Патријаршијском управном одбору:

„Достављајући предњи предмет Управ манастира Драганца о бесправној и самоволној сечи шуме м-ра Драганца Одбор моли за дејство код виших надлежних власти да се забрани даља сеча те шуме све док Аграрне власти не донесу решење о њеној припадности манастиру или пак деоби њеној аграрним интересентима, као и то да се Топко Ђокић узме на одговор за бесправну сечу шуме и да манастиру Драганцу надокнади причињену штету.

Заједно са Управом манастира Драганца поднели су тужбу и Одбори околних села близу манастира: Стража, Макреп и Драганац преко адвоката.

Овом сечом шуме народ је врло ожалостен и узнемирен.

О предузетим мерама по овом предмету молимо за извештај.³⁷

Патријаршијски управни одбор послао је, 11. марта 1947, писма србијанској Комисији за верске послове:

³⁶ Писмо игумана Григорија из манастира Драганца, бр. 15. од 20. јануара 1947, Среском народном одбору у Ђилиану – АС, 21, 7.

³⁷ Писмо Епархијског управног одбора, бр. 102 од 8. марта 1947, Патријаршијском управном одбору – АС, 21, 7.

„С молбом за потребну интервенцију код надлежних да се спречи самовоља једног члана Среског одбора, кога за његов поступак теже и околни месни народни одбори, као и да кривац повуче и копскавнице за овакав свој поступак.“³⁸

У архиви нема других докумената о овом случају.

6. Манастир Пећке Патријаршије

И Епархијски управни одбор Архиепископије београдско-карловачке жалио се, 16. јануара 1947, србијанској Комисији за верске послове због неприлика око аграрне реформе код манастира Пећке Патријаршије:

„Епархијски управни одбор има извештај од Управе Пећке Патријаршије, да су месне власти у Пећи према Закону о аграрној реформи доделиле манастиру свега 30 хектара земље, од којих су дали 15 хектара у атару општине Пећке, која је разбацана у ситне парчице, у плахилама, гудурама и поред реке, која је половицу земље однела, или се налази у таквом потесу, да је врло тешко обрађивати, пошто је засута великим слојем камења. Осим тога, један део ове земље налази се у атару села Љевона, коју и даље користе селаци тога села по праву поклона, добијеног од пок. краља Александра, о чему имају и писмене доказе, а има земље додељене манастиру преко реке Бистрице, која је раније продата и из поседовних листова није избрисана, на коју манастир плаћа порез и остало.

Кад се зна да је овом манастиру одузето 900 хектара земље, право је било да му се као једном историјском споменику, који служи на понос нашој цркви и народу, додели лепа земља, од које би могао да и даље живи и користи народу онога краја, јер се и даље из манастира хране многи путници и намерници, који иду за Црну Гору и отуда долазе овамо, што су чинили и раније. Сем тога, од додељене земље војне власти узеле су 3 хектара боље земље и ову обрађују а манастир на њу плаћа порез и остале дажбине.

Извештавајући о овоме, одбор моли Комисију за интервенцију код надлежних власти, да се манастиру Пећке Патријаршије додели као историјском споменику лепа земља на местима, која су приступачна за обраду и земља, која у исто време не припада и другоме, да је манастир преко власти тражи да му се преда.

О резултату моли се Комисија за извештај.³⁹

Србијанска Комисија за верске послове, писала је, 17. фебруара 1947, Одељењу за аграрну реформу и колонизацију Министарства пољопривреде Србије:

³⁸ Писмо Патријаршијског управног одбора, бр. 1347 од 11. марта 1947, србијанској Комисији за верске послове – АС, 21, 7.

³⁹ Писмо Епархијског управног одбора Архиепископије београдско-карловачке, бр. 92 од 16. јануара 1947, србијанској Комисији за верске послове – АС, 21, 7.

„Моли се Министарство да изволи испитати овај случај и уколико одлука о аграрној реформи на поседима Манастира Пећке Патријархије нису још коначне, специјално уколико још нису донете одлуке о утврђивању објеката, да се предњој молби Епархијског управног одбора Архиепископије Београдско-карловачке изађе у сусрет и Манастиру додели земљиште с којим би исти био задовољан, односно које му нико више не би оспоравао.“⁴⁰

По пријему овог писма, Министарство пољопривреде писало је, 22. јуна 1947, Обласном аграрном суду:

„Начелним решењем Министарства за аграрну реформу и колонизацију НР Србије бр. 1019 од 19. II. 1946 године, на основу чл. 3 Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији Манастиру-цркви Патријархије код Пећи остављено је 30 х-ра обрадивог земљишта и 30 х-ра паше. Из приложеног акта Епархијског управног одбора бр. 92 од 16. I. 1947 године види се да су месне власти Патријархији дали разбацано земљиште од кога не може да има никакве користи. С тога се позива Суд да поднесе извештај да ли је одлуку о експропријацији расматрао у смислу чл. 20 Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији и какву је одлуку донео. Ако је суд по овом предмету донео своју одлуку, потребно је да исту достави овом Министарству а ако до сада није донета одлука потребно је да се што пре донесе, с тим да се при доношењу одлуке узму у обзир наводи изнети у приложеном акту, и манастиру остави обрадиво земљиште по могућству што ближе како би од њега могао имати користи.“⁴¹

Обласни аграрни суд проследио је, 1. јула 1947, предмет на нижу инстанцу, Среском народном одбору у Пећи:

„Доставља се овај предмет да срески одбор поднесе повратком истог овом суду извештај, да ли је Патријархији омогућено да изабере једну половину од целокупног поседа који им се оставља, да ли им је другу половину одредио СНО и како је ту половину одређивао, тј. да ли је има донекле у виду да им то земљиште буде у близини ради бољег искоришћавања.“⁴²

Срески Народни Одбор одговорио је 25. августа.⁴³ Обласни народни одбор проследио је, 1. септембра 1947, овај одговор Одељењу аграрне реформе и колонизације Министарства пољопривреде Србије:

⁴⁰ Писмо србијанске Комисије за верске послове, бр. 126 од 17. фебруара 1947. Одељењу за аграрну реформу и колонизацију Министарства пољопривреде – АС, 21, 7.

⁴¹ Писмо Одељења за аграрну реформу и колонизацију Министарства пољопривреде Србије, бр. 1110/47 од 23. јуна 1947. Обласном аграрном суду у Приштини – АС, 21, 7.

⁴² Писмо Обласног аграрног суда, бр. 330 од 1. јула 1947. Среском народном одбору у Пећи – АС, 21, 7.

⁴³ Писмо Среског народног одбора, бр. 15797 од 25. августа 1947. Обласном народном одбору – АС, 21, 7.

„Враћа се акт за извештајем СНО из кога се види да је манастиру омогућено да изабере припадајућу површину земље, да му је друга половина одређена од стране СНО у близини и около манастира.“

Управа манастира тражи замену на коју је делом засновао чифчијски однос а делом издељена аграрним интересима и одлука о деоби одобрена па им се неби могло тражењу удовољити.“⁴⁴

Министарство пољопривреде Србије одговорило је, 27. децембра 1947, србијанској Комисији за верске послове:

„У вези са актом Комисије бр. 126 од 17-III-1947 године доставља се извештај Среског народног одбора у Пећи бр. 15797 од 25-VIII-1947 године ради знања и даљег поступка.“

Уједно се извештава да према прописима Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији, Упутства бр. 21241/45 за посво извршење као и према решењу Министарства бр. 16795/46 које је достављено Патријархијском управном одбору Српске православне цркве дапа 16-IV-1946 године, немају право на избор земљишта које им се оставља.“⁴⁵

Србијанска Комисија за верске послове одговорила је, 31. децембра 1947, Епархијском управном одбору Архиепископије београдско-карловачке:

„По питању покренутом Вашим актом бр. 92 од 10. I. 1947, године, Министарство пољопривреде НР Србије добило је од СНО-Пећ следећи извештај:

„Управник манастира Пећка Патријархија својим актом број 105 и 106 од 13 јула 1946 године, тражио је да му се од остављеног поседа додели земљиште парцеле бр. 1837, 1841, 5036, 5092 и 5094 у К.О. Пећ, као и парцеле број 495, 496, 499, 500 и 501 у К.О. Требевић-Пећком Пољу, коме је тражењу овај одбор изашао у сусрет, па је Манастиру омогућио да изабере половину од остављеног поседа и оставио му тражену земљу у површини од 15,05 ха а другу половину одредио му која се налази код манастира и около Манастира Патријархије. Према томе питање максимума манастира патријархије коначно и правилно је решено.“

Напомињемо, да управник манастира патријархије стално интервенише и тражи да се изврши замена земље коју му је овај одбор одредио те да му се за ову земљу додели плоднија земља у Требевићу, Наглавцима и Будисавцу, на што манастир нема законско право, а поред тога такве расположиве земље нема, јер је на поседу

⁴⁴ Писмо Обласног народног одбора, бр. 90327 од 1. септембра 1947. Одељењу за аграрну реформу и колонизацију Министарства пољопривреде Србије – АС, 21, 7.

⁴⁵ Писмо Одељења за аграрну реформу и колонизацију Министарства пољопривреде Србије, бр. 42377/47 од 27. децембра 1947, србијанској Комисији за верске послове – АС, 21, 7.

манастира патријаршије у Паглавцима и Будисавцу делом засповап чивчијски однос, а остала манастирска земља додељена аграрним интересима безземљацима од којих се та земља не може одузети.⁴⁶

Достављајући предњи извештај, поменуто Министарство је под бројем 42377/47 од 27.XII.1947. известило ову Комисију да, према прописима Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији, Упутства бр. 21241/45 за његово извршење као и према решењу Министарства бр. 16795/46 које је достављено Патријаршиском управном одбору Српске православне цркве дана 16-IV-1946 године, немају право на избор земљишта које им се оставља.

Предње се доставља томе Одбору знања ради.⁴⁶

Овим није завршен случај одузетог земљишта манастира Пећке патријаршије. Он се јављао и потоњих година, на пример 1954!

Патријарх Викентије писао је, 21. октобра 1954, Савезној комисији за верска питања о проблему имовине манастира Пећке патријаршије:

„Приликом провођења аграрне реформе 1946 године манастиру Пећке Патријаршије није остављена она земљишна површина која је предвиђена Законом. Управа манастира се обраћала редовним путем за решење овог питања, по до данас још није учињена исправка.

Од укупне површине од 789 хектара колико је имао манастир, остављено је само 15 хектара обрадиве површине. По Закону припада ових 15 хектара још 15 хектара обрадиве земље и 30 хектара шуме. Како ово још до данас манастир није добио Молите се за дејство код надлежних да се овом културном споменику уступи оно што му и по Закону припада.

Напомињемо и то да је и ово мало, што има у поседу Управа манастира, доведено у питање дизањем разних објеката на манастирском имању као и пројектима који би још више смањили садашњу површину земље.⁴⁷

Патријархово писмо послато је Одбору за представке и жалбе Савезног већа Савезне народне скупштине. Одбор је то проследио Савезном јавном тужилаштву на даљи поступак. Они су одговорили тек 26. јула 1955:

„У вези Вашег дописа бр. 361/54 од 8. априла о.г. којим сте нам доставили на мишљење акт Патријарха српског Викентија, бр. 171 од 21.X.1954 год., по аграрној ствари манастира Пећке патријаршије, извештавате се да смо извиђањем као и увидом у односне списе установили следеће:

⁴⁶ Писмо србијанске Комисије за верске послове, 775/47 од 31. децембра 1947. Епархијском управном одбору Архиепископије београдско-карловачке – АС, 31, 7.

⁴⁷ Писмо патријарха Викентија, бр. 171 од 21. октобра 1954. Савезној комисији за верска питања – АЈ, 144, 13–201.

У аграрној ствари манастира Пећке патријаршије постоји неколико решења о утврђивању објеката аграрне реформе која су, у погледу величине бившег поседа, међу собом не слажу.

Од односних решења последње је решење извршног одбора НО АКМО у Прилепу* бр. 6951 од 20.XII.1946 год., којим је у смислу чл. 3 тач. 3 Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији ПР Србије манастиру остављено 30 ха обрадиве земље и 30 ха шуме, а у земљишном фонду стављено је 222,83 ха обрадиве земље и 569,97 ха шуме.

Против овог решења Управа манастира уложила је жалбу, те је Обласни аграрни суд у Прилепу под бр. 83 од 14.II.1947 год., првостепено решење потврдио а жалбу одбио. У овом решењу је означена само једна парцела, и то бр. 1735, по култури врт у површини 0,40.83 ха, да се оставља манастиру. Међутим, ни једним другим решењем нису биле одређене парцеле које се остављају манастиру.

Према обавештењу, манастир Пећке патријаршије данас фактички поседује свега 15 ха обрадиве земље. Сва ова земља налази се у к.о. Пећ, и то, 5 ха у потесу 'пећко поље' а 10 ха око самог манастира.

Осталу површину која је остављена манастиру, односно 15 ха обрадиве земље и 30 ха шуме, манастир не поседује.

Осим тога, обавештени смо да су, на земљишту које манастир држи у Пећи, подигнуте две зграде на површини од 0,05 ха. Ове зграде подигао је НО градске општине у Пећи. Постоји акт о експропријацији ове површине, а експропријација је извршена на основу овлашћења Савезне народне скупштине о прописивању станбеног фонда у градовима. Једна од ових зграда уступљена је на привремену употребу Гарнизону у Пећи за магацин, јер је војсци било хитно потребно.

Обавештења смо такође да других сметања манастира у поседу површине коју држи, није било. Међутим, манастир има једну њиву од око 2 ха на периферији Пећи, на месту погодном за станбену изградњу, на претпостављају да ће се иста експроприсати. Али до сада није ништа предузето у том правцу.

По питању земље која је манастиру остављена одлуком аграрних органа а није му издвојена, манастир се обратио НО среза у Пећи, да му издвоји из земљишног фонда још 15 ха обрадиве површине и 30 ха шуме и да се изврши катастарски премер површине коју данас фактички држи. Поступање по овој молби још је у току.

У конкретном случају сматрамо да је манастир Пећке патријаршије правилно поступио што се обратио НО среза да поступи по односним решењима, те нема места интервенцији овога тужиоштва.⁴⁸

* Треба: Прилепу

⁴⁸ Писмо Савезног јавног тужилаштва, Он. бр. 521/55 од 26. јула 1955, Одбору за представке и жалбе Савезног већа савезне народне скупштине – АЈ, 144, 13–201.

Тек по пријему овог писма, од Савезног јавног тужилаштва. Одбор за представке и жалбе одговорио је, 11. августа 1955, Савезној комисији за верска питања:

„У прилогу Вам достављамо акт Савезног јавног тужилаштва Он. бр. 521/55 од 26 јула 1955 године (са једним прилогом) који је омапком стигао у овај Одбор.“⁴⁹

У архиву нема других докумената који би показивали да је одговорно патријарху Викентију.

7. Манастир Високи Дечани

По реферату, бр. 468 Месног народног одбора Дечани, среза Таковичког, манастир Високи Дечани имао је поседе у четири среза: 231 хектар, 61 ар и 80 м² обрадиве земље и 618 ха, 5 ари и 23 м² шуме.

Министарство аграрне реформе и колонизације Србије обавестило је, 23. фебруара 1946, Председништво Владе Србије о манастиру Високи Дечани:

„По вашем тражењу број 23 од 20-III-1946. г. извештавате се, да је решењем Министра аграрне реформе и колонизације број 1019/46 од 19-III-1946. манастиру Дечанима остављено у имс законског максимума по члану 3 тачка 3 Закона о агр. реформи и унутрашњој колонизацији 30 хектара обрадивог земљишта и 30 хектара шуме, као манастиру већег историског значаја и о томе је обавештен Обласни народни одбор А(утопомне) О(бласти) Космет у Призрену.

У погледу навода Епархиског управног одбора православне Епархије рашко-призренске бр. 86 од 30-I-1946. г. на страни 2 последњи став доставља вам се у прилогу извештај чиновника овог Министарства друга Радовића, који је крајем децембра 1945 г. био службеним послом у Дечанима.

Што се тиче осталих навода у преставци у погледу оштећења и одношења ствари из манастира то је овом Министарству непознато и ови би се наводи могли проверити преко надлежног месног народног одбора.“⁵⁰

Али, плачкање манастира Високи Дечани није завршено. Напротив, тек је почело!

Као и управе свих осталих манастира, и управа Високих Дечана имала је знатних проблема око одузимања земљишта. Зато је Епархијски управни одбор Епархије рашко-призренске писао, 12. децембра 1946, Патријаршијском управном одбору:

⁴⁹ Писмо Одбора за представке и жалбе Савезног већа Савезне народне скупштине, бр. службено од 11. августа 1955, Савезној комисији за верска питања – АЈ, 144, 13–201.

⁵⁰ Писмо Министарства аграрне реформе и колонизације Србије, бр. 9176 од 23. фебруара 1946, Председништво Владе Србије – АС.

„Епархијски управни одбор Епархије рашкопризренске доставио је под бр. 885 од 6 новембра 1946 године акт следеће садржине:

‘Актом овога Одбора под горњим бројем достављено је Комисији за верске послове у Београду следеће:

“Управа манастира Високих Дечана доставила је овом Одбору акт бр. 247 од 22 октобра 1946 год. следеће садржине:

“Управи манастира Високих Дечана част је доставити томе одбору да су месне власти из среза, приликом коначног додељивања манастиру зиратног земљишта одузела 7 хектара засејаног кукуруза, а манастиру доделили земљу на другом месту одакле није добио ништа од засејаног фрута.

Такође је одузето и два хектара воћњака и ливаде, одакле манастир није могао добити отаву.

Манастир је добио од целокупно засејаног и обрађеног кукуруза само 1,70 хектара.”

Достављајући предње Одбору је част молити ту комисију за ургирање код виших надлежних власти да се од аграрних интереса, којима је горе речено засејано земљиште подељено одузме сав овогодишњи плод и преда Управи манастира Високих Дечана, која је то земљиште засејала, и правичност изискује да она то и пожање и користи плод.

Аграрна комисија која је додељивала аграрним интересентима земљу манастира Високих Дечана учинила је велику исправу према овом нашем историском манастиру и ако је баш нашла за сходно и учинила то на основу законских прописа, ипак је могла и требала је да исто земљиште преда аграрним интересентима с тим да се ове године не користе готовим плодом са истог, него пошто летину са истог искористе манастир Високих Дечана.

Односно манастирског воћњака и ливаде Аграрна комисија исто тако је требала да поступи, тј. да аграрни интересенти овогодишње воће и отаву не користе, већ управа манастира Високих Дечана, која је уложила труда и капитала око њихове обраде.

О резултату по овоме предмсту молимо за извештај.

Предње се доставља с молбом на знање и ургирање где треба да би се ако не сав овогодишњи плод са одузетог манастирског имања оно бар један део истог вратио Управи манастира Високи Дечани.’

Предње се доставља ради даље надлежности.“⁵¹

Писмо је, 16. децембра 1946, прослеђено србијанској Комисији за верске послове што се може закључити из белешке митрополита Јосифа: „Овај акт уступљен г. председнику земаљске комисије за

⁵¹ Синодово писмо, бр. 3324 од 12. децембра/29. новембра 1946, Патријаршијском управном одбору – АС, 21, 7.

верске послове проти Смиљанићу са умолницом за потребну интервенцију.⁵²

А србијанска Комисија за верске послове писала је, 28. децембра 1946, Одељењу за аграрну реформу и унутрашњу колонизацију Министарства пољопривреде Србије:

„У вези акта Бр. 922 од 14-XI 1946 г., којим је ова комисија доставила акт Епархијског управног одбора Епархије рашко-призренске Бр. 855 од 6-XI-1946 г. томе Одељењу да да тумачење чл. 41 закона о аграрној реформи и ун. колонизацији, и ако исти даје право Манастиру на део од прихода са имања да пареди да се Манастиру обезбеди тај део прихода са имања.

С молбом на хитан извештај.“⁵³

Одељење за аграрну реформу и колонизацију Министарства пољопривреде Србије написало је, 27. децембра 1946, одговор.⁵⁴

После пријема овог писма, србијанска Комисија за верске послове одговорила је 14. јануара 1947 Патријаршијском управном одбору:

„У вези Вашег акта бр. 7755 од 16.XII.1946 године, ова Комисија је ургирала за решење по питању прихода са земљишта која су били обрадили аграрни интересанти а додељено је манастиру Високи Дечани и од Министарства пољопривреде П.Р. Србије. Одељење за аграрну реформу и унутрашњу колонизацију, примила је следећи одговор:

‘Повратком акта бр. 1033 од 28-VII-1947 год. извештавате се да је ово Министарство Ваш акт бр. 922 од 14-XI 1946 године доставило Обласном аграрном суду у Приштини с предлогом да се у смислу чл. 41 Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији од 14 јуна 1946 године расправи питање усева са поседа бив. власништва управе манастира Високи Дечани, који је експроприсан и о томе обавестити управу пом. манастира као и епархијски управни одбор у Призрену.’

С предњим се Одбор обавештава с молбом на знање и даљу надлежност.“⁵⁵

У архиви нема других докумената о овом проблему. То не значи да је окончан. Напротив, проблеми манастира Високи Дечани тек су почели! Док је прериска око непокретне имовине трајала, манастиру је одузето нешто друго.

⁵² Бележка митрополита Јосифа о писму Патријаршијског управног одбора, бр. 7555 од 16. децембра 1946, србијанској Комисији за верске послове – АС, 21, 7.

⁵³ Писмо србијанске Комисије за верске послове, бр. 1033 од 28. децембра 1946, Одељењу за аграрну реформу и колонизацију Министарства пољопривреде – АС, 21, 7.

⁵⁴ Писмо Одељења за аграрну реформу и колонизацију Министарства пољопривреде Србије, бр. 4237/47 од 27. децембра 1947, србијанској Комисији за верске послове – АС, 21, 7.

⁵⁵ Писмо србијанске комисије за верске послове, бр. 39/47 од 14. јануара 1947, Патријаршијском управном одбору – АС, 21, 7.

Синод је писао, 12. децембра 1946, Патријаршијском управном одбору:

„Епархијски Управни Одбор Епархије рашко-призренске актом бр. 947 ове године доставља извештај управе манастира Високих Дечана бр. 277 од 30.XI.1946 године који гласи:

‘У вези извештаја ове Управе од 23 децембра 1945 године и 23 јануара 1946 год. управи Манастира Високих Дечана част је извести да је Месни Народни Одбор у селу Дечанима одузео у мају 1946 г. 18 комада свиња и то: два комада од 150 кг. свака, једна око 100 кг а остали 15 комада, свака по 20 кг тежине.

Одузете свиње, Месни нар. одбор је поделио по своме нахођењу околним сељацима.

По наређењу тог истог одбора, ова је управа била принуђена да закоље једну велику свињу од 200 кг. и да месо и маст од ње раздели сиротињи.

Од стране Месног Народног Одбора у селу Дечанима одређена је парочита комисија да води рачуна о свима конфискованим манастирским стварима. Чланови те комисије с врсима на време слали су овој управи налог за издавање: вина, ракије, јабука, крушака, ораха и друго. Управа Ман. није могла то да одбије и била је принуђена да по њима изда све што се тражило.

Тако, издато је под тим налозима око 200 л. ракије, око 100 л. вина, до 350 кг. јабука, 100 кг. ораха и друго.

На одузете од Манастира Вис. Дечана животне намирнице добијени су реверси, али су доцније и они одузети и кроз неко време враћени и тек кад су по други пут одузети, нити Манастиру их пису вратили.

Што се тиче манастирских зграда и оне су одузете од месних државних власти и у њима сместили дечије обданиште. Одузете су за дечије потребе тог обданишта зграде: такозване ‘зграде царски конак’, призренски конак, разни магацини, пекара, трпезарија и велика кухиња.

За насељенике одузети су: ‘Милошев конак’, конак архимандрита Леонтија горњи спрат а доњи спрат за потребе санаторијума. Управи Манастира остављено је на расположење: стап настојатеља са три одељења и још четири собе за манастирску братију, три магацина, подрум, једна соба за богомољце и мала кухиња. Осим тога, месне власти држе затворене и запечатене два магацина у којима се налази остатак конфискованих ствари од манастира, тако да се са тим магацинима манастир не може користити.

Манастир Високи Дечани од стране наших надлежних власти признат је за манастир од већег историјског значаја и као таквом потребно му је да располаже са што већим материјалним средствима, која би му дала могућност да репрезентује ту стару средњевековну задужницу српскога народа.

Ову задужбину посећују многи из оближњих крајева, а дешава се да и цела висока личност из иностранства дође у манастир и види његове знаменитости; свакога треба дочекати, свакоме указати почасти која му доликује и пружити му оно што је путнику богомољцу потребно, а за све то потребна су прилична материјална средства, а ако Манастир њима не располаже не може одговорити својим хришћанским обавезама, па дочека оног који дође са вером и љубављу према нашој најсвећој српској светињи дошао да је види и поклони се моштима Св. Краља Стефана Дечанског. Сем тога, одржавање у исправности Св. храма и осталих зграда манастирских изискује великих материјалних средстава, које се могу добити са природних богатстава, којима би требало Манастир Високи Дечани да располаже.

Одузимањем од манастира 700 хектара шуме и преко 200 хектара зиратне земље, манастир је лишен доста великих прихода и сада није у могућности да се одржава у таквом стању како потреба изискује и како доликује манастиру од већег историјског значаја, а тако исто не може својим посетиоцима-богомольцима да укаже потребно гостопримство као што је некада указивано, посматрајући на то што већи део посетилаца не оставља никаквога новчаног прилога и ако је од стране управе уљудно дочекан и испраћен.

Заузимањем манастирских просторија од стране дечијег обданишта и санаторијума овој се управи не даје могућност да прими на преноћиште онога кога пут напес у манастир, јер су од манастира одузета зграде и инвентар, који су зато потребни.

Достављајући предње, Управа манастира Високих Дечана част је умолити Епархијски управни одбор за интервенцију код виших црквених и државних власти да се манастиру Високих Дечана поврати одузета сопственост у противном накнади у новцу, као и то да се већ једном прекрати даље заузимање манастирске сопствености и ослободе манастирске зграде.⁵⁶

Предњи извештај се доставља Патријаршијском управном одбору ради даље надлежности.⁵⁶

Патријаршијски управни одбор проследио је, 16. децембра 1946, писмо србијанској Комисији за верске послове што се може закључити из белешке митрополита Јосифа: „Овај акт уступити г. председнику Земаљске комисије за верске послове проти Смиљанића с молбом за потребну интервенцију.“⁵⁷

⁵⁶ Синодово писмо, бр. 3584 од 12. децембра/29. новембра 1946, Патријаршијском управном одбору – АС, 21, 7.

⁵⁷ Белешка митрополита Јосифа о писму Патријаршијског управног одбора, бр. 7754 од 16. децембра 1946, србијанској Комисији за верске послове – АС, 21, 7.

Србијанска комисија за верске послове проследила је, 30. децембра 1946, Синодово писмо Одељењу унутрашњих послова Обласног Народног одбора Косовско-метохијске области:

„С молбом да Одбор изволи испитати случај по каквом су основу узимане побројане у предњем акту ствари од Манастира Високих Дечана, па уколико није посреди експропријација по закону о аграрној реформи и уп. колонизацији јер се, изгледа ради о одузимању у времену када овај закон још није био донесен, да се нареди што је потребно за повраћај, односно накнаду за одузето од Манастира.

О резултату, моли се Одбор за извештај.“⁵⁸

Одељење унутрашњих послова Обласног народног одбора Косовско-метохијске области одговорило је, 2. јануара 1947, србијанској Комисији за верске послове:

„Враћа вам се акт с молбом да се достави прилог побројаних ствари што се у вапем предњем акту помиње да би се удовољило вашем тражењу, јер ово Одељење није примило уз овај акт никакав прилог што је приликом отварања поште констатовано.“⁵⁹

Србијанска Комисија за верске послове послала је тражени материјал 13. јануара 1947:

„Доставља се тражени акт с молбом на надлежност.“⁶⁰

Обласни Народни одбор Косовско-метохијске области проследио је, 18. јануара 1947, ово писмо Извршном народном одбору:

„Уступамо вам приложени захтев Земаљске комисије за верске послове и молимо да се по истом поступи с обзиром да је односне ствари прегледао од Манастира Месни народни одбор у Дечанима.“⁶¹

Извршни Народни одбор Косовско-метохијске области проследио је, 8. фебруара 1947, писмо Среском народном одбору у Баковици:

„У вези тражења Земаљске комисије за верске послове по акту бр. 1034 од 30-ХП-1946 год., који се налази у овом предмету, као и представку Архијерејског синода српске православне цркве, бр.

⁵⁸ Писмо србијанске Комисије за верске послове, бр. 1034 од 30. децембра 1946, Одељењу унутрашњих послова Обласног Народног одбора Косовско-метохијске области – АС, 21, 7.

⁵⁹ Писмо Одељења унутрашњих послова Обласног Народног одбора Косовско-метохијске области, бр. 19 од 2. јануара 1947, србијанској Комисији за верске послове – АС, 21, 7.

⁶⁰ Писмо србијанске Комисије за верске послове, бр. 1034/46 од 13. јануара 1947, Одељењу унутрашњих послова Обласног Народног одбора Косовско-метохијске области – АС, 21, 7.

⁶¹ Писмо Одељења унутрашњих послова Обласног Народног одбора Косовско-метохијске области, бр. 514 од 18. јануара 1947, Извршном Народном одбору Косовско-метохијске области – АС, 21, 7.

чување: вино, ракија, јабуке, ораси, месо, маст, сланина, жито и пасуљ, све је то унесено у инвентар и није одузето од манастира. Од тога су поједини узимали на позајмицу или купопродају па од неки постоје признанице код Окружног суда у Пећи.

Помоћник министра за аграрну реформу и унутрашњу колонизацију је долазио из Београда и по други пут и наредио, како стоји у извештају МНО, да се све ствари, пописане у инвентару, одузму манастиру и сместе у исти магацин, што овај МНО није урадио.

Ова Комисија извештава о предњем Свети архијереј. синод знања ради.⁶⁷

И ту је круг затворен!

Закључак

Не постоји објављен податак колико је Српска православна Црква имала обрадивог земљишта и шума пре спровођења аграрне реформе у манастирима Српске православне Цркве на територији Југославије. Зна се да је после проглашења Закона о аграрној реформи и колонизацији одузето око 70.000 хектара.⁶⁸

На територији Народне републике Србије, заједно са Војводином и Косовско-метохијском облашћу, Српска православна Црква имала је 37.197 хектара обрадиве земље, шума и др. Одузето је 35.609 хектара. Значи: манастирима и парохијама Српске православне Цркве остављено је 1.588 хектара!⁶⁹

др Вељко В. Ђурић

⁶⁷ Писмо србијанске Комисије за верске послове, 536 од 11. септембра 1947, Синоду – АС, 21, 7.

⁶⁸ Ристо Грђић, „Општа обнова црквеног живота и устројства“, Српска православна Црква 1920–1970, Београд, 1971, 243.

⁶⁹ Рада Радич, Вером против вере, Београд, 1995, 152.

ДУХОВНИ ПУТОКАЗИ

САГЛАСЈЕ ЦРКВЕ И ДРЖАВЕ*

Слупајући ова излагања данас, све време видим себе на страни војске која настоји да својим припадницима олакша задовољење верско-црквених потреба и права. Размишљам, у ствари, како да се заједно приближимо питањима која су, кад је реч о сагласју цркве и државе, војске и свештенства, још у осмислању ране српске самодржавности па закону постављена. Уједно размишљам и о томе како бих одговарао на могуће приговоре у вези са увођењем свештеничке службе у војску.

Овакав скуп и овакав разговор одавно сам прижељкивао. Када сам у предзадњој деценији минулог века говорио, у сали Народног позоришта у Краљеву, о односима између цркве и државе за време кнеза Лазара, изразио сам наду, рекавши: „Неће се дуго чекати на то, да испред себе видимо како заједно, један поред другог, седе свештено и војно лице. Многи су са чуђењем, па и подсмехом пропратили ту изјаву. Данас, ето, тако нешто све чешће постаје жива стварност.

За успешно извршавање борбено одбрамбених задатака војске пресудну улогу има њена сарадња са верујућим народом, односно са свештенством Српске православне цркве, јер и војска и свештенство израњају из истог народа, без којег су незамисливи и држава и црква. А војска постоји као гарант одбране отаџбине, заштите народних добара, очувања мира и слободе.

О миру највише говоримо кад мира нема, као што и о хлебу највише говоримо кад хлеба нема. Али кад је реч о рату, сасвим обрнуто бива; о рату највише говоримо кад рата има. И управо тада, кад се непосредно суочавамо са ратном опасномћу, највише се преко војске преламају кључна питања која се тичу цене техничке борбене спремноности и борбеног морала. Од коликог значаја за неговљење овог другог може да буде сарадња војске са Српском православном црквом нека се закључује и на основу улоге свстога Саве приликом настојања, око 1214. године, да одрати бугарског обласног господара Стреза од пљачкашких упада у Србију. Сава је то учинио

* Саопштено у Генералштабу Војске Југославије 28. децембра 2000. године. Прештамповано из: Војска и вера, Београд 2001.

онда када је видео да његов брат, владар Стефан (велики жупан 1196-1217; краљ 1217-1228) спрема војску и оружје да крене на Стре-за, јер, како казује Теодосије, његов биограф, „саосећаше срцем у бризи брата; састрадаваше, дакле, и душом за отаџаство своје, и жаљаше своје супароднике, помишљајући како у судару многога оружја није могућно да не буде много крви, а особито жаљаше оне који се боре са топлем вером и усрдно, па заустављаше самодршца и све начелне војводе његове речима: 'Идем право ја испријатељу и говорићу му, па ако и мене, као и много до сада, не послуша кад га будем поучавао о Богу, онда ви чините своју човечанску дужност'“ (Теодосије, стр. 108-109; прев. М. Баншић, стр. 165-166).

На узајамну и неопходну сарадњу државе и војске са Српском православном црквом упућују сва историјска искуства од средњег века до данас. Ако направимо пресек ратова српског народа кроз историју, доводећи то у везу са облицима сарадње између цркве и државе, односно војске и свештенства, показало се да је држава била јака, са веома чврстим грађама, увек када је у духу сагласја сарађивала са црквом. И обрнуто, кад год је српски војник био духовно спутавао, односно одсецао од вере и традиције што су му преци у наслеђе предали, одсецају су и делови српске државе, на разне начине – не само у географском него и у духовном смислу.

Утемељене сагласја између цркве и државе изложено је у теорији коју је свети Сава проницљиво из Византије пресадио у Србију. Она гласи:

„Највећи дарови Божји међу људима, дати човекољубљем одозго, јесу: свештенство и царство: прво да служи ономе што је божанско, а друго, да управља и да се стара о ономе што је народно. А оба, исходећи из једног истог начела, украшавају људски живот; јер царевима не може бити ништа тако важно као част свештеника који се и за њих саме увек моле Богу. Ако су, дакле, први у свему непорочни и ако пред Богом буду имали смелост, а други правилно и како доликује почну украшавати предате им градове и оне који су под њима, постаће некакав пријатан склад све оно што људском животу дарује добро. А то ће бити, верујемо, ако се сачува надзирање свештених правила која су апостоли – праведно хваљени и слављени, и очевици божје Речи – предали, а свети оци очували и казивали“ (Законоправило свтога Саве, Иловички препис, 1262. година, л. 213а–213б. Фототипију приредио М. М. Петровић, Горњи Милановац 1991).

Основни смисао ове теорије јесте тај, да подједнако схвате црква и држава, војска и свештенство, да је један само врховни извор власти – Бог, што проистиче и из Христових речи Пилату кад је овај питао: „Одакле си? А Исус му не даде одговора. Пилат му тада рече: Зар мени не одговараш? Не знаш ли да имам власт да те распнем и власт

имам да те пустим? Исус одговори: Не би имао власти никакве нада мном кад ти не би било дато одозго.“ (Јн 19, 9-11).

Супстина, дакле, наведених теорије о симфонији или сагласју своди се на подједнако поштовање свештених правила, како од стране цркве тако и од стране државе, јер та правила извориште имају у истом начелу – Богу од кога власт добијају и поглавар цркве и владар државе. Поштовање божанских закона од стране свих љужан је предуслов за право благостања, мир, слободу и опстанак народа. Такво учење искључује падмоћ једне власти над другом. Исто важи и у случају увођења свештеничке службе у војску, јер тиме се, благодарени сагласју, постиже пуноћа у садејству на путу ка остварењу највиших отаџбинских, народних идеала.

Свети Сава нас је научио да у складу са теоријом о сагласју може црква да делује у држави и држава у цркви, не метајући се уопште једна другој у духовне односно политичке надлежности. Он цркву и државу, односно војску и свештенство не може да замисли као два одвојена света са супротстављеним задацима. Сви поданици државе су дужни и обавезни да се ставе у службу њене одбране, јер од тога зависи материјални и духовни опстанак народа. Стога је разумљиво зашто свети Сава у писму упућеном своме оцу Немањи (од 1196. године монаху Симсону), кад га позива да дође к њему како би заједно обитавали у Светој Гори, за Србију сликовито каже: „Да виоград Христов, предат нам од Господа, оградимо чистом оградом, чистом, добром и непорочном вером, да ниједан од злих зверова не окуси његова плода, него расшодивши га у сто трудова, принесемо у онај пресветли велики дан Христу који је за нас жртвован“ (Доментијан, стр. 147).

Ради одбране отаџаства као виограда, свети Сава је у Законоправило – ту највећу српску књигу – из византијског законодавства унео и казнене одредбе које се тичу војске. Међу њима су, на пример, казне предвиђене за оне који раздражују своје ратнике, који напуштају борбене редове и одају планове својих, који несународницима продају завршено или незавршено оружје или гвозде, који туђинце уче како се прави брод.

Са наслеђа таквих изворишта треба кренути да би се схватило откуда толика снага у српском војнику да ступа у борбу против непоредиво моћније војске освајачких империја какве су биле, на пример, Византија, Турска, Аустроугарска, Немачка и, у последње време, НАТО државе.

Ускраћивање војнику верске слободе води цепању његове душе, што за неизбежну последицу има слабљење личности, опадање љубави према отаџбини, губљење самопоуздања, урушавање борбеног морала. Зато липавање војника задовољења његових верских потреба значи сврставање на страну испријатеља, чији је циљ да разори верски, традиционални и морални лик нашег народа од кога

се као услов за улазак у уједињену Европу тражи да потпуно занемари све чиниоце сопствене самобитности. Ударање по историји и традицији једног народа није ништа друго него својеврстан вид рата који води поробљавању, из чега непријатељ извлачи одређену добит. Јер, сви се ратови, по речима Аристотела који је живео у IV веку пре Христа, због блага воде. Ту стварност потврђује сва историја рода људског. Нема рата који као последњи циљ није имао стицање некакве материјалне добити. Често смо у заблуди кад се поведе реч о званим перским ратовима. Наведена Аристотелова мисао се и на такве ратове односи. Крсташки ратови, на пример, били би верски само уколико би се сводили на расправе око догматских учења вере. Напротив, крсташка војска је, освојивши Цариград, основала Латинско царство и Солунско краљевство, а са свог похода на Исток враћала се са пуним рукама ратног плена. Слично важи и за зване идеолошке ратове, јер превласт једне политичке идеологије над другом доноси власт, а ова доноси материјалну добит.

Кад се од српског народа тражи да прошлост препусти забораву да би се уклопио у народе који чине Уједињену Европу, то значи да не треба памтити чак ни оно што се збило у Јасеновцу, у Другом светском рату. Али то не сме да се заборави, као што не сме да падне у заборав или да се отуђује билошта од онога што смо од својих предака наследили у области богате културне баштине. Кад је реч о законодавству, на пример, још с почетка XIX века имамо у примени Законоправилу светог Сава, које је око 130 година старије од Душановог законика и регулише сав црквенограђански живот у Србији. Ништа слично из тог времена немају данас цивилизовани народи Европе – ни Немци, ни Французи, ни Енглези. Позната Магна карта као правни споменик у Енглеској из 1215. године је само подужни свитак на пергамену, и то на латинском језику, а Законоправилу светог Сава, из тог времена, јесте огромна књига, сачувана у више преписа, са око 800 страница. Фототипија те књиге урађена је према Иловичком препису из 1262. године у 1000 примерака. Сада се налази у свим славистичким центрима и у многим библиотескама света. У Конгресној библиотеци у Вашингтону, на пример, она изазива чуђење кад се помисли да Срби толико векова пре настанка САД имају тако велики законски споменик.

Народ који има вишевековну високу културу често је да мети народима чија је историја сиромашнија или краћа, а по оној народној пословици: „Висока брда најјачи ветрови бију“. Узрок изложениости нашег народа суровим ветровима разних непријатеља јесте и тај што се Србија налази на размеђи где се додирују и преплићу границе источног и западног хришћанства. Наши преци и ми рођени смо ту где смо рођени. То нам је одозго тако дато, јер нико није могао по жељи да тражи која отаџбина да му буде место рођења. И пошто нам је ова земља одозго дарована, дужни смо да је прихватимо

као виноград, како су то и наши преци, по угледу на Саву и Симеона, чинили.

Следствено томе, као што су наши преци бранили плодове свога отаџбине као винограда, тако смо дужни и ми слично да чинимо, колико ради њих, јер су нас на то обавезали, толико и ради својих потомака. Да би се постигао што бољи успех у одбрани земље веома је важно да се вратимо вери и традицији наших предака којима је правоверје за душу било што и дисање или храна за тело.

Подаци забележени у последње време, које смо данас чули, о проценту верујућих људи у нашој војсци, могу слободно да кижем да су више него задовољавајући. Зашто? Да бисмо то разумели и како треба вредновати, присетимо се пословице: „Певам песму онога чији хлеб једем, којој је по тематици слична и ова: „Дајем веру за вичеру“. До јуче је, такорећи, у нашој држави деценијама значајно негована и паграђивана одбојност према вери и верским обичајима, а управо ово двоје нас је очувало у самобитности и у самодржавности. Није ретка појава била да се приликом традиционалног поздравља, о Божићу или Васкрсу, на пример, људи окрену и погледају око себе ко их је чуо, рачунајући и на могуће непријатности у установи где су запослени.

Велики број верујућих у војсци, и велики број крштених војника за време рата на Косову и Метохији 1999. године, најављују једно свеошште буђење и враћање вери својих предака који су умели да створе државу тако јаку да су је и непријатељи, по нужди, уважавали. Три основна конститутивна елемента су Српску државу чинила моћном и постојаном: 1. свест и осећај сваког Србина да је, како свети Сава каже, „свој“, односно да припада својем народу као самосвојном, самобитном и самодржавном, а то значи да припада народу различитом и независном од Византинаца, Латина, Бугара, Мађара и других народа; 2. језик који је име „српски језик“ добио по народу што тим језиком говори, и 3. православна вера, односно самостална Српска црква.

Када би свети Симеон и свети Сава данас походили државу коју су нам као добар виноград оставили у наслеђе и на чување, тешко да би је препознали. Она одавно не подсећа на добро обрађени и савесно домаћински ограђени виноград. Разграђена је и самим Уставом, јер су њиме Срби сведени на грађане, а њихова православна вера изједначена са верским заједницама, међу којима су и свакојакс секте, пренете углавном из Америке, чији је задатак растакање српског националног и православног бића; оне не траже „маса“ међу муслиманима. По том Уставу само је српски језик остао као званични језик у држави зато што од назива грађани није могао да прерасте у некакав грађански језик. Срби су сведени на грађане како се не би повредила осећања националних мањина у држави, које то обилато користе на од мањине прерастају у нацију и нову државу,

какав је случај данас на територији намученог српског Косова и Метохије. А православна вера је правно, односно тим лошим Уставом изједначена са малим верским заједницама како се не би, тобоже, повредила њихова осећања и права.

На такав начин су избијени угаони камени темељци здраве државе и Србима је, као конститутивном и апсолутно већинском народу, онемогућено да буду оно што треба да буду. У тако ослабљеној Србији провалили су свакојаки, и са свих страна, верски и политички њени непријатељи, којима свети Сава, такав какав је био, мора да смета. Отуда и оне донедавно срамне појаве да се славска икона светог Саве износи из школа и склања по таванима, подручјима, или уништава; да се званично забрањују прославе по школама на Савици; да се из школских уџбеника брише име свети Сава и замењује искључиво именом Растко Немањин.

Народ који се стици свога имена, предака, вере и традиције, узалуд се пада некој бољој будућности. И док Срби и сопственим Уставом сами себи штету наносе, дотле околни народи, као на пример, Хрвати и Словенци итекако држе до своје националне историје, вере и традиције. Хрвати су основали и Војни ординаријат, који је потчињен, не загребачком кардиналу већ римском папи. Увели су свештеничку службу у своју војску, али не и за православне. Ни Словенија није у својој војсци омогућила свештеничку службу за православне, већ само за римокатолике и протестанте, иако тамо живи више десетина хиљада православних Срба.

Садашња решеност војске да за своје потребе воспостави свештеничку службу свакако ће изазвати и одређену реакцију оних људи који или не желе добро народу и овој држави, или су неверници, или иноверници, или просто по инерцији теже да задрже дојучерашње стање. Западни свет ће, вероватно, критиковати увођење у нашу војску такве новине. У Немачкој се, на пример, поставило питање смисла већ уведене свештеничке службе у руској војсци. Неки су узнемирано те руске војне свештенике упоредили са некадашњим политичким комесарима бившег Совјетског Савеза. Зашто? Зато што се зна да Рус са православном вером постаје прави Рус, и кад се са таквом легитимацијом представља свету, постаје оличење снаге од које многи страх осећају.

Напред рекох да себи замишљам у редовима војске иако нисам војно лице, и питам се шта ће данас или сутра на све ово што се сада предлаже приговорити противници. Сматрам да се може очекивати да неко из противничког табора каже отприлике овако: „Шта ви, господо официри хоћете сада са вером и увођењем некаквог црквеног живота у војнички живот? Зар вама није довољно то што се бавите питањем морала војске! Ајте да одвојимо та црквена питања и оставимо их црквеним људима, а ви се бавите само питањима морала“. Знате ли на шта би то подсећало? На одвајање мисли од ума,

од мозга, јер вера и морал се неодвојиво прожимају. Може, такође, из противничког табора и овакав приговор да вам се упуте: „Уместо црква или црквица по касарнама боље је да помажемо изградњу сиротишта или болница, а војницима омогућити да код најближих парохијских свештеника и црква задовољавају своје верске потребе“. Али, као што се гледа да лекар буде што је могуће ближе болеснику, тако је важно да и свештеник, као духовни лекар, у свакој ситуацији буде близу војника. Сем тога, ако би се пропустило да војска на богослужење, или ради савета, одлази у оближњу парохијску цркву може да се догоди да је дотични свештеник у датом тренутку заузет другим парохијским обавезама. Још нешто при томе треба имати на уму, а то је, да војска не би била војска ако би се допустило да се касарне испразне због одласка људства на богослужење даље од круга касарне.

Свештеници у војсци ће својом службом и родитељима војника помоћи да са већим поносом гледају на часно служење њихових синова отаџбини, што такође иде у прилог општег јачања одбране борбеног морала војске. Са већим поверењем ће родитељи, у том случају, предати своје синове у руке војних старешина. Велика је ствар имати свест, господо официри, о томе да војнику од тренутка ступања у војску ви замењујете родитеље и сву родбину; вама је поверен и живот њихов, а то је нешто што је највредније и најузвишеније. Ако ту одговорност поделите са војним свештеником, буците уверени да ће вам бреме које носите умногоме бити олакшано. Са присуством свештеника у војсци, општа стратегија супротстављања рату као злу које непосредно или посредно угрожава народ, његова огњишта и државу, постаје потпунија и прихватљивија.

Др Милодраг М. Петровић

ОБНОВИТЕЉКА ЖЕНСКОГ МОНАШТВА КОД СРБА

Како је женско монаштво у Србији угашено за време турског ропства, преко Саве и Дунава још је продужило да постоји, али не за дуго. Једини женски манастир, Стари Јазак у Фрушкој Гори, коначно је укинут 1774. године, наредбом царице Марије Терезије и више ниједан женски манастир није основан. Кад је у Русији настао бољшевички преврат, морале су многе монахиње прећи у нашу земљу и ту им је за заједнички живот, како је сматрано само привремено, додесио манастир Хоново. Ту су почеле да се окупљају и многе Српкиње жељне монашког живота. Архијерејски Синод СПЦ је 16. октобра 1923. прогласио Кувсјдин женским манастиром, где је отишао део сестринства из Хонова, нешто Русиња и све Српкиње. Хоново је остао чисто руски манастир.

Група руских монахиња из чувеног манастира Иесис на челу са игуманијом Екатерином дошла је 1920. у нашу земљу. Ту их је СПЦ прихватила и дала им манастир Хоново. Касније почели су се оснивати и други женски манастири, српско-руски или само српски, где су за игуманије постављене васпитачице мајке Екатерине. Тако је она постала родоначалница савременог српског монаштва. Ко је била ова велика игуманија?

Игуманија Екатерина (световно име Евгенија Борисовна Ефимовска) рођена је 28. августа 1850. у Москви белокаменој, у побожној породици руског грофа. У својој 19. години положила је све испите на московском универзитету, њена струка била је руска књижевност. Познавала је многе тадашње писце. Посебно је ценила великог руског славенофила Сергија Ал. Рачинског (1833–1902) научника и оснивача народних школа. И она је попут свога узора (Рачинског) напустила професорско звање на универзитету и на своме имању отворила је школу у којој је на првом месту била веронаука а као главни циљ развијана животна радост. Репила је да подигне манастир у ком ће покупати да спроведе своје идеје о школовању. Пре тог важног корака отишла је у Оптину пустињу, где је затражила благослов и савет знаменитог старца Амвросија. Од младости се занимала за богословске науке и све слободно време је посвећивала

њиховом изучавању. Водила је преписку са чувеним теолозима и јерарсима свога времена. Писала је теолошке брошуре и бавила се питањима обнове рада ђаконица у цркви. Била је строга испосница и молитвеница. Један манастир у тадашњој југозападној Русији, у селу Лесни, основали су Паулини 1686. године. Затворен је 1863. године, а 1875. је предат православнима. Синод је 1884. одлучио да се ту отвори женски манастир и 20. октобра 1885. ту је дошла грофица Евгенија Борисовна Ефимовска са пет сестара и две девојчице. Ту су наишле на неповерење код житеља, дојучерашњих унијата. Кроз четири године манастир је процветао и стекао статус манастира прве класе. Пред револуцију манастир је имао шест храмова, прихватилиште за престареле жене, болницу за парохијане, апотеку са бесплатним лековима, учитељску школу и гимназију, поред основне школе, у којима се школовало више од три стотине девојака. Иначе у манастиру је живело око триста монахиња. Вихор грађанског рата бацио је ову способну игуманију у манастир Хоново, где је дошла са седамдесетак монахиња. Ту је била веома пожртвована, да ју је духовник одвраћао од великих подвига. Њен плодан живот угасио се 15/28. октобра 1925. године, што је био тежак ударац за обитељ. Наследила ју је већ тешко болесна и оронула игуманија Пина. Са њима је живео стари игуман Пајсије. Духовник је био прота Алексисе Пељубов. Околни народ прихватио је сестре и почео да их материјално помаже. Ту је отворено сиротиште у које су примали и руска и српска деца. То је била бледа сенка некадашњег харитативног рада леснинских монахиња. Светиња обитељи, чудотворна икона Леснинска, са свих страна окупљала је расејану руску емиграцију, која је овде налазила део оне духовне, свете Русије. Ту се око игуманије и њених образованих сестара окупљао цвст руске интелигенције. И тај и такав живот трајао је до тешких дана II светског рата. У ратном вихору сестре одлазе у нов крај, у околину Париза, где купују један стари замак и оснивају сада већ трећу обитељ. Ту односе и чудотворну икону Леснинску, своју највећу светињу. Ова икона се слави 14. септембра. Она се прославила у XVII веку, 1683. године. До ње су дошли католици, да би искористили побожност месног становништва према икони и преслих их у католичку веру. Када су православни добили цркву где је била смештена икона, морали су да је прилагоде православном богослужењу. Направили су низак иконостас, да не би заклопили икону која се налазила на горњем месту. Икона је рађена на овалном камену тамно-црвенкасте боје. Икона је украшена позлаћеном сребрном ризом са драгим камењем и налазила се у двојном раму. Забележено је до болшевичког преврата више од пет стотина чуда везаних за ову светињу. Сада манастиром руководи игуманија Макрина.

Ове године, када се навршило 150 година од рођења осниватељке леснинске обитељи игуманије Екатерине, 80 година од њеног

доласка у Хоново, што се може узети и за годишњу обнове женског монаштва код Срба, као и 75 година од њеног упокојења, треба са захвалношћу да се сетимо ове велике подвижнице, молитвенице, мудре руководитељке и високе интелектуалке свог времена, сачуване испред улаза у цркву (са јужне стране) манастира Хонова.

Њен живот и подвизи, код нас потпуно заборављени, треба да се осветле и обраде, њен лик да се спасе од заборава, а њено име да се вечно помиње у свакој српској женској обитељи, као име своје духовне мајке и родоначалнице.

Живица Тушић

ХОДОЧАШЋЕ ПЕТРА I

Посетивши Русију, у пролеће 1910. године, поводом заручења своје кћери Јелене са кнезом Јованом Константиновичем, на руском двору је одржан пријем у част српског краља Петра I. Том приликом краљ је изразио веру српског народа у Русију и њено пријатељство. Добио је гаранцију да ће се демократија утврдити и краљевина развијати, ако се спољна политика буде водила у правцу политичког ослањања на Русију. Дочек који је приредио Цар Николај и влада био је величанствен, народ је био одушевљен „српским данима у Русији“, како је назвао бављење краљевом у њиховој земљи. У марту (11.) краљ је посетио и Александро-Невски манастир у Петрограду, где га је свечано и срдечно дочекао митрополит Антоније Ватковски, који је изашао пред њега, док је митрополијски хор црпео српску химну. Благосиљајући краља, владика му је предао драгоцену икону св. Александра Невског. Након тога је краљ посетио саборни св. храм и поклатио се моштима, св. кнеза Александра.

Из Русије, краљ је отпутовао за Цариград. Посетио је, као православни владар, васељенску патријаршију на Фанару. У девет сати ујутру, праћен ескадроном гардијских лансијера довео се краљ у свечаним колима са својом свитом у Топхане. Уз пут којим је пролазио, био је постројен шпалир војске. Војна музика је интонирала српску химну, а сави народ је одушевљено поздрављао српског владара. На царској јахти „Сујудлу“ у пратњи султановог адмирала, краљ се одвезао Златним Рогом у патријаршију. Обале мора, бродови и чамци, мостови и балкони, па чак и кровови, били су препуни света који је приређивао бурне овације. Са турских ратних бродова и бродова страних држава постројених у шпалир, упараћени морнари одавали су краљу почаст, а војне музике су свирале српску химну. Сва патријаршијска звона поздравила су краљев долазак. Из јахте је први изашао Ахмет-Февзи, михмандар краљев, за њим краљ у генералској униформи са свита у којој су били: министар председник Никола Пашић, министар иностраних дела Миловановић, начелник министарства спољних послова Спалајковић и многобројна пратња. На обали, српског краља су дочекали митрополити с крстовима у рукама. Тада је цела поворка кренула пешце у патријаршију. Ту је било преко тридесет хиљада душа. Са свих страна чули су се узвици:

Живео! Чок јаша! Зито василевс! Краљ отпоздрављајући није могао одвојити десну руку од калпака. Пред главном капијом патријаршије, краља је сачекало све чиновништво и свештенство патријаршије. Краља Петра је дочекало 12 митрополита, чланова Синода, низ световљана и све главне личности патријаршије: велики протосинђел, главни секретар Синода капућехаја патријаршије, управитељ канцеларије, велики архиђакоц, као и секретари, уредник листа, велики архивар и др. У дворцишту патријаршије, једна мала Српкињаца предала је краљу цвеће. У припрати придворне кашле дочекао га је патријарх Јоаким III са Синодом, мешовитим саветом, 30 архимандрита и 150 калуђера, те другим свештенством. Сви су били у одесјама, а патријарх је имао црну панакавилавку и златни жезал. Црква је била сва застрта скупоценим ћилимима. С десне стране су се сместили чланови Синода а до последњег је био престо од црног дрвета за патријарха. Преко пута је био престо за краља, са балдахином и окићен свиленим црквеним драперијама, српским тробојкама и цвећем. Изнад седишта је био српски грб са круном. Патријарх је почео благодарење са шесторицом епископа и шесторицом ђакона. Одговарао је ђачки хор грчких школа. Патријарх је са свог престола изговорио топлу и срдачну добродошлицу, а преводилац је био новоизабрани владика дебарско-велешки, потоњи патријарх Варшава. У говору је васељенски патријарх изразио духовну радост свете Мајке, Велике Цркве. Након тога је хор запевао многољетствије на словенском језику. Цела колона се упутила на спрат у велику саборску дворану св. Синода. Напред је ишао краљ, а са његове леве стране патријарх. Са балкона патријарх је благословио окупљени народ пул радости што је први пут после пропасти Византијског царства крунисани православни владар посетио патријаршију и њену историјску цркву сазидану пре 15 векова. Краљ је био искрено дирнут овим дочеком. Представио је патријарху свиту, која је прилазила на благослов. Патријарх је давао краљу обавештења о Светој Гори и молио га да посети и грчки манастир Ватопед, јер је Краљ намеравао да из Цариграда крене на поклоњење светогорским светињама. На расташку, краљ је узео благослов и целивао патријархову десницу, а патријарх је краља пољубио у чело. Из патријаршије је краља испратио велики протосинђел са целокупним свештенством. Краљ је одсео у Јилдиз-киоску, султановој палати, где је приредио пријем за патријарха са свитом. Патријарх је дошао са свих 12 синодалних митрополита, великим Логотетом и осталим пратиоцима. Краљ је изашао пред њега до половине степеница.

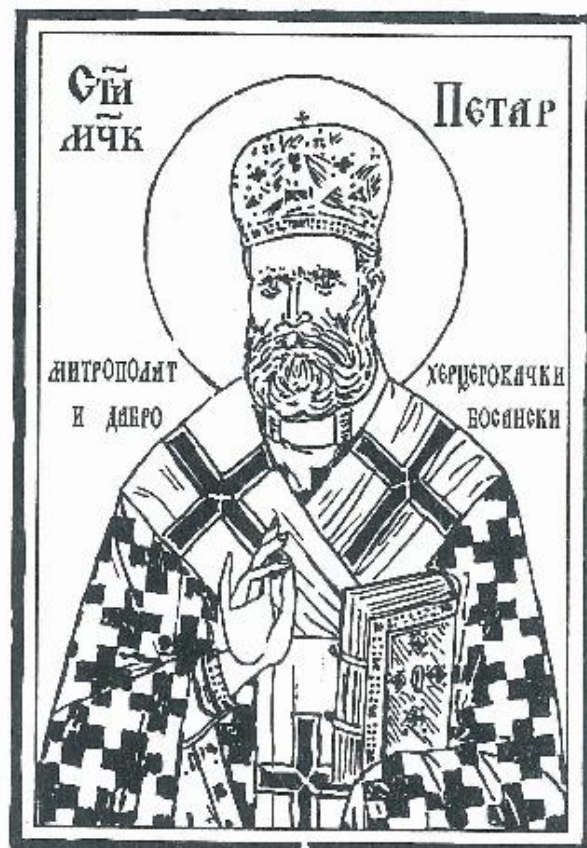
Поздравио је Високог госта бираним речима, на које је Патријарх узвратио са неколико српских речи. Краљ је захвалио на величанственом дочеку, као и на пажњи Цркве и срдачности грчког грађанства према њему. Затим је све редом митрополите одликовао орденом Св. Саве I степена, а новоизбраног епископа Варнаву II

степенa. Патријарха Јоакима одликовао је орденом Карађорђеве звезде I степена, а никомидијског митрополита Филотија орденом Белог орла I степена. Јоаким III у одушевљењу скину са својих груди панагију у виду византијског орла и стави је краљу око врата. Патријарх ову панагију носи зато, да тим представи да је уједино и етнарх, јер су васељенски патријарси од времена Генадија Схоларија (половина XV века) добили од султана Мухамеда II (Мехмеда Освајача) титулу „Милет-баша“ што значи глава народа. Тај патријархов чин био је потврда да је он први православни владар (краљ) који је на себе ставио византијског орла, те патријарх рече на српском језику: „Српски је народ увек побожан и искрено одан Великој Цркви!“ Иначе, патријарх Јоаким III био је патријарх у два маха, од 1878–1884 и поново од 1901–1912. године. У међувремену се измењало још пет патријараха (Јоаким IV – 2 године, Дионисије V – 5 година, Неофит VIII – 3 године, Антим VII – 3 године и Константин V – 4 године).

На растанку, краљ као домаћин, испратио је Првојерарха Велике Цркве до половине степеница, како је одређивао протокол. Овај догађај приближио је новоизбраног епископа Варнаву Росића српској династији, а краљ је на тај начин успео да сагледа и оцени квалитете младог архијереја, будућег патријарха српског.

Тако се завршила посета краља Петра I Константиновом граду и он је наставио своје ходочашће према Светој Гори Атонској.

Живица Туцић

ДУХОВНИ ЖИВОТ

ДНЕВНИК

ДЕЧЈЕГ ХРАНИЛИШТА СВ. НИКОЛЕ „БОГДАЈ“ У
БИТОЉУ

ПИСМА ДЕДА ВЛАДИКЕ ДЕЦИ У „БОГДАЈУ“

Епископ Охридско-битољски Николај
члан Светога Синода
Сремски карловци 11/24 авг. 35. г.

+

Љубазна сестро Надо,
Мир и радост Вам од Господа!

Примио сам Ваше писмо. Видим, дело Ваше напредује. По Ви хоћете одговора на многа питања. Ко може све одговорити? Нека се ствар почне, па нека се развија.

Пре свега треба да откупимо и оно друго гранично имање с кућом од северне стране. Тада ће бити више простора. Писао сам заменику мом, да Глигор упита Турке за цену. Немам одговора.

За прво време при средствима која имамо – најбоље је имати обданиште, без преноћишта. Давати сиротој деци два obroка; уз то песму, молитву, васпитање и забаву.

Ако се и старија деца, сиромашна и оскудна, пријаве за по један оброк – не отказати.

За помоћницу можете узети искушеницу Даницу из Св. Петке Царарске, док се не уреди са игуманијом у Калишту, да пошаље монахињу сестру Сару, која је радила у Београду на сличном послу.

Не журите за Београд. Зар не видите, да Вас је Провиђење допело у Битољ на племенито дело? Бог да Вас благослови.

одани Вам +Епископ Николај

Љубазна сестро Надо,
 Примио сам сва писма.
 И на све шаљем кратке одговоре.
 Нека се не љуте на кратке одговоре.
 Мисли су ми дуге, од Карловаца до Богдаја.
 И у мислима све вас гледам.
 У молитвама све спомињем,
 и у души све носим.
 Јесу ли деца у Богдају гладна?
 Јесу ли жедна?
 Јесу ли весела?
 Како се сад живи у Богдају?
 Бог је богат и помоћи ће.
 Свети Никола је добар, и чуваће.
 Земља је Божија родна, и нахраниће.
 Вода је Божија бистра, и напојиће.
 Сунце је Божије светло, и развеселиће.
 А деда владика далеко – по доћи ће.
 Поздрав сестри Сари, поздрав свима.
 Бог да оснажи сестру Наду, да може
 да води и руководи.

+Еп. Николај

У Срем. Карловцима, Четвртак, 24. јан. (6. фебр.) 1936.

ПИСМА ДЕЦИ У БОГДАЈУ*

Петри
 Хвала на лепом писму.
 И на дивном везу.
 Бог да је живи и благослови.
 Е.Н.

Јованки
 Љуби руку Јованка
 сваком старијем.
 Малом Вељану
 благодари на писму.
 Нека деца у Богдају расту
 и нека дрвеће цвета,

* Сва су писма деци била на жутим хартицама. Деци су предати оригинали, а Богдају су задржане копије.

Кад дођем да се заједно
 радујемо.

Марији Митровић
 малој шнајдсрки
 поздрав и благослов.
 Н.Е.

Малом Пери
 Хвала на писму.
 Бог да благослови
 сву децу у Богдају.

Радојки
 Станковић
 Здравље и срећа
 од Бога у Богдају.

Малом обућару
 Јови Јовановићу
 Много поздрава и благослова.
 Здравље свима у Богдају.

Сестри Нади,

Данас ме известише да је безвласнички плац добијен. Хвала
 Богу. – Писмо примљено. Немојте се уплашити од немаштине.
 Обратите се прот. Милошевић и Карановић.
 Деци исписаној дати нешто хране у руке.

Поздрав и благослов свима!

Е.Н.

У Срем. Карловцима, четвртак 24. јан. (6. фебр.) 1936.

+

Епископ Охридско битолски
 11/24 – II – 1936.
 С. К.

Надо сестро,
 Радујте се у Господу!

Писмо Ваше ме је обрадовало, јер ми доноси гласа о Богдају, и
 о срећни малих становника његових, и о труду Божијих трудбеница:
 Наде, Саре и Данице. Надам се, да је пристала и четврта трудбени-
 ца – Стајка сестра из Калишта.

У Јерусалим ја не могу ићи ове године.

Ко зна – да ли икад више.

Но биће ми веома драго, ако се Ви решите да идете. У том случају треба пито пре да се пријавите проти Стени Димитријевићу, проф. богословског факултета у Београду. До сада се пријавило неколико, не много. Ја верујем, да ће Свети Никола чувати и сачувати Богдај до Вашег повратка. Треба само да се чује по Битољу да ћете Ви доћи, да би многи послали по Вама прилоге и имена за помен на гробу Божијем. А можда би Ваша одлука охрабрила још некога да пође. Желео бих чути боље вести о Вашем здрављу. И о каквој води коју пијете. И о превлачењу камена за зидање у пролеће, ако Бог да. И о многој многој деци у Богдају, како крштеној тако и некрштеној (муслиманској).

С благословом и поздравом

† Еп. Николаи

Благослов и поздрав и загрљај свој деци. Малом Брани здравља желим. И Петри свако добро. И свима, свима анђелску радост, здравље, живот и спасење.

Амин, дај Боже!

ПИСМА ДЕЦИ У БОГДАЈУ

+

Помаже вам Бог, децо!

Како сте?

Ја се молим Богу за вас и верујем да вам благи Бог даје шта вам треба. Примео сам слике што су сликали: Тодо Ристић, и Анастасија Димитријевић, и Анастасија Шуљевић, и Марија Нешковић и Љуба Крстић.

Врло лепо и красно.

Замирисало је оно цвеће што су насликали,

Запевале су оне птице са слика у мојој соби.

Засијало се оно сунце са звездама.

а оне куће опет на сликама

напуниле се деце и пилића.

Хвала, хвала, хвала, децо!

Води ли вас мати Сара у Цркву?

Кува ли вам сестра Даница?

Кад ће вам доћи из Јанковца сестра Нада?

Јесте ли почистили банту – пролеће долази?

Јесте ли посадили много цвећа?

Храните ли птице под дрвећем?

Живели! Живели! Живели!

Бог да вас благослови.

Још мало мало па ћу вам доћи.

ваш Деда Владика.

3/17 марта 1936.

У С. Карловц.

ПИСМО МОЈОЈ ЗЛАТНОЈ ДЕЦИ У БОГДАЈУ

Помаже Бог, децо!

Како сте, харио ли сте?

Јесте ли здраво, децо?

Имате ли хлеба?

Имате ли све што треба?

Молите ли се Богу?

Слушате ли сестру Наду?

Слушате ли мати Сару?

Ходите ли у Цркву?

Јесте ли весели?

Јесте ли чисти?

Јесте ли умивени?

Јесте ли одевени?

Вољите ли друг друга?

Помажете ли друг другу?

Јесте ли мирни на молитви?

Јесте ли мирни у трпезарији?

Вичете ли и смејете ли се улицом?

Поштујете ли старе људе и жене?

Љубите ли руку Сестрама кад долазите и одлазите?

Учите ли се децо?

Знате ли да постављате трпезу?

Знате ли да метете кућу?

Знате ли да пијете и везете?

Знате ли довести воде и дрва?

Знате ли садити цвеће?

Како живите у Богдају?

Збогом, децо! Скоро ћу вам доћи.

Бог да вас благослови!

ваш Деда Владика

фебруар 1936.
У Срем. Карловц.

ДЕЦИ У БОГДАЈУ

+

Драга моја децо,

Бог да вас благослови.
Чујем, да сте се причестили.
Нека вам је на живот и на здравље.
Чујем, да имате хлеба у Богдају –
нека је хвала Богу који вам даје хлеб.
Чујем, да живите у Богдају као у Рају –
слава Богу и хвала Светом Николи.
Чујем да сте радосни, весели, вредни,
послушни – нека вас Господ благослови.
Чујем, да се много труди за вас
сестра Нада и мати Сара и Даница
– реците им: Хвала и молитс се
Богу за њих.
Чујем, да добро слушате сестру Наду
и мати Сару – тако увек да их
слушате, јер оне су од Бога послате
да вас хране и уче.
Чујем, да вас ђакон учи лепим
песмама – кажите му: хвала и
ја му кажем: хвала!
Чујем, да се сваки дан Богу молите –
нека вам благи Бог поможе.
Чујем, да имате велику љубав међу собом –
тако иск увек буде.
Чујем, да идете у цркву са мати Саром –
то је добро и благословено.
Драга моја децо, ја вас поздрављам:
Бог да вас живи и благослови.

Ваш деда Владика.

У Срем. Карловц.
уз Часни пост 1936.

Сестри Нади Ацић

(Св. Наум)

Епископ Охридско-битољски
10/29-V-1936.
У С. К.

Надо сестро
Мир Вам и радост од Господа!

Примио сам Ваше писмо и обрадовао се Вашем опорављању.
Останите тамо још неку недељу. Опоравите се још боље. Имате
времена и за Богдај. И у Св. Науму може се радити за становнике
Богдаја – молитвеним сећањем.

То је духовна бања, где се душа ојачава. А кад се душа ојача,
она држи и носи тело још више и снажније него у другим прилика-
ма – у земљаном менталитету – што тело држи и носи душу.

С поздравом и благословом одани Вам

† Еп. Николаи

+

Епископ Охридско-Битољски

СЕСТРАМА И ДЕЦИ У БОГДАЈУ

Помози вам Бог, сестре и децо!

Ево да вам се јавим.

Примио сам писмо од Петре и Анастасије и Стеванке.
Дивна писма.

Пишу ми да сте сви здрави и весели и задовољни.

Дај Боже, тако да буде увек и до века.

Пишу ми да тате певају, јагањци расту, цвеће цвета, и да је у
Богдају као у Рају. Амин Боже, нека тако буде.

Ја сам здраво и добро, хвала Богу.

Чујем, да је и сестра Нада оздравила. Деца су се молила Богу
за њу, па је благи Бог повратио њој здравље.

Скоро ћу вам доћи, ако Бог да.

Да вас видим, да вас благословим и да се са вама радујем.

Да ли се ради на агиазми?

Да ли ђакон Ламбра учи вас певању?

Све вас поздравља, воли и благосиља
ваш Деда владика

Уочи Спасовдана
1936. г.
у С. Карловцима

+

Епископ Охридско-Битољски
у Краљеву 13/26. септ. 1936.

Надо сестро,

Примио сам писмо и схватио лено описану ситуацију у Богдају. Нека се ради колико се може, у име Божије. Толико могу рећи. Ако вас има за сад 3 сестре, није ли то доста за смањени број деце?

Но ја увек сањам о великом броју деце у Богдају.

Молим Вас заблагодарите на дивним писмима и поздравима: Љубици Марковић, Вељану Талсвићу, Драгољубу ? и Дим. Радовановићу.

Од Бога вам свима благослов, мир, здравље и радост.
Е. Николаи

Овде убацујем песму снегу, коју је Владика спасао у присуству деце, кад је напољу почео падати снег и све обелило. Владика се ожалости и уплаши како ће деца отићи кућама слабо обувена у нанулама, па као генерал што храбри своју војску пред бој, он поче певати са децом снегу.

Одма су је певали и Владика и деца са много одушевљења, он је жезлом давао такт о под.

Исту је доцније прибележио и послао у писму. Доцније се често певала.

„Ој снеже, снеже, белоглави кнеже
Падај, падај, нападај
Сву нам земљу покривај
Да нам земља боље рађа
Да пшеница буде слађа!
Ој снеже, снеже, белоглави кнеже.
Ој снеже, снеже, белоглави кнеже.
На бело нам личиш млеко
Ал' од тог си ти далско! Ој снеже...
И на шећер личиш много
Ал' ко би те јести мого? Ој снеже...
Личиш доста и на пепо
То од тебе није лено! Ој снеже...
И на много друго личиш
Туђим перјем ти се китиш! Ој снеже...
Ал' какав си да си баш
Ти си опет снеже наш. Ој снеже...

Немој само да се мрзиш
Немој воду да замрзнеш. Ој снеже...
Нити нагло да окопитиш
Да улице не потопиш. Ој снеже...
Слабе су нам обуће
А далеко од куће! Ој снеже...
Јер кад викне сестра Нада.
Оде теби бела брада! Ој снеже...
Деца ће те отерати.
Из авлије истерати. Ој снеже...
Мотикама, лопатама
И зубатим грабуљама. Ој снеже...
Него мирно да лежиш
А у пролет да бежиш. Ој снеже...
2-XI-1936. год.

НЕКА ДЕЧЈА ПИСМА ДЕДИ

Богдај 17. септ. 1936.

Благослови Деда Владико.

Ми смо се надали да вас дочекамо на станици и певали смо уз пут Исполајети Деснота. Ми смо онда чекали у Богдају. Молили смо се код водике Св. Николе, правили смо метапије. Викали смо код водике, Свети Никола, доведи нам Деда Владика нашег, у Богдај. Набрали смо много лепог цвџа. Правили смо венце, метнули смо код иконе. Хвала вам за бонбоне, ми смо се много обрадовали и поделили. У Богдају су деца много весела. Живео наш Деда Владика. Живео!

Благословите Деда Владико. Љуби руку Љубица Марковић уч.
IV р.

Благословите Деда Владико.

Хвала за писмо, много смо се обрадовали кад нам је дошло писмо из Београда. У среду сви смо се причестили. Када смо се враћали из Св. Димитрија падао је снег и сви смо били бели као Анђели, и смо му певали: Ој снеже, снеже, белоглави кнеже. Ми смо се клизали и санкали. У уторак смо имали прославу годишњу како је оживео наш Богдај. Ми смо се веселили и певали смо гостима. Жао нам је Дедо што нисмо знали када си побегао из Битоља у Београд. Ми смо те три дана чекали. Ми се молимо Богу да нам дођеш пре Божића, опет да те вежемо за оцеве.

Љубим руке благословите Деда Владико вашег
Вањела Стојановића. Богдај 10-XII-1936.

Благословите Деда Владико.

Хвала за писмо много смо се обрадовали. Када сте децу причестили у Београду, и ми смо се овде причестили. Кад је била прослава Богдају певали смо, весели смо били. Ми весело чекамо Божић и да идемо са пештером. Кад је падао снег ми смо му певали, ми смо се радовали, клизали смо се и грудвали се, правили човека од снега.

Депо, ми смо вам послали једно бакарно легенче и ибрик у манастир Жичу, кад буде Света Литургија да умијете руке да се молити Богу за нас.

Љубим руке. Благословите Деда Владико. Вслан Талевих
уч. IV раз. хороваца у Богдају. 10-XII-1936. г. Богдај

Благословите Деда Владико.

Ево да вам се јавим деда Владико. Хвала за шећер и за писмо што сте нам послали за Славу Св. Николу. Нисмо имали места горе гости где да стоје, било је много гостију, па смо колач секли код Свете воднице напољу. Певали смо лепо, било је лепо време, грејало је сунце. Ми смо мислили шта ради наш деда Владика. Имали смо леп ручак, било је деце много, нас 90 деце. Сва деца чекају вас за оцева. Спремили смо узнице, да вас вежемо. Водиле су калуђерице муслиманску децу у цамију на њих празник.

Љуби руке Драгољуб Јоксимовић. Богдај 1936. г. 27-14. децембар.

(Чика Димитрије, кројач, члан Ц.З. је децу увео у цамију, а сестре су их довеле до врата цамије.)

ПИСМО СТАРИЦЕ БАБА ЗАХЕ ВЛАДИЦИ

(Баба Захарија, која миси просфоре за цркве Битољске, присуствује свакога дана на свима богослужењима. Прикупила прилог за порушену цркву у порушеном своме селу Трнову и стара се о подизању исте, сву душу залажући. Црква трновска, Трново и Магарево су порушени до темеља Солунским фронтом 1915-1918. год.)

Деда Владико поздрав много, срећан празник, да си жив што отвори Раји Божији Богдајо.

Да направиш црква на другата година, Боже дај.

Много се радовамо сите. Само ти што не беше тука, ми је жал. Друго све весело беше. Што пејање пејет и што добро кажет.

И калуђерке добро направисмо вечерње и се задовољисме.

Сега, за Богородицу Трновску.

Да ми те даје што сакаш и да ми те варле (чува) од сат лош.

Миро од кости да ти тече.

Богородица Трновска се ради сега иконостас. Дошао је Нестор.

Ово је жеља наша, да слуга шо бил тој го сакала да дојде.

Оте идест сега прасиња из изворот коске од гробје.

Сега поздрав од баба Заха Ти прави метаније, ти баци река (љуби руку) и да ни благословиш.

Ти имаш мисли од Бога. Ти шо мислиш све је добро за нас.

Битољ, 18-XI/1-XII-1936. год.

ПИСМО из сред Београда деци у Богдају.

Помози вам Бог, драга децо!

Ево ваш Деда Владика јавља вам се из Београда.

Здраво сам и добро, хвала Богу.

И вама желим свако добро од милога Бога и много здравља и радости. Овде су се данас причестила деца. А ја се мислим, да ли су се и моји мали пилићи из Богдаја причестили?

А први снег је пао јуче. Обелио сав Београд. Али не зна нико овде да пева ону песму: Ој снеже, снеже, белоглави кнеже – како ли оно беше? А кад викне сестра Нада – како 'но даље?

Деда Патрика* показао ми је онај лепи вез што сте му послали. Много му драго и благосиља вас, заједно са вашим Дедом Владиком.

У Београду
19. нов. (2 дец.) 1936. год.

Сестри Нади и свима сестрама у Богдају благослов и поздрав
паље

ЕПИСКОП ОХРИДСКО-БИТОЉСКИ НИКОЛАЈ

Много благодари на послатом легену за Жичу и судовима за нафору. Веома фино и укусно израђено. Св. Сава види – и платиће.

Манастир Св. Жича
пред Св. Николу 1936.

Љубазној и драгој ми деци у Богдају

Помози вам Бог, децо!

Јесте ли здраво сви Богдајци?

* Патријарх Варнава

Јесте ли сви јунаци?

Јесте ли сложни и побожни?

Јесте ли чили и весели?

Чујем да сте се сви причестили, пека вам је на живот и спасење.

Чујем и за муслиманску децу међ вама да су послушна, добра и весела. И то ми је мило.

Чујем да сте лепо прославили годишњицу Богдаја. Одлично!

Живели на много и много лета, Боже дај!

Чујем да су вам дошле две нове сестре из Јанковца, две кћери Свете Богородице. Слушајте их добро, као и сестру Наду.

Богородица их послала вама зато што вас воли.

Чујем да вам се шпорет пуши, па дим моју децу гупи. Али нека, пека – скоро ћемо га напоље у снег, а други нов у кућу, да се радује сестра Даница и њена Јованкица.

А сад вам благодарим на писмима и поздравима.

Честитам вам празник Светог Николе. И шаљем вам једну велику кесу, да каснете (окусите) – и сетите се да Светог Николу слави и ваш Деда Владика.

Деца из Богдаја

Честитају своје Деда Владици нову 1937. годину

(сви својеручно) и желе да му Бог да:

Да вам Бог отвори рајска врата да уђете у рај. Илинка Јовановић, уч. IV р.

Бог да Вам да здравље. Марија Станковић.

Бог да Вам да Царство Небеско. Папдалишка Шампањевић.

Бог да Вам даје здравље и живот. Стојче Талевић.

Бог да деди Владики да сазида један манастир за његово здравље. Ванђелије Крстић уч. III р.

Бог да му да што жели. Ремзија Асановић, уч. III р.

Бог да да среча Деди Владики. Василије Цветковић, уч. III р.

Да му Бог да добра среча и здравље. Јосиф Антоновић.

Да буде здрав и жив. Петар Стојановић.

Бог да вас поживи. Еминс Хасан.

Бог да да здравље и срећу деда владика. Мелек Мамут.

Бог да да здравље. Веља Спасевић, уч. II р.

Да сретно проводи много година. Вера Илић, уч. III р.

Жив да буде. (Мала) Јованка Јоксимовић.

Здрав и жив. (Мала) Олицица.

Бог да нам поживи Деду Владику. Ванђелица Талевић, уч. IV р.

Да поживи Деца владика и да дође код нас. Стефановић Благо-

је, уч. III р.

Бог да даде деди Владики живот. Михаило Ђорђевић, уч. II р.

Ја желим да да Бог Деда Владици Рај. Драгољуб Јоксимовић, уч. II р.

Ја желим Вама од Господа спасење и живот вечни. Петра Ристић.

Бог да да на Деди Владика што хоће. Теки Селакутин.

Бог да му отвори Рајска врата. Сава и Ружица Јефтовић.

Да да Бог пеку Велику срећу на Деда Владика. Милорад Радовановић.

Деда Владика да се створи Патријарх. Вељан Талевић, хоро-вођа, IV р.

Ја волим да се Деда Владика створи Анђео. Ванђел Стојановић.

Ја волим да уђе у Царство Небеско. Крста Петровић, шегрт.

Ја волим да Бог створи да Деда Владика буде Светац. Радојка, уч. IV р.

Ја волим да га Бог претвори у Свети Сава. Пстар Деловић.

(Ова честитка са дечијим жељама писана је на табаку без прсписа, зато је са свима погрешкама оригинална послата Деда Владици. Писано са црвеном и плавом оловком по жељи, како је ко хтео шарати.)

+

Епископ Жички

Помози вам Бог, децо!

Ево да вам се јави ваш деда владика и да вас све поздрави и благослови.

Хвала Вам на писмима и поздравима. Да сте ми сви здрави и весели.

Имате ли хлеба децо?

Имате ли гра и купуса и лука?

Молите ли се Господу?

Слушате ли сестру Наду?

Поштујете ли сестре калуђерице?

Чувате ли ону Свету водичу Св. Николе?

Цвета ли дрвеће?

Расте ли трава?

Шареши ли се цвеће?

Ево чујем ваше одговоре, да је све добро.

Амин, дај Боже!

збогом, децо из Богдаја!

ваши Деда Владика

9/22 марта 37 г.
У Жичи

+

Епископ Жички

Надо сестро,
Радуйте се Господом!

Кад већ познајете ту ваљану Личанку, зашто је не би позвали?
(Само ако не тражи неку „Београдску“ плату!) Можда њу сам Бог
шаље у Богдај. Ја сам се у проšli петак вратио из Београда због
смрти архимандрита Рафајла. Ви сте га, мислим, знали. Он је дола-
зио у Богдај, и много се радовао Богдајској малој Царевици. Вели-
ки духовник.

Ако Бог хоће, ја ћу тамо доћи у недалеком времену.

С благословом и поздравом
Е. Николаи

9/22 марта 1937.
у Краљеву

+

Сестри Нади
за децу у Богдају.

Помози вам Бог децо!
Примио сам шарно цвеће из Богдајака' из Раја.
Примио сам све букете,
рука ваша што исплете.
И прстенке, љубичице,
и метвице и душице.
О ал' дивно све мирисе,
к'о да дечја душа дише!
На мом столу цвећа ено,
па ме гледа зачуђено.
И пита ме цвеће ово:
шта имаде, дедо, ново?
Зашто веће не долазиш?
Обећање зашто газниш?
Деца тебе поздрављају,
за Ускрс се још надају.
Не дођеш ли чак ни тада,
не желе те за никада!
Чувши шта ми цвеће збори,

од стида ми лице гори.
Добро, добро, цвеће мило,
растанка је доста било!
Ево идем, ево журим,
ка Богдају славном јурим.
Па кад стара врата шкрипну,
сва ће деца да узвикну:
Ево деде, устаните,
и у ред се поставите.
С нашим дедом да стојимо,
милог Бога да славимо!

С благословом и поздравом
Ваш Деда – Владика.

Благовести, 25 маја/7 апр. 1937.
У Жичи

+

ЕПИСКОП ЖИЧКИ

Надо сестро,
Помаже Бог!

Мучите ли се?
Мучите ли се Христа ради?
Знам, да се мучите. По те муке Бог Својим погледом позла-
ђује.

Примио сам све букете цвећа од малога Богдајског народа, за-
мислите, пије увенуло! И ево га на столу – не увело. А данас је че-
тврти дан како је послато. Слава Богу, који све држи и свему даје
снагу.

Данас опет примих красно писмо од оца Драгољуба Мија-
товића. Он је очаран Богдајем. Уз његово писмо стиглоше још 4 пи-
сма, и то: једно од Драгољуба Јоксимовића Србијанског Соколића,
друго од Милојке и Василије, што ми јако души прија. А треће и
четврто од две Љубице, две Богдајске ластавице.

Свима – хвала. Све благосиљам.

Све поздрављам. Сестру Наду на првом месту.

У име Божије – сво долазим.

Али ако сам сувише одоцнио, нека ми деца пишу да не долаз-
им.

Е. Николаи

Петак 27. март (9/IV) 1937.
Краљеву

Драга децо,
Христос васкрсе!
и помози вам Бог!

Примио сам вапа писма. Благодарим.
Благодарите Господу за све, јер све од Њега имате.
Радујте се и веселите се, јер вас Господ љуби.
Дали сте бело јагње манастиру Св. Христифора – то је ваш прилог за здравље. Добро сте учинили. Нека вам је Св. Христифор на помоћи.

Па сте дали и белага петла.

А за то сад имате славује да вам пева.

Хвала сестри Јелени што вам је даровала кокицу.

О ком то Јосифу говорите?

Поштујте мајсторе. Послужите их. Нека мало и они „касну“ из вапе чанице. Будите милостиви, па ће и вас Бог помиловати. Кад долазите у Богдај, прво идите па агиазму, прекрстите се и узмите мало Свете водице. А који ноћива у Богдају, нека то свако јутро чине пре доручка. Богу је то угодно и Св. Николи.

Остајте с Богом, децо.

Доћићу вам, ако Бог да скоро.

Ваш деда Владика.

(на истом писму)

У Београду, Патријархија.
20. маја (2/VI) 1937.

+

Љубазна сестро Надо,
Христос Воскрсе!

Сад примих Вапа писма, као и писма добре деце, Божије деце из села Богдаја. Сва та писма дошла су ми као сунчани зраци.

Задовољство свију вас осећам и ја.

У радости вашој учествујем. С вама Бога хвалим и Богу благодарим на благодати Његовој. Кажете и сувише Вам је тамо добро. Слава Богу! А како ли је пак онамо у свету вечне светлости и вечне радости!

Овога часа спремам се на пут за Опарић у Левчу – по жељи Њ.С. Патрике – да освештамо нову цркву. Зато опростите што Вам више и дуже не пишем.

Срдчан поздрав и Божији благослов најпре Вама као највреднијој и најбрижнијој духовној матери толике деце; па онда часним сестрама помоћницама, које трудом око туђе деце спасавају своје душе; па ваљаним зидарима нашим, и најзад и свој деци, нарочито оној која ми се писмима јавише: Живку, Вељану, Ванђелији, Радојки, Драгољубу, Љубици и осталим. Поздрав ђакону. Поздрав и комшијама, Радици и његовој Госпођи и Босиљки.

Одани Вам у Господу

† Е. Николаи

У Благовештењу, Овчар
Петак, 27. јули (по правосл. календ.) 1937. г.

Надо сестро,

Веома се радујем што сте се у Св. Науму опоравили. Како је диван Бог у десима Својим, нарочито кад усахлог болесника помало опажа снагом и украси ведрином и весељем.

Златни Богдај наш! Некако ми је милији и срцу ближи од свега осталог. Нема дана да се дух мој не спусти у тај тихи и свети перивој, где Свети Никола влада, где Дух Божји вијори и лахори, и где сестра Нада са 70 својих синова и кћери обитава.

Многи су због мога премептаја опустили се и олабавили у пређашњој ревности. Утолико ми је милије што сестра Нада дивно резонује, да и ако сам овамо ипак сам и тамо. Заиста и тамо! Тамо ћу поручити да ми се гроб копа.

Поздравите децу!

Радујте се с децом!

Јавите се, како ће бити летос?

Ја се надам тамо друге половине августа.

С Божјим благословом и поздравом

Е. Николаи

Љубазна сестро Надо,
мир Вам и радост од Господа

Ово је већ друго Ваше писмо на које нисам одговорио. Но по оном првом паредио сам моме замеснику да учини шта треба.

Поздрављам и благосиљам почтак рада у Богдају. Нека би вас све питатио Свети Никола.

Духом сам са децом. Гледам их како се скупљају, састају, разговарају по том Божјем перивоју. Па, ваљда, зачуђено гледају своје нове дворе!

Ах! кад дођем! Како ћемо се сви радовати! Дај Боже!

Све је у Божјој руци, па и мој живот. Ваша бојазан за мене јесте као неко интуитивно предосећање. Заиста, заиста, опасношћу смо окружени дан и ноћ*. Но гледам чуда како се остварује она библијска реч: „Падут во мрежу своју грјешници.“

Хвала вам свима за молитве. Ваше молитве штите ме у опасности.

Бог нека вас благослови

Е. Николаи

* У доба конкордата.

На дан Св. Адријана и Наталије
Жича
(26-VIII/8-IX-1937.)

Битољ – Богдај
3 (16) септ. 1937.

(Поздрав од деце)

„Поздрављају те наш добри Деда Владико сва деца из Богдаја“.

Ово су деца написала и спаковала корпу са јабукама, дуњама, орасима и грождем узрелим у Богдају, окитили виновим лишћем и цвећем. Ово односе у Жичу Деди Владици мати Вероника и сестра Апђа и пођоше у Србију својим послом.

(Дечије писмо своме Деди Владици)

Благословите Деда Владика.

Ево да вам се јавимо. Ми смо хвала Богу живи и здрави а тако желимо и вама још и бољи живот и здравље. Јуче смо сви радосно запокладовали, ишли смо у цркву, ми смо се опростили сви јуче. И сада и вас молимо да нам опростите Деда Владико што смо Вас увредили и наљутили. Ми много волимо да нам дођете за оцеве и да Божић проведемо са вама, да унесмо бадњак у вашу собу и сви заједно весело да певамо „Рождество Твоје Христе Боже наш“ и све друге песме. Кад дођете за Божић оћете да видите нову трпезарију са лепшим прозорима. Деда Владика, ево да вам нацртамо прозор.

Благословите Деда Владика. Љубимо руке и моле за опроштај сва ваша деца из Богдаја и Љубица Талевих.

У Богдају 28-15-XI-1937. г.

Вредним сестрама и деци у Богдају
шаљем благослов и поздрав.
Драга децо моја,
Помози вам Бог!

Примио сам писмо од вас и од сестре Наде. Хвала и хвала. Мило ми је што сте сви здрави и задовољни. Зелени Богдај прође, а дође бели Богдај. Ој снеже, снеже! Певате ли?

Радуете ли се?

Волите ли се?

Молите ли се?

Светог Николу ја ћу славити овамо у Жичи. А ви тамо у Богдају.

Да помогне и вама и мени.

А за Божић не знам, да ли тамо да дођем или овде да останем? Како ви мислите? Да ли ви волите да ја тамо дођем? Везете ли срмом?

Благосиљам и поздрављам
ваш деца Владика

На дан Св. Катарине
у Жичи
24-XI/7-XII-1937. г.

Премештај – одлазак из Битоља (1938)

На дан Светога Јована
Драга моја децо у Богдају,
Збогом остајте!

Жао ми је што се растајем од вас. Волео бих да сам с вама непрестано.

Ноћас док ви спавате, ја ћу бити на путу, далеко од Битоља. Али дупа моја биће с вама. Све сам уредио и паредио шта треба за вас.

Остаје ми још да се стално за вас молим Господу, да Вам Он даде здравља и добар дух. Сестре да слушате и поштујете много, много. И оне вас воле много, много.

Но ако Бог хоће, опет ћу вам доћи, ускоро, ускоро.

Живсо Богдај!

Живела деца у Богдају!

Живеле добре сестре Богдајске!

Бог вам свима у помоћ.

Поздравља вас, воли и благосиља
ваш Деда Владика

Сестро Надо,

Морам да идем.

Наредио сам о. Мијатовићу да вам излази у сусрет у свему што вам је потребно. За башту, с леве стране, донето је решење, и потписано. Сад сте ви господари.

поздрав и благослов
Е. Николаи

Јован дан, вече, 1938.
У Битољу.

Кроз дан-два поћи ће комисија у Трново да вам преда имање. Пројма Милошевић све зна. Он зна шта треба и са имањем у

Оризарима. Само, да не би заборавио, чешће му се јављајте и питајте шта је урадио.

О Св. Сави 1938. г.

(Писмо Деда Владике из Богдаја)

Благословите Преосвећени наш добри Деда Владико.

Много благодаримо са децом за Вашу превелику Очишску љубав за нас недостојне и много грешне. Ми не умемо да захвалимо Богу, Бог да Вас хвали. Колика је наша радост са Вашим доласком, толика је и наша жалост са Вашим одласком. Али би она била још већа, да Ваш дух не остаје са нама. Опако као што Господ после Утешитеља апостолима. Ако смо на молитви, са нама сте у молитви, ако смо за ручком, на трпези је Вама постављено место. Из Пролога чујемо Вашу спасоносну и назидателну свету реч, ако смо са децом преко дана из свих дечијих уста се само чује име „наш Деда Владика“. Ако ко прима милостињу која му се даје, благослов му иде из уста: „нек нам је жив Деда Владика, њега Бог да нам сачува.“ Ако се полази вечером на сан, идемо код Деда Владике у ћелију за благослов.

Ето овако се тешимо и радујемо духом Вашим који је са нама непрестано. Ми смо Вам захвални за Ваше свете молитве које нам дају овај добри дух, који нас овде чува и са Светим Николом штити од свега зла.

Господу слава и Вама хвала.

И уз то увек још стиже Ваша жива реч кроз писма и дарови из Ваше пчедре милосрдне руке. Хвала много, не за кајмак него за љубав Вашу која нас греје као неко сунце.

Хвала за писмо које остависте на поласку за нас, хвала на сећању, на старању за опредељену башту. Сад ћемо у име Бога преузети рад како рекосте.

По Вашем одласку је пао још један снег, па су одиле сестре четвора кола дрва на Бајир и разделиле и обишле сироте породице.

Да не бринете, Преосвећени, и кад нисте Ви овде, ми њих нећемо напустити. Деца нова долазе са Бајира, њих 6. И неке жене долазе за храну и своје потребе у одећи и обући.

Не знам Преосвећени како треба, да ли да бележим рад овај, делење и обилажење сиротиње по Битољу – или не?

Опростите Преосвећени за све.

Благослов Ваш Свети моле благодарне сестре и деца из Богдаја.

Недостојна и грешна сестра Надежда.

Битољ, на Св. Саву 1938. год.

Благословите Деда Владико

Ево да вам се јавимо да смо живи и здрави. Како сте ви, Деда Владико хвала за писма која сте оставили у Митрополији. Ми смо се много обрадовали и много смо и плакали за вас Деда Владико што сте нам отишли. Ми нисмо заслужни да ти нас толико волиш. Данас на Св. Саву побили смо од вас две чабрице кајмака. Хвала Деда Владико за кајмак, ми смо много задовољни и захвални вама. Сваки пут се молимо за тебе Богу да нам будеш здрав и жив. Ти си Дедо сва радост наша. Ми немамо другу радост. Данас смо вам пратили телеграм да вам честитамо у Жичи Славу Св. Саву, да нам будете и ви као Св. Сава. Ми смо деца у Богдају направили малу цркву Св. Сави и данас смо запалили свећу Св. Сави и молили смо се Богу за вас. Ми се молимо за душу Патријарха Српског Варнаве.

Поздрављају вас сва деца и Стеван Ђ. Милошевић, уч. I р. гим. Поречани

Православни Епископ

Жича

25/II (10-III) 38.

Сестрама и деци у Богдају

Помози вам Бог!

Примио сам писма од сестре Наде и деце. Сва писма су дивна и лепа. Хвала свима. Од Бога вам свима здравље и весеље, милост и радост, амин. Вашу молитву за мене Бог је услишио; сад ми је боље.

Све вас поздрављам и благосиљам

Ваш Деда Владика

Живео Богдај!

Православни Епископ

Жича

6/19 марта 1938.

Надо сестро,

Христос по среди нас!

Пишем Вам ово због изненађења која могу настати у тој епархији. Да се не уплаши срце Ваше пити сестре у Богдају. Бог је с вама, а и ја ћу бити с вама. Не бојте се ништа. Отац Иринеј ће Вам рећи подробности.

Поздравите децу у Богдају. Бог да их благослови. И Анђели Божји да их заштите од сваке непријазни.

Старешина Студенички сам је предложио да вам пошаље 2 вреће пасуља. Каже, има га и сувише.

Срећу и здравље и напредак и радост Богдају и његовим житељима жели, поздравља и благосиља

† Е. Николаи

Благословите Деда Владико.

Данас је за нас веома радосан дан Дедо. Данас смо ушли у нову трпезарију и у новој кујни кували јело. Јуче је био довршен шпорет и донешени нови столови. Сви смо се радовали.

Данас на ручку када смо хтели да седнемо за софру Св. Никола нам је послао оца Василија старешину цркви Св. Димитрија. Он је био негде да свети водицу и свратио се код нас изненада. Донео нам је једну просфору и ми смо ту просфору поделили сви.

Данас смо Деда Владико имали у новој трпезарији госте, позвали смо мајсторе који праве калдрму око трпезарије са нама да ручају. На ручку је био отац Василије и са њим смо читали благодарнице. А на вечери била је комшица сестра Марица чика Радишићева жена.

Тако смо ми Деда Владико данас провели врло радосно и вас смо много спомињали што би волели да сте са нама данас били. Много је лепо у нашој новој трпезарији и благодарни смо много Богу, Светом Николи и вама. Деда Владика што се трудите за нас и што нас волите.

У Недељу Православља ми ћемо да певамо на концерту у Богословији, дођите Деда Владико и ви да смо заједно. Јуче је био код нас један Владика Нестор, много добар. Певали смо. Добили смо пуно пасуља из манас. Студеница и благодарили смо картом. Благослови нас Деда Владико, ми идемо сутра сви Богдајци да се причестимо. Љубимо ти свету десницу сва твоја деца из твога Богдаја.

Витољ, 10-III/25-III-1938. год.

За сестру Наду – Богдај,
(цедуља)

Крстивој стигао са Милункином мајком добро и здраво.

Прича, прича без тачке и запете! Одушевљен.

Но прича ми неке приче о Богдају (о три Николе итд.) које би требало записати. Кад би сестра Нада све то записала шта је запазила од почетка, и шта показује Божји промисао и дејство Св. Николе.

Поздрав и благослов

Е. Н.

26-IV/13-IV-1938.

Писмо Деда Владици.

Благословите Преосвећени наш Деда Владико.

Много смо Вам захвални. Много се израдовасмо ових дана са Вашим писмима и даровима.

Хвала Вам хвала, наш Оче!

Бело јатњенце је било највећа радост деци. Много га воле деца, јер је то њима дар од њинога Деда Владике, играју се са њиме и веселе се.

Колико радости ми имамо од Вас Преосвећени. И јаја сте нам шарана послати и кајмак диван. Сада сваки дан деци мажемо на хлеб за доручак и за ужину у 4 сата.

Прослављање Славе летњег Св. Николе је такође дар нов Богдају од Вас. И обрадоваше се томе много и деца и народ, а особито компније. Многи су дошли по подне, са децом поседели и прошетали по Богдају. Чуде се сви како је сад пространо и лепо. Прелепо је сад овде у бујном младом зеленилу, сав ваздух мирише и птице певају.

До пошле су били са протом Милошевићем Г. изасланик Богословије и Г. Ректор. Отац прота Карановић, о. Радослав, о. Мијатовић, о. Мирко Павловић и неки нов прота Црне Горе. Био је г. Здравко Радојевић и прочитао је Ваш дивни поздрав. Хвала Вам Преосвећени. Света није било много, али се усрдно прихвати ова нова Слава и прослави. Желимо да је и код Вас Св. Никола радосно дошао; Да чујемо да сте здрави и добро.

Благословите нас Преосвећени благодарну Вам. Вашу децу у Богдају.

Грешна искушеница Надежда.

Благословите Деда Владико.

Хвала за кајмак и за јатње кад су допели ми смо се много обрадовали и захвалили вам. Кад смо га пустили, козе су га лепо примиле и јарићи и пољубили су га. Хвала за шарено јаје лепо је. Ми смо Деда Владико много лепо провели празник и певали смо. И деца су окретала колач и ја сам и певали смо сви, свјати мученици. Спремили смо жито и поделиле су нам сестре све за ручак. Кад смо отишли у Смољево певали смо кад смо тамо ручали, казали смо зашто није сада овде са нама наш златни Деда Владика, сви би се радовали више.

Молимо те да дођеш ми те сви чекамо целом душом.

Поздрављају сва деца из Дечјег Хранилишта Деда Владику а највише Василија Цветковић, уч. IV раз. о.ш.

Живео Деда Владика!

Записала Надежда С. Аџић (игуманија Ана)

МОНАХ ХАРИТОН (1960–1999)

Господње речи: „Не бојте се оних који убијају тело, већ се бојте оних који вам могу убити душу“ надахњивале су многе хришћанске генерације за ових две хиљаде година, од крстне жртве нашег Искупитеља и Спаситеља Исуса Христа. Наш, иако грешан, али ипак крстоносни народ, следовао је тим речима и дао многе мученике и светитеље од тренутка примања хришћанства па све до сада.

У повије време у нашем народу, иако удаљеном од Христа, још увек има Богочежњивих душа које су спремне да за Христом иду кроз смрт у живот вечни. Такав је у наше дане био отац Харитон.

Овај свет је отац Харитон угледао на Аранђеловдан, 21. новембра 1960. године у селу Луковачка Река код Курпумлије. Рођен је у радничко-сељачкој породици Лукића, која је имала више деце, и на крштењу је добио име Радослав. Тим именом, које ће и на монашењу касније носити (на грчком Харитон има исто значење), као да се предсказује шта ће његов живот бити у Цркви Христовој, јер је свако страдање за Христа радост уједно на Небу и на Земљи.

Свој живот пре манастира он проводи најпре у свом селу, где усрдно помаже својој породици, да би касније, школујући се и радши као професионални возач двадесет година, ревновао у тражењу истине и правде. Желео је, као што је и био васпитан у својој породици, да поштено живи и да се труди да помогне свима.

У жељи за добром, у прво време је желео да приступи Комунистичкој партији, али не бива примљен у њу. Врло брзо сагледава све негативности таквог режима, који је до краја живота остао у њему као синоним свих претходних страдања и нашег народа и свих осталих који су били под тим режимом. Иако овде на земљи није доживео његов пад, чија је и он жртва био, сада се с неба радује заједно са свима оима који су страдали, а ипак пису били узалудно отргнути цветови из баште нашег народа.

Живећи још у свету помишљао је и на брак, једном је био чак пред саму венчању, али Господ, позивајући га на подвиг, устројава пут његовог спасења на други начин. Обративши се искрено и свим срцем ка Богу, он и пожелео да иде за Њим, што саврепније и искреније. Због тога је и пожелео да пође у Свету Земљу и да тамо послужи Сладчајшем Исусу. Стигавши тамо као поклоник, зажеleo је да као монах остане у Манастиру светог Саве код Јерусалима, али по тајанственом и само Богу знаном Промислу, њега не примише у ту свету лавру, и он се враћа у свој завичај.

Отац Харитон је неколико задњих година пре манастира провео живећи и радећи у Нишу. Био је познат, и само по добру запамћен, од свих тамошњих верника. Вративши се у ту средицу, он ипак не одустаје од своје Богоугодне намере да постане монах. Тражио је само погодну прилику и време да ту своју намеру и спроведе у дело. Знајући да Господ неће оставити слуге своје, он се усрдно молитвом обраћа Господу, молећи га да му покаже пут спасења.

Какву је он веру и љубав имао ка Господу, показује један пример док је живео још у свету. Једном када се врло тешко разболео, он усрдно, са сузама и молитвом припада пред своју икону Мајке Божје Тројеручице, и од ње не уста док не доби исцељење своје недугу. То је још више утврдило његову веру, која ће се пуно пута и касније потврдити у његовом животу.

Рођен Богом, отац Харитон 1995. године одлази у манастир Црна Река код Рибарића, да би тамо, служећи светим Архангелима и светом Петру Коришком, служио и своје вољеном Господу. Ње-

говим ступањем у манастир, почиње и његова борба са старим човеком. Пун одлучности и самопожртвованости, отац Харитон стреми вишим идеалима монашког живота.

Окружен људима млађим од њега, ненавиклим на тежак начин живота, он, пун усрђа, трудио се да свакоме помогне на заједничком послушању, и онима којима је помоћ била потребна, дању и ноћу, не гледајући да ли је време одмора.

По благослову свога игумана помагао је и манастирским суседима, посебно старим и изнемоглим, хитајући увек радосно на таква послушања. Мало говорљив и сталожен, изгледао је свима као неко не од овога света. Ступивши у манастир са жељом ка самовању, одлазио је по благослову, не рошћући, где год га је игуман, као искусног возача, послао. Колико је био пажљив према онима које је возио, показивао је тиме да, иако је волео брзо да вози, увек водио рачуна о својим ближњим, возећи онако како би други били задовољни.

Понескад, ревнојући за истину, изгледао је страпан и строг према другима, али је ипак основна црта његовог карактера била обојена љубављу и пожртвовањем, показаним на делу, а не речима. Увек ћутљив и озбиљан, говорио је радо само онда кад осети да ће оно што каже може бити на оншту корист, пажећи при том да штету не нанесе ни другима ни себи.

Непрестано слушајући у манастиру житија светих и поуке светих Отаца, желео је да им подражава, али, поучаван својим духовником, трудио се да то нико око њега не примети.

Тако ревносно проводи свој живот као искушеник у манастиру Црна Река, а после две године, као онај који ништа нема, а све има, бива од стране свога духовника, епископа Артемија, премештен да помогне обнову манастира светих Архангела код Призрца.

Поново позван да служи својим светим Архангелима, којима је призван од рођења, неуморно себе улаже у нову светињу. Ревносно помажући своје новом старешини, хита да уради све што може, не би ли тако оспособио нове копаке да се братија у њих што пре усели. Не гледајући на замор, било да вози или хита на било које послушање, он себе не штеди. И даље, сталожено и ћутљиво испуњава своју мисију са озбиљношћу. Први је у цркви на служби и не тражи замисли за читање и певање. Све време стојећи као свећа поред певнице, не седајући, и увек концентрисан на певани и читани богослужбени текст.

Ту је убрзо и замонашен од свога владике Артемија, учинивши бденија за славу манастирске капеле светог Николаја Жичког, 10. маја 1998. После монашења, отац Харитон је само додавао труд на труд, ревнојући у послушању све више и више. Увек се трудио да усрдно твори свако послушање, не одбијајући ни најтеже послове. И даље је возио, кад год је то било потребно, и ишао у разне набавке.

Неретко је обављао важне послове за епископију, било за самог епископа или за његове сараднике.

На њега се увек могло ослонити за било који посао, јер се трудио да га што савесније обави, не гледајући на себе, доба дана или ноћи. А колика је била његова ревност у служењу другима, може се видети из многих примера сличних онима када је био спреман да у сред ноћи, у доба највећих напада tzv. ОВК, крене преко најопаснијих предела Дуље и Црнољева, да за једног болесног брата допесе лековиту воду из Пролом Бање. Потпуно мирно и спремно је кренуо на то послушање, али је био заустављен пре него што је упалио возио. Исто тако мирно је примио нови благослов да се врати, нимало не рошћући и не коментаришући.

Отац Харитон је био способан за многе ствари, и у много тога се разумео, али никад није хтео да се меша и предлаже што своме старешина. Волео је више да послуша оно што му се каже, пожељно је нешто и предлагао, што се увек показивало корисним за манастир. Тиме је изазивао поштовање и своје сабраће у манастиру, а и многих посетилаца који су га познавали. Сви га се сећамо како често, тј. кад год је бивао у манастиру, седи на угаоној гарнитури у трпезарији и чита Житија Светих или се моли, користећи време кад нема никога са стране.

Код себе у келији није хтео да држи сувишне ствари, па чак ни књиге. Поред молитвеника и Светог Писма држао је још неколико књига добијених на поклон од свога старешине, а и њих је држао из послушања, а не што их је требао. Такав је отац Харитон био и у погледу икона, имајући их само две-три у келији коју и није називао својом. Тако је било и са његовом одећом која је увек била опрана и скромна, ничим посебно не изазивајући пажњу. На њему се могло приметити само то да је и лети и зими носио гумене опанке и вунене чарапе, имајући при том на себи преко мантије један вунени пуловер који је увек носио, а само у време великих хладноћа узимао би још један, исти такав, наравно без рукава. Трудио се да на свакој служби буде потпуно одевен у сву монашку одећу, не стидећи се ни где свог монашког чина.

Сећајући се поука свог духовника, да, када седне за трпезу увек ћути и да једе само од онога што је било предложено, он би, ако не би јео ту врсту хране јео само хлеба, никад не рошћући на куvara. Кад би он некога од гостију послуживао, увек је био љубазан, не гледајући ко је тај гост и које је вере. Трудио се да све људе некако заволи. Иако је то био период када су Шиптари чинили зулум над нашим народом, он их никада због тога није мрзео, већ их је оправдавао, увек за све то окривљујући безбожни режим.

Ако и није марио за спољашњи свет, ипак није био без познања шта се у њему дешава, увек желећи да остане непристрасан. Везивао се само за оно „једино на потребу“ за Господа Христа, ништа

себи не стичући, знајући при томе да само оно што се шаље у Небеске ризнице „где молац не једе и рђа не квари“ остаје као оно са чиме ћемо изаћи пред Господа.

Не можемо прећутати и о његовом трпљењу у болестима. Увек се сећао како му је Мајка Божја раније помогла и никада се више није обраћао за помоћ земаљском лекару. Тако је једном, када се разболео, а изгледало је да има жутицу, он притиче небеском заступништву, повлачећи се при томе у своју келију на неколико дана, ништа не једући и не желећи да му ико од ближњих помогне. Казао је једино да се повлачи у келију само да се неко од слабије браће не би саблазнио и када буде огладнио да ће сам узети да једе. Када се, након неколико дана, појавио из своје келије, уопште није имао симптоме болести.

Отац Харитон је много пазио кад би негде ишао да се због њега не похули на монашки чин, увек се владајући достојно монаха. Пазио је и на такве детаље, као што је на пример то да сладолед не једе никад на улици, већ само у кући. Пазио је на своје понашање не само ван куће, већ још и више у свом манастиру, увек се држећи свега оног прописаног за монаха, као што је на пример то да нико не додирне, спусти му руку на раме и томе слично.

Да је он био човек и монах који се трудио да трпи друге, да је све то што је чинио било из његове ревности показује и следећи пример. Један брат је често звао оца Харитона да му помогне и да обавља послове уместо њега. Сви су мислили да то отац Харитон обавља јер то воли, али тај брат је толико претеривао да је отац Харитон једном исповедио свом старешини да се много пута једва суздржи да се на тог брата не извуче и да му је веома тешко да га трпи. Али, никад јавно није показао да је тако, и даље је увек био спреман да му помогне и притекне у помоћ на сваки од његових многобројних захтева.

Био је добар и са манастирским суседима муслиманима. Увек се за њих, а и за осталу сиротињу залагао да им се што више материјално, а и на било који други начин помогне, јер је био веома сажалив. Колико је, у ствари, његово срце било меко, само се понекад могло видети, када би пустио по неку сузу слушајући неку потресну причу о страдању и прогоњима нејужних, и сам састрадавајући срцем, а на крају и самим својим животом.

Сав свој живот отац Харитон је проводио сакривено, иза своје маске незаинтересованости, и све ово што је он радио за већину људи око њега је било сакривено. Због тога су га неки осуђивали и критиковали због таквог његовог понашања, али се он никада није бранио, већ је увек ревновао да се оно што је монашко исповштује, не желећи да у томе одступи на своју штету. Ишао је он свуда где су га звали, са истим усрђем и радошћу било на славу или на неки посао.

Многима је помогао, и то делима, не желећи да много говори или кога пак поучава, а говорио је једноставно, и то о простим

стварима. Није прихватио да буде рукоположен за свештеника, сматрајући да то не може носити, што је духовник разумео и није га на то више терао. Заиста, отац Харитон је говорио само оно иза чега је могао стајати, и те своје речи и делу остварити.

Како је ревносно живео, тако је и пострадао, од оних које је увек бранио и оправдавао, не показујући према њима мржњу ни онда када су, 1. маја 1999. године пуцали из аутоматске пушке на кола која је возио, идући са другима у посету болеснику у припитинску болницу. Био је неустрашив и сталожен у таквим ситуацијама, јер он у свом незлобивом срцу није гајио мржњу и мислио је да су и други њему слични. Због свега тога се слободно кретао и онда када се наша војска повукла, а дошле злочиначке банде тзв. ОВК.

Тих дана у јуну сваки је дан са својим старешином неустрашиво и мирно ишао у Призрен пролазећи кроз бесну гомилу која је славила своју „победу“. Такав је био и када је тих дана, сам, без пратње, одвезао смртно рањеног човека у болницу. Као и увек ревнојући за добро, тих дана је рекао својој владици да је решио да остане ту, у свом манастиру, *на српској земљи, у српском манастиру*. Говорио је да он ником ништа није учинио нажао и да не жели ни жив ни мртав да оде одатле. Био је он и спреман на тако нешто.

И заиста, 15. јуна 1999. године, када је после 10.30 колима стигао испред епископије у Призрену и примио своје последње послушање на земљи да оде до једне породице у граду и донесе ручак за свог вољеног епископа, кренуо је радосно и без поговора, ничега се не бојећи. Са тог пута се више није вратио к нама жив. Ухватила га је злочиначка рука ту, наочиглед НАТО спага које су дошле да допесу „мир и слободу“, и одведен је на место мучења.

Ништа се више није знало за њега иако је на све стране послата обавест онима који су били задужени да се о томе старају. Сви су ћутали, желећи да сакрију злочин, али Господ није хтео да отац Харитон оде у заборав, и као што то бива да мученици за Христа имају слободу да се јаве, оца Харитона су сањали неколико његове сабраће, а једноме је и казао да је мртав.

После годину дана се ти снови и обистињују, када је нађено његово намучено тело, ту поред Призрена, у месту Тусус, иза болнице. Препознато је по монашкој мантији и бројаницама, а ту су били и делови његових докумената. Ту нам се открива део његовог мучеништва: тело је нађено без главе са неколико преломљених костију и са распараним цемпером и убодима у пределу срца. Знамо да се отац Харитон није одрсао свога Христа за кога је и пострадао, само зато што је хришћанин, зато што је монах, зато што је Србин.

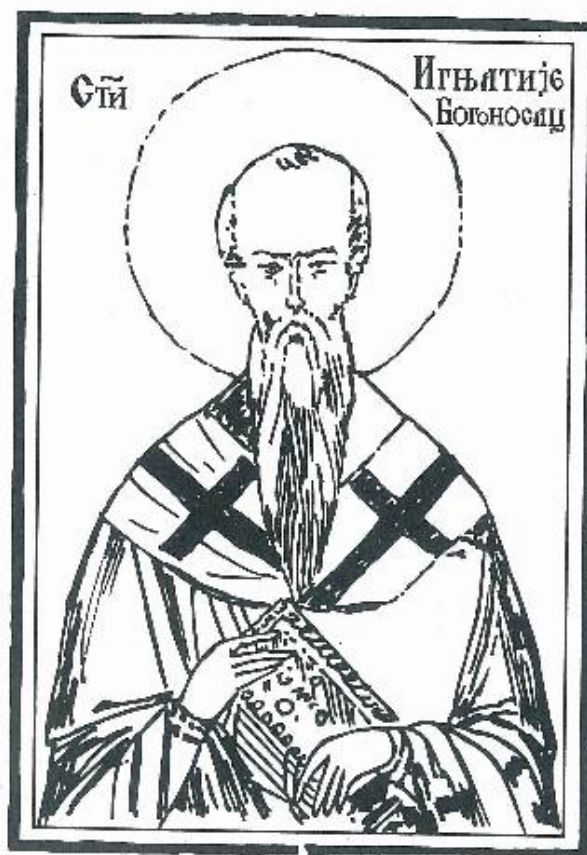
11. новембра 2000. године доносе његове намучене остатке код његовог духовног оца, владике Артемија у манастиру Грачаница, одакле га, идућег дана, преносе у манастир Црна Рска, где је отац Харитон и започео свој монашки подвиг. Ту, испред манастира, га је

његов владика, заједно са многобројним монаштвом и верницима, дочекао речима: „Оче Харитоне, овде смо те прс пар година примили као искупеника, а сад те примамо као мученика...“

Уз свучиошћу читање псалтира над покојником и сутрашњом Светом Литургијом и опелом, на коме је служило више од тридесет свештеника и било присутно око петсто верника, отац Харитон је испраћен на монашко гробље. На том гробљу овај страдалник бива први сахрањен да гори пред Господом као оне свеће које се нису гасиле док је трајала Света Литургија и опело, и које су касније, не гасећи се и сведочећи, непрестано гореле на његовој свежој хумци.

Шта још рећи о оцу Харитону, сем да се придружимо молитвеним жељама оних који су пожелели да га Господ прослави и у земаљској Цркви као што га је прославио и у Небеској. Нека би његов подвиг и проливена мученичка крв била, као што кажу Свети, „семе нових хришћана“. Нека би и они, подстакнути његовим примером тихог служења и мученичког страдања, још ревносније ишли путем Богоспсих и светих наших предака, пострадалих за крст часни и слободу златну. Са свима њима, сједињени у Цркви војујућој и Цркви торжествујућој, усрдно кличемо: „Преподобни оче Харитоне моли Бога за нас.“

јеромонах Стефан Дечанец

Епархији рашко-призренској

САУЧЕШЋЕ МИНИСТРА ВЕРА*

Савезни министар вера Богољуб Шијаковић јуче је, поводом проналаска тела и сахране монаха Харитона из манастира Светих апостола код Призрена, упутио телеграм саучешћа епархији рашко-призренској и манастиру.

„Жртва оца Харитона и остале наше сабраће са Косова и Метохије и овога пута је посведочила нераскидиву везу српске цркве и српског народа кроз историју“, каже се у телеграму саучешћа.

ПРЕПОДОБНИ ОЧЕ ХАРИТОНЕ, МОЛИ БОГА ЗА НАС**

ТЕЛО МОНАХА ХАРИТОНА ДОНЕСЕНО У МАНАСТИР ГРАЧАНИЦУ

Грачаница, 11. новембар 2000. Данас је тело монаха Харитона Лукића (1960) кога су прошле године киднаповали припадници екстремистичке ОВК донесено у манастир Грачаницу. Отац Харитон је био монах манастира Св. Архангели код Призрена и 14. јуна 2000., непосредно по уласку немачких снага КФОР-а у Призрен, он је по послушању отишао да обиђе једну српску породицу у Призрену. Код бившег Дома ЈНА, а сада штаба Косовског заштитног корпуса неколико припадника озлоглашене Војске полиције ОВК у црним униформама зауставила су возило које је возио отац Харитон и одвели га у непознатом правцу. Цео догађај видео је један немачки новинар

* Текстови преузети из „Гласник Косова и Метохије“, бр. 39 од 11–17 новембра 2000.

** Текстови преузети из „Гласник Косова и Метохије“, бр. 39 од 11–17 новембра 2000.

који је одмах обавестио владика Артемија. И поред свих напора Цркве да пронађе о. Харитона о њему се више ништа није чуло све до августа ове године када је Комисија за ексхумацију пронашла његово тело у једном импровизованом гробу у албанском насељу Тусус, у предграђу Призрена. На истом гробљу је пронађено још неколико тела Срба несталих након завршетка рата док је процес идентификације осталих још у току.

На телу је пронађена одећа на основу које је о. Харитон идентификован, јер су се у џепу мантије налазили његова лична карта и монашка бројаница. Аутопсија је показала да је смрт о. Харитона била насилна јер уз остатке тела није пронађена глава док је неколико кости било сломљено. На мантији и џемперу се у пределу срца види неколико убода ножем док је предњи део џемпера распореп очигледно општрим предметом.

Тело оца Харитона смештено је у припрати манастирске цркве у Грачаници где сестре монахиње непрестано читају Псалтир, а вер-

ници долазе да одају последњу пошту пострадалом монаху. Сутра на дан манастирске славе Св. краља Милутина владика Артемије ће служити парастос заједно са присутним свештенством. Сахрана ће

бити 13. новембра 2000. у манастиру Црна Река где је о. Харитон пре пет година дао монашке завете.

У манастиру Црна Река у понедељак је епископ рашко-призренски и косово-метохијски господин Артемије служио Свету архијерејску литургију, а саслуживали су старешине, јеромонаси и јерођакоши из манастира Студенице, Високи Дечани, Сопоћани, Тврдош, Ђурђеви Ступови, Свети Арханђели, као и свештеници из Епархије рашко-призренске. Појале су монахиње из Жиче, Грачанице, Коичула...

Мноштву монаха и монахиња вериом пароду владика Артемија се обратио речима:

Сабрани смо, браћо и сестре, са свих страна наше отаџбине у овом малом манастиру Црна Река. Сабра нас Господ поводом испраћаја нашег брата, монаха Харитона, који је у овом манастиру живео и подвизавао се, служио Богу и роду своме, а који је пострадао од злочинаца на Косову, у Призрену, још у јуну месецу прошле године.

Више од годину дана нисмо знали шта је са њим, али Божја воља била је да се његово тело пронађе пре неког времена, да га добијемо и да га онако као што доликује по хришћанском закону и обичају и о монашком закону да га погребемо и сахранимо. Тај догађај, браћо и сестре, сабрао нас је данас овде.

Ми смо завршили Свету литургију, принели Богу бескрвну жртву, помолили се Богу за душу оца Харитона, али и за цео наш народ да нам Господ дарује милости, да нам дарује мудрости, да нам дарује снаге, духовне и телесне, да истрајемо на нашем хришћанском, крстоносном путу.

Јер, Господ данас у Јеванђељу пита своје ученике, иако он зна све, али ради поуке их пита: „Шта говоре људи, ко сам ја?“

А ученици рекоше: „Говоре да си Јован Претеча, неки пророк Илија, неки да је неки од старих пророка. А Господ пита: „А шта ви мислите, ко сам ја?“

Петар, апостол Петар, који се увек истицао да одговори у име осталих ученика, рече: „Ти си Христос, син Бога живог!“ А Господ им рече: „Немојте то још разглашавати по народу.“ И поче им говорити о ономе што ће са Њим бити – да ће бити предат у руке људи, злочинаца, да ће Га распети на крст, да ће Га убити и да ће трећи дан васкрснути.

Другом једном приликом Господ је рекао: „Где сам ја, хоћу да и слуга твој буде.“

Многи мисле – само да будемо у царству небеском. А Господ је мислио свуда са Њим – и у животу и у смрти, и у страдању и у прогонству. И те Његове речи се испуњавају, ево две хиљаде година. Увек је и у свим временима било оних који су ишли за Господом, који су Му следовали не само у вршењу заповести Божјих, него и

свуда са Њим, носећи крст свој, крст страдања, али са вером у Васкрсење, јер је рекао Господ: „Ко верује у мене, ако и умре, живеће.“

Отац Харитон је веровао у Господа и то тврдо веровао. Та његова вера довела га је у манастир. Напустио је све, оставио је све оно што свет пусти и што може понудити и кренуо за Господом који је рекао: „Ко хоће за мном да иде, нека се одрекне себе и узме крст свој и за мном иде.“

И отац Харитон је пре неколико година дошао баш у овај манастир и ми смо га примили као брата у Христу, као испушеника. А јуче овај манастир га дочека као мученика Христовог. И заиста јесте. Он који никоме није никакво зло нанео или учинио, пострадао је у јупу од руку злочинаца.

Зашто је пострадао?

Зато што је хришћанин, зато што је монах, зато што је Србин.

Ми верујемо да је Господ примио његову жртву, да ће га Господ прославити и међу људима, а сигурно га је на небу већ прославио.

Ми смо се данас сабрали да по речима Господњим предамо прах праху, тело земљи од које је и настало, а душу Бог да прими и упокоји у рајским насељима, тамо где сви праведници блаженствују, тамо где је вечна радост, где нема бола, туге и уздицаја, него је живот бесконачни.

Амин.

Потом је одржано опело на коме се од оца Харитона опростио отац Милутин Тимотијевић, ректор Богословије у Призрену: „Пред нама је човек, пред нама лежи хришћанин, пред нама је инок, односно монах Харитон. Три вредности у једној личности. Као човек обдарен Божјим ликом, знао је своје место у овом животу – да оно што од Бога прими Богу и врати и посвети. Послат је отац Харитон у овај свет да испуни дужности које је Бог пред њега ставио да посвети живот свој Богу и на тај начин узврати љубављу на љубав. Као хришћанин, чуо је речи из Свете књиге које кажу:

А вама је дапо не само да у Бога верујете, него и за Њега да страдате.

Чувши те речи и знајући да нема човека на земљи без муке, без страдања, добровољно се определио за тихо страдање и свакодневно умирање у монашком животу. Хтео је да на разбоју свога живота тка муку по муку, невољу по невољу, док не дође са Христом у царство небеско. А као монах, он се определио и за вечну и бесмртну љубав која зрачи и коју осећа од Бога ка нама и да Му узврати том истом љубављу. Њему, Њему Спаситељу нашем.

Отац Харитон је то све знао и пошао је путем божанским, путем страдања. Знао је он да мученици страдају у једном маху, али он није ни помислио да ће доживети тај дар Божји, дар мучеништва,

него је хтео да мучеништвом развученим кроз цео живот достигне свете и велике мученике који су у једном даху то завршили, као што су свети Димитрије, Георгије, Плакида и многи други и многи други.

Али њему би дато да буде мученик Христов и у једном маху и то велики мученик. Од непријатеља, од злочинаца, од људи који нису људи, који га узеше и на крст распеше, крст муке и страдања. Харитон је то подишо.

И сада као да га гледам како стојимо заједно за црквицом у призренској цркви, као да га гледам како хода кроз ходник велике царске Лавре Светих Архангела код Призрена, како дивно и предано чита оне молитве које су му запале, и псалме, и како дивно стоји са нама служећи свако јутро и вече, тражећи Бога у сваком човеку. Није налазио ни у једном човеку лошега и злога, свуда је видео лепоту и доброту. Зато се тако и слободно кретао.

Још последњег дана пре него што ће бити ухваћен, он је својим аутомобилом одвезао једног Србина убијеног испред поште до болнице, сам, без игде икога. Још док тражисмо пратњу да пође са њим, он је већ отишао.

То бејаше Харитон, самопожртвовани и саможртвовани, онај који није желео ни жалио себе ни свога труда. Том љубављу дисао је отац Харитон. Ту љубав имао је која је вечно горела у срцу његовом, окренута ка вечном Богу. Није презао ни од чега, јер је само имао Бога пред собом коме је верно служио. Тај Харитон, на њему се испунило и тихо монашко подвизавање и мучеништво које Бог само одабранима даје. Дао је и њему да би га имали, да би га Црква имала, да би га манастир и Рашко-призренска епархија имала, да би га Српска православна црква имала као првога међу мученицима у овом несрећном рату и у овим несрећним догађањима.

И зато данас наше мисли, наша срца су окренута ка њему, а ми знамо и верујемо у нелапну реч Божју која каже:

Веће љубави од ове нема, кад ко живот свој положи за ближње своје.

А отац Харитон је положио живот свој за Христа Бога Распетог и Васкрслог и самим тим ушао је у ред великих мученика. И моја последња реч би била данас њему окренута и упућена, која у исто време изражава велику веру реч Божју која је ислажна, а она гласи:

Преподобни оче Харитоне, моли Бога за нас.

Амин.“

БЕСЕДЕ

БЕСЕДЕ НА ПОСЛАНИЦУ
РИМЉАНИМА

Св. Јован Златоуст

ПРЕДГОВОР

1. Постојано слупајући читање посланица блаженога Павла, сваке седмице два пута а често три и четири пута, када свршавамо спомен Светих мученика, ја се радујем, наслађујем духовном трубом, усхићујем се и горим духовном жељом, препознајући љубазни ми глас, и мени се готово чини као да се он јавио и присутан је испред мене а ја га видим где беседи. Но са друге стране, ја се жалостим и тугујем зато што не знају сви овога мужа онако, како је потребно познавати га; а у неке од њих, толико је познање, да не знају ни тачан број његових посланица. Ово се догађа не због недостатка учења, него због немања жеље да се постојано разговара са овим блаженим. Ми пак, што знамо (ако збиља, шта знамо), схватили смо то не помоћу природне способности и оштрине ума, него зато што смо непрестано били близу овога мужа и ревностно се приљубљивали уз њега. Они који воле, познају дела својих љубљених више од свих осталих, јер се непрестано брину о њима. Тако и блажени Павле, показујући ово, говори Филипљанима: *Као што је и право да ја ово за све вас мислим; јер вас имам у срцу, и у оковима мојима, и у потврђивању Јеванђеља (Филип. 1.7).* На овакав дакле начин и ви, ако желите да усрдно пазите на читање, немојте имати потребу ни за чим другим, јер је не лажна реч Христова, Који је рекао: *што више, и даће вам се; израђиће, и наћи ћеће; куцајће, и отвориће вам се. (Мат. 7.7).* Али пошто је већи број, од нас овде сабралих, примио на себе бригу о васпитању деце, о жени, и старање о дому, па се услед тога не може сагласити на ово: да свецело преда себе овоме труду, онда, у крајњој мери, постарајте се, примити оно што су други сабрали и, посветити слушању онога, о чему се овде говори, такву дакле велику пажњу, каква садејствује стицању

имања. Истина, премда је и срамно захтевати од вас само толико, али биће пријатно, ако ви у овој ствари не откажете.

Збиља од овога, од незнања Писма, пришло је велико мноштво беда: одавде је прирасла велика зараза јереси, одавде - немарни живити, бескорисни трудови. Исто као што лишени светлости не могу ни право, тако и они који не гледају на зрак божанскога Писма, приморавају себе много и често греше, јер ваистину ходе у самој дубокој тами. Да овога не би било, отворимо очи пред сијањем апостолских речи; јер је језик Апостола Павла засијао јаче од сунца. Он је речју учења надвисио све остале и задовољио обилну благодат Духа, јер се више од других потрудио. Ја пак ово закључујем не на основу толиких посланица, него и дела. Ако је дакле негде постојала повољна прилика за проповед, свугде су је остављали њему; зато су чак не верујући овога Апостола називали Хермесом - због савршенства у речи. Онима који намсравају да приступе овој посланици неопходно је рећи о времену у којем је била написана. Насупрот мишљењу многих, она није прва од свих осталих посланица, али, будући да је састављена пре оних, које су написане у Риму, она је каснија од других, премда не и свих. Тако су обе посланице биле су отправљене Коринћанима пре ове. А ово се види из тога, што је он написао на крају посланице, говорећи следеће: *а сад идем у Јерусалим служећи светима. Јер Македонија и Ахаја добровољно одлучише да скупе неки заједнички прилог за сирмахе међу светима у Јерусалиму (Рим 15. 25-26).* А у посланици Коринћанима он је, говорећи о онима који су се сабрали да понесу милостињу у Јерусалим, писао: *а ако буде вриједно да и ја идем, поћи ће са мном (1 Кор. 16. 4).* Одавде је очигледно, да када је Павле писао Коринћанима, постојала је сумња његовога путовања, а када је Павле писао Римљанима, путовање је било потврђено. Сагласивши се са овим, дужни смо дакле закључити, да је посланица Римљанима писана после оне Коринћанима. А по моме мишљењу, и посланица Солуњанима била је написана пре оне Коринћанима. Претходно написавши своју посланицу првима, он је овако говорио о милостињи: *а о браћо-љубљу не треба да вам се пише, јер сите сами од Бога научени да се љубите међу собом, јер ви иш и чините према свој браћи (1 Сол. 4. 9,10).* Затим он већ пише Коринћанима, као што се види из речи: *јер знам вашу добру вољу, због које се поносим вама према Македонцима, пошто се Ахаја припреми још од лани, и ваша ревност постојаче многе (2 Кор. 9. 2).* Одавде је јасно, да је Солуњанима о овоме било говорено раније. Но и ако је посланица Римљанима млађа од ових, ипак је она написана пре оних, које су отправљене из Рима. Апостол Павле још није био пристигао у град Рим, када је написао ову посланицу, као што се открива из речи: *желим да вас видим, да вам предам неки духовни дар (Рим. 1. 11).* Филиплјанима пак, Павле је писао из Рима, па зато и говори: *поздрављају вас сви свети, а осо-*

биће они из царева дома (Филип. 4. 22). Исто и Јеврејима, писано је дакле одавде, па је зато и речено, да их поздрављају сви из Италије (Јев. 13. 24). Тако је и посланицу Тимотеју Павле писао из Рима, налазећи се у оковима. Рекао бих чак, да је она последња од свих његових посланица, како се и види из реченога на крају: *ја се већ приносим на жртву, и време мога одласка настало (2 Тим. 4. 6).* Свакоме је дакле познато, да је Павле окончао свој живот у Риму. Посланица Филимону такође је једна од последњих, јер је њу Павле написао у дубокој старости, о чему сам говори: *ја лично, Павле старац, а сада и сужањ Исуса Христа (Фил. 9).* Но без сумње, она је писана пре посланице Колошанима, што се опет види из реченога на крају посланице, јер Павле у посланици Колошанима овако пише: *казаће вам све Тихик, којега послах с Онисимом, вјерним и љубљеним браћом (Кол. 4. 7-9).* Описим пак овај, био је сам онај о коме је Павле написао посланицу Филимону, а не други, истоимени њему, што се управо доказује Архином, на кога је Павле у посланици Филимону наложио труд да се заједно са њим заузме за Онисима, храбрећи га у посланици Колошанима овим речима: *кажиће Архину: гледај службу, коју си примио, да је испуњаваш (Колош. 4. 17).* Још ми се чини, да је посланица Галатима написана пре посланице Римљанима. Ако дакле Павлове посланице имају другачији поредак у књигама, ово није нимало чудно, јер и дванаест Пророка распоређени су наизменично у извесном поретку књиге, мада по временом делању они не следе један из другог, него су међусобно раздвојени великим временским размаком. Тако су Агеј, Захарија и други пророковали после Језекиља и Данила, а многи после Јоне, Софонија и свих осталих; међутим у књигама, они су скупа сједињени са онима, од којих су толико удаљени временом.

2. Нико не трба да сматра овај труд излишним, нити да оваквом истраживању да карактер пуне радозналости, зато што нам време настанка посланица не мало садејствује у њиховом објашњавању. Тако, ја примећујем, да Павле Римљанима и Колошанима пише о једном и истом дакле, али не једнако. Римљанима он пише са великим снисхођењем када говори: *слабога у вјери примајте, без расправљања о мишљењима. Јер један вјерује да смије све јести, а који је слаб једе зеље (Рим. 14. 1,1).* А Колошанима, о овој пак ствари, Апостол се на други начин изражава и са великом слободом, наиме говори: *ако, дакле, умријесте са Христом за стварије свијетла, зашто се држите пропису као да живите у свијету? - Не додирни, не окуси, не опийај! - а то све пропада ујошребом, и није од неког значаја за задовољење ширења (Колош. 2. 20-23).* Узрок овакве различитости ја налазим ни у чему другом, до у околностима времена. У почетку је требало бити снисходљивим, а после, ово је постало већ не потребно. Могуће је паћи, да је Павле и у многим другим случајевима такође овако поступао. Тако уобичајено поступају лекар и учи-

тељ. Лекар се дакле неједнако опходи према онима, који тек што су оболели, и са онима, који већ оздрављују; исто и Учитељ, друкчије ће се обраћати деци, која почињу учити, а друкчије онима, којима требају савршене лекције. Према томе, Павле је осталима писао посланице побуђивањем на то ма каквим разлогом и циљем; на шта он и указује, говорећи Коринћанима: *а за оно што ми писаште (I Кор. 7. 1), и Галатима пак ово исто објашњава, како у предговору, тако и у целој посланици. Међутим, због чега је, и каквога узрока ради он писао Римљанима? Познато је да он јасно сведочи о њима, да су они пуни благодати, испуњени свакога знања и могу друге поучавати (Рим. 15. 14). Према томе, због чега им је он писао посланицу? због благодати, говори он, која ми је дата од Бога, да будем служитељ Исуса Христа (Рим. 15. 15, 16). Зато је и на почетку посланице он рскао: Лужан сам, ошуда моја жеља, да и вама који сите у Риму проповедам јеванђеље (Рим. 1. 14, 15). То пак, да су Римљани могли и друге научити, као и друго слично, речено је више као похвала и охрабрење, јер су и они имали потребу за исправљањем помоћу посланице. Према томе, пошто Павле још није био у Риму, то он помоћу два средства исправља људе - и корисним писанијем, и њиховим очекивањем његовога доласка. Таква је била Павлова света дупта; она је грлила сву васељену и све заклањавала у себе, сматрајући сродство по Богу највишим. Павле је све љубио тако, као да их је сам родио, а боље је рећи, испољавао је љубав више од свакога оца. Таква је дакле благодат Духа: она побеђује телесне болести и саздаје пламцу љубави. Особито је ово могуће видети на души Павловој, који, као задобивши крила, садејством љубави неуморно је све обилазио, не каснећи ништа заустављајући се ма где. Знао је Павле, да је Христос, рекавши Петру: *љубиш ли Ме? Написај ове моје (Јн. 21. 16, 17)*, указао овим на високи степен љубави, и затим је Сам исту обелоданио собом. Зато и ми, саревнујући Павлу, називајмо, ако не сам свет, нити све градове и цароде, онда, у крајњој мери, свако - свој сопствени дом, своју жену, децу, другове и суседе. Нико нека ми не говори: ја сам неискусан и мало знам. Нема никога ко је више не научен од Петра, нити више неискусан (на речима¹) од Павла. Он сам признаје ово, и не стидећи се говори: *јер ако сам и невешти у ријечима, али нисам у знању (Ж. Кор. 11. 6)*. Ипак невешти Павле и ненаучени Петар, победили су хиљаде философа, приморали ћутању безбројне ораторе, свршивши све ово сопственим усрђем и благодаћу Божијом. Какво оправдање ћемо ми наћи за себе, када се изговарамо да нисмо у стању да поучимо двадесет људи и да будемо од користи онима који скупа живе с нама? То је празан повод и празан изговор. Не малоученост, нити малообразованост, него лењост и сан спречавају нас да учимо. Зато, одбацивши овај сан, са свим уср-*

¹ Примедба преводиоца

ђем постарајмо се о сопственим члановима, да бисмо се, учећи ближње своје страху Божијем, ми и овде насладили пуним спокојством, и тамо постали сапричасници безбројних блага, благодаћу и човекољубљем Господа нашега Исуса Христа, кроз Којега и са Којим слава нека је Оцу и Светоме Духу, сада и увек, и у векове векова. Амин.

БЕСЕДА 1.

Павле, слуга Исуса Христа, позвани Апискол, изабран за јеванђеље Божије, које Бог најријед обећа преко пророка својих у Светим Писмима. (1. 1, 2).

1. Мојсије написавши пет књига, нигде није ставио своје име, а исто и они, који су после њега описивали следеће догађаје, па чак ни Матеј, Јован, Марко, Лука; али блажени Павле, свуда у својим посланицама ставио је своје име. Због чега је ово? Зато што су они писали за оне који су се налазили покрај њих и, присуствујући лично, нису имали потребу да говоре о себи самима; а Павле је писанија слао из далеска и у виду писма, због чега је па њима и било потребно додати име. Ако пак у посланици Јеврејима он није ово урадио, то је учинио по свом благоразумију. Пошто су га Јевреји ненавидели, онда, да не би чујући на почетку посланице његово име, они престали даље слупати, он, сакривши своје име, на овај начин мудро је уловио њихову пажњу. Ако су дакле Пророци и Соломон потписивали своја имена, онда препунтама вама самима да истражујете, зашто су они то радили а други нису. Ипак немам потребу да вас свему учим, а треба и ви сами да се потрудите и истражите, да не бисте постали још лењивији. Павле, слуга Исуса Христа. Због чега му је Бог промислио име и бившега Савла назвао је Павлом? Због тога, да и у овом погледу он не би био мањи од осталих Апостола, јер какво је преимунство имао врховни ученик, такво је дакле обрео и Павле; и још зато да би добио основу за велики савез са њима (ученицима). Не без намере он себе назива слугом Христовим. Служење има много видова. Постоји служење, које је последишно везано са стварањем, о коме је речено: *јер све служи Теби (Псал. 118. 91.)*, и још: *слуга мој Навуходоносор (Јерем. 25. 9)*, - зато што је свака твар потчињена своме Творцу. Други вид - служење вером, о коме се говори: *али Богу хвала што бијаште слуге грјеху па послушаште од срца Правило науке којој се предаваште; ослободивши се пак грјеха, послушаште слуге праведности (Рим. 6. 17, 18.)*. На крају, постоји служење начином живота, о коме је речено: *Мојсије слуга Мој умрије (Исус Нав. 1. 2)*; премда су и сви Јудејци били слуге, но Мојсије је превасходно сијао животом. Пошто је дакле Павле био слуга у свим видовима служења, онда уместо саме почасне титуле употребљава

назив: *служа Исуса Христа*. Имена пак домостројна, он додаје усходећи од пиже ка увис. Име Исус донео је Анђео, сипавши са небеса када се Син Божији родио од Дјеве. А име Христос производи од помазања и Њему припада такође по телу. А каквим је, питаш ти, Јелејем он био помазан? Он је помазан не јелејем него Духом. Писмо и такве уобичајено назива христосима. Превасходан дакле у помазању јесте Дух, затим се и јелеј прихвата. Где пак писмо назива христосима непомазане јелејем? Тамо где се каже: *не дирајте у помазанике Моје, и Пророцима Мојима не чините зла (Псал. 104. 15.)*. Познато је да се тада јелеј није готовио за помазивање. *Позвани Апостоли*. Павле свуда назива себе позваним, сведочећи овим о својој захвалности, зато што није сам тражио и нашао, но, будући призван, он се одазвао и повиновао. Верујуће он такође назива позванима светима, мада су они позвани само зато да би поверовали; Павлу пак уручено је још и нешто друго - Апостолство, служење које у себи садржи безбројна блага, које сједињује и превазилази све дарове. И шта се још може рећи што би било веће од овога: да Христос, оставивши земљу, ставио је у дужност Апостолима све оно, што је сам чинио на земљи? А Павле, хвалећи ово достојанство Апостола, кличе: *умесио Христа, дакле, молимо, као да Бог позива кроз нас (2 Кор. 5. 20.)*. Изабран за јеванђеље Божије. Као што је у дому сваки изабран за нарочито дело, тако је и у Цркви уређена различита расподела служења. Но чини ми се, да Павле овде указује не само на удео свога служења, него и на то да је он од почетка и одозго био назначен за ово служење. Тако и Јеремија говори, шта је Бог рекао о њему: *прије него изиде из утробе, посветио га је за пророка народима поставио га је (Јерем. 1. 5.)*. Пошто је Павле писао граду сујетном и надменом, зато он у свему и указује на Божије рукоположење и говори, да га је сам Бог призвао, сам Бог изабрао. Он ово чини због тога, да би његову посланицу признали као веродостојну и прихватили је. *За јеванђеље Божије*. Дакле, пошто није само један Матеј или Марко јеванђелист, исто тако није само један Павле Апостол, него су такође Апостоли и ови први, мада се Павле превасходно назива Апостол, а они јеванђелисти. Сам пак назив: *Јеванђеље*, он повезује не само са садашњим благом, него и будућим. Шта дакле Павле каже поводом тога што благовести о Богу? *Изабран, каже, за јеванђеље Божије*. Вистину, Отац је био познат и пре Јеванђеља, но, мада је и био познат, то само јединим Јудејцима, и при том не свима, како је било потребно. Тада нису знали Бога, као Оца, и многи су га представљали недостојно. Зато је Христос и рекао, да ће доћи истински богомољци, и да *Отац шражи да такви буду они који му се клањају (Јн. 4. 25.)*. Затим и сам Отац заједно са Сином, открио се свој васељени. Предсказујући о томе Христос је рекао: *да познају Тебе јединога истинскога Бога и који си послао Исуса Христа (Јн. 17. 3.)*. Благовешћу Божијом Апостол назива (своју

проповед) због тога, да би на самом почетку пробудио пажњу слушатеља. Он је дошао не са било каквом Тужном вешћу, како су у осталом долазили пророци - с обличенима, прекорима, претњама, по с добрим вестима, с благовешћу Божијом о безбројним скривницама постојаних и непроменљивих блага, која најпре обећа *Пророцима својим у Светим Писмима*. Речено је: *Господ даје реч благовесницима, са великом силом (Псал. 67. 12.)*; и још: *како су красне ноге оних који благовесте мир (Ис. 52. 7.)*!

2. Видиш ли, како су у Старом Завету одређено изражени назив и метод Јеванђеља? Оно говори, проповеда се не само речима, него и делима; затим, благовест није било шта људско, но божанско, неизрециво, које надвишује сваку природу. А то што су га назвали новотаријом, Павле оповргава доказом, да је Јеванђеље старије од Јелина (незнабоштва) и да су Пророци писали о њему. Ако га дакле Бог није објавио од почетка, томе су узрок они који га нису хтели примити; ко је хтео, тај је слушао. *Авраам, отац ваш, био је рад да види дан мој; и видије и обрадова се. (Јн. 8. 56.)*. У какавом дакле смислу говори да су многи Пророци и праведници жељели видјети шито ви видиш, а не видјеше (Мат. 13. 17.)? У таквом што ви видите и слушате само тело и сама знамења, која се свршавају пред очима. Али ти обрати пажњу, колико је времена раније о овоме било предсказано. Сваки пут, када је Богу било угодно да приреди нешто велико, Он је о томе много времена раније Предсказивао, да би слух приправио за примање овога приликом испуњења. *У Светим Писмима*. Пророци нису само говорили, него су и писали о томе што су говорили. Чак нису толико ни писали колико су делима изображавали, на пример, Авраам је повео Исака (на жртвоприношење), Мојсије је подигао змију, подизао руке у време борбе са Амаликом и заклао пасхално јагње. *О Сину својему, који је по шитољу рођен од сјемени Давидова (св. 3.)*. Шта ти радиш, Павле? Будући да си узнео наше дупе и подигао их на висину, показавши велико и неизрециво, рекавши о Јеванђељу и Јеванђељу Божијем, представивши лик пророка и показавши, да су они прорекли будуће много времена раније, зашто нас опет низводиш Давиду? Кажми ми, - о каквом човеку ти говориш, називајући га (тј. Христа) оцем Јесејева сина? Да ли је то саобразно са претходно реченим? Веома је саобразно, говори Павле, - зато што је у нас речис о простом човеку. Услед тога ја сам и додао - *по шело*, дајући да се разуме, да Њему пак приличи и друго рођење - по Духу. Али због чега је он почео с рођењем по телу, а не од вишега - с рођењем по Духу? Због тога што тако почињу Матеј, Лука и Марко. Ономе дакле, који намерава да узведе на небо неопходно је да поведе од ниже ка врху. Тако је и на самом делу било. Сина Божијег на земљи су видели као човека, потом су га признали за Бога. А какав је метод учења употребио сам Он, такав дакле пут, који води к Њему, просеца и ученик Његов. У почетку говори о

рођењу по телу не зато, што је оно било прво, него са циљем, да од њега узведе слушатеља ка другом рођењу - по Духу. *Исусу Христју Господу нашем, који је објављен у сили по Духу Светиome за Сина Божијега васкрсењем из мртвих (св. 4.)*. Претходно речено није сасвим јасно, услед дословне везе израза; зато је неопходно раздвојити реч. Стога, шта дакле означавају ове речи? Ми проповедамо, говори Павле, Онога који је произишао од Давида. Но ово је јасно. Чиме се пак доказује да оваплоћени јесте Син Божији? Као прво - Пророцима, због чега је Павле и рекао: *које Бог најпријед обећа преко Пророка својих у Светим Писмима*. Овај метод доказивања има не малу силу. Као друго - самим начином рођења, који је код Апостола изражен речима: *по тијелу рођен од сјемеа Давидова*, пошто је ово рођење нарушило поредак природе. Као треће - чудесима, која је учинио Христос, доказавши тиме необичну силу, што је и изражено речју - у сили. Као четврто - Духом, Кога је даровао онима који верују у Њега и кроз Кога је све начинио свetim, на основу тога је и речено: *по Духу Светиome*, како је јединоме Богу својствено да раздаје такве дарове. Као пето - Васкрсењем Господа, зато што је Он први и једини Васкрсао самога Себе, и ово је Он сам називао знамењем, које је превасходно, у односу на друга знамења, било довољно да затвори чак и уста бестидних. Он је рекао: *Развалиће овај храм и за три дана ћу га подићи (Јн. 2. 19.)*. И још: *Кад подиђнеће Сина Човјечијега од земље, онда ће ње дознају да Ја јесам (Јн. 8. 28.)*. И опет: *род овај тражи знак; и неће му се дати знак осим знака Јоне Пророка (Мт. 12. 39.)*. Стога, шта значи - објављен? Указан, откривен, признат, исповедан на основу суда и одлуке свих, услед пророчких предказања, услед чудеснога рођења по телу, посредством силе, пројављеној у чудима, кроз Духа, Којим је даровао освећење, кроз Васкрсење којим је срушио силу смрти. *Кроз којега примисмо благодат и апостолство, да ради Имена његовог приведемо у послушност вјере све незнабошце (св. 5)*. Примети овде захвалност слуге: он ништа неће да припише самом себи, но све приписује Господу. На крају крајева, ово је даровао Дух. Зато је Господ и рекао: *Још вам имам много говорићу, али сада не можете носити; а када дође Он, Дух истине, увестиће вас у сву истину (Јн. 16. 12, 13)*. И на другом месту Дух заповеда: *Одвојте ми Павла и Варнаву (Ай. дел. 13. 2)*. Такође у посланици Коринћанима Апостол говори, да се јединоме даје кроз Духа ријеч мудрости, а другоме ријеч знања, и да један и исти Дух све раздјељује како хоће (1 Кор. 12. 8, 11). А проповедајући житељима Милета, он је говорио: *у коме вас Дух Свети постави за пастире и епископе (Ай. дел. 20. 8)*. Видиш ли, да оно што припада Духу Апостол придодaje Сину и оно што припада Сину приписује Духу? *Благодат и апостолство*, то јест, нисмо по својим заслугама ми постали Апостоли, као што ни многим напором и трудовима нисмо достигли ово достојанство, него смо за-

добили благодат, и од овога дара с више остварењ је успех. *У послушности вере*.

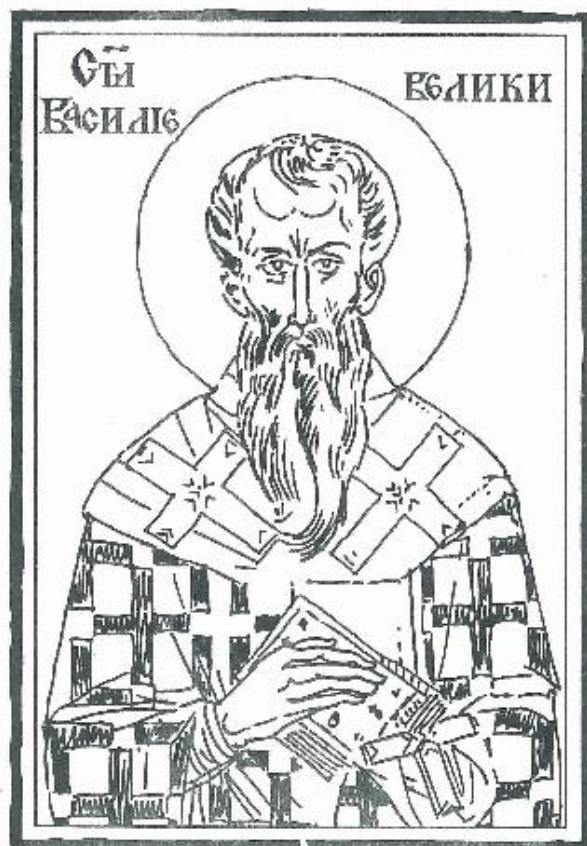
3. Према томе, успех проповеди није зависио од Апостола, него од благодати која им је претходила. Њихово дело било је да обилазе и проповедају, но убеђење је изводио Бог, Који је дејствовао у њима, као што је Лука рекао: *да оћвори срце њихово (Ай. дел. 16. 14)*; и опет: *беше им дано да слушају реч Божију. У послушности*. Није рекао - ради испитивања и доказивања, него - у послушност. Ми смо послани, говори он, не да доносимо закључке, него да предајемо то што нам је поверено. Кад Господ објави нешто, слушаоци пису дужни да тумаче Његове речи и с радозналостију их разматрају, него, једино су обавезни да их приме. Управо зато, Апостоли су и били послани да предају то што су слушали, ништа од себе не додајући, да бисмо и ми, на крају, поверовали. Чему смо пак поверовали? *Имену Његовом*. Ми нисмо дужни да истражујемо Његову суштину, него да верујемо у Име Његово, онолико колико је оно и чудеса творило. *У име Исуса Христа*, говори Петар, *успити и ходи (Ай. дел. 3. 6)*. Само Име захтева да се верује у њега, и ништа од овога није могуће постићи разумом. *Свим незнабошцима, међу којима сје и ви позваници Исуса Христа (св. 6)*. Шта је ово? Зар је Павле проповедао свим народима? Из посланице Римљанима види се, да је он обишао пределе од Јерусалима до Илирика и одатле је опет долазио до последњих предела земље. Но ако он већ и није био код свих народа, ово што је рекао нимало није лажно, зато што он говори не једино о себи, него и о дванаесторици Апостола и о свима који су благовестили реч после њих. Уосталом, не треба ове речи сматрати за спорне и у односу на самога Павла, ако се има у виду његово усрђе и то, да он и после своје кончине не престаје да проповеда у целој васељени. Примети такође, како Павле преузнао дар апостолства и показује његову узвишеност и важност над ранијим старозаветним даровима. Ако су древна старозаветна обећања била дата само једном народу, сад је пак Апостоловој проповеди дато и копно и море. Немој без пажње оставити и ово: колико је душа Павлова удаљена од сваке хвалисавости. Обраћајући се речју Римљанима, који као да су били на неком врху васељене, он им не придаје никакву предност над осталим народима и мада су они тада владали и господарили, Павле не говори, да они имају какву било привилегију и у духовном смислу. Али како ми проповедамо свима народима, пише он, тако и вама проповедамо; при чему их ставља у исти ред са Скитима и Трачанима; а да он ово није хтео да каже, онда би непотребно било додати: *међу којима сје и ви*. Он ово ради имајући за циљ да обори њихово високоумље, смири охолост ума, и научи их да се са уважавањем односе према другима. Због тога и додаје речи: *међу којима сје и ви позваници Исуса Христа*, односно, међу којима се и ви налазите. Није рекао, да је Христос

друге призвао са вама, него каже, да вас је Он призвао са другима. Ако у Христу Исусу нема ни роба, ни слободнога, а тим више - ни цара, ни простога човека онда сте и ви исто тако призвани, чисте дакле сами од себе припли. *Свима који су у Риму љубљенима од Бога, позванима светима, благодати вам и мир од Бога Оца нашега и Господа Исуса Христа (ст. 7).* Погледај, како често Павле употребљава реч - *позвани*, говорећи: *позвани Ајосѿол, међу којима сѿи и ви позваници, свима који су у Риму позванима.* Радећи ово он не многослови, него жели да Римљанима опет напомене о добротинству Божијем. Пошто су се међу вернима вероватно налазили и старешине, и конзули, и сиромашни, и прости људи; Павле дакле, занемарујући неједнакост чинова, свима шаље један поздрав. Ако дакле и робовима, и слободнима припада свецело општење у свему што је једино неопходано и духовно, као што су то: љубав Божија, звање, Јсванђеље, усиновљење, благодат, мир, освећење и све остало; неће ли тада бити крајње безумље, правити разлику на основу земаљских делатности, између оних које је Бог сјединио и учинио једнакима у ономе што је важније? Стога, разуме се, Апостол у самом почетку одбацује овај љути недуг (високоумље) и упућује Римљане на смиренпоумље, које је мајка свих блага. Смирсноумље и робове чини бољима, учеди их, да им ропство неће причинити никакву штету ако буду имали истинску слободу; и богате је обраћало умерености, уразумљујући их, да нема никакве користи од слободе, ако нема савршенства у делима вере. А да би ти схватио, како Павле ово ради не с намером да све слије и помеша, напротив, он је знао бољи метод разликовања; обрати пажњу на то, да он није просто написао: свима који су у Риму, него са ограничењем: *љубљенима од Бога.* Ово је дакле најбоље разликовање, које јасно и показује откуда происходи освећење.

4. Стога, откуда је заправо освећење? Од љубави. Рекавши - *љубљенима*, у исто време је присајединио: *позванима светима*, показавши да нам љубав служи као извор свих блага; а светима он назива све верујуће. *Благодати вам и мир.* О, каквог ли поздрава, који доноси безбројна блага! Њега је управо и Христос заповедио изговарати приликом уласка у дом, као прву реч. Стога и Павле свагда почиње тиме дакле, то јест речима: *благодати вам и мир.* Није пак мало непријатељство прекинуто Христос, но тешко (мучно), много-различно и које се продужава, а притом га је искористио не нашим трудом него Својом благодаћу. Пошто је љубав даровала благодат, а благодат даровала мир, онда Апостол, распоредивши их у свом поздраву управо у таквом поретку, моли за испомућену и испарућиву свезу љубави, благодати и мира, како се не би опет разбуктала друга битка; стога и моли Дародавца да их сачува непроменљивима, говорећи: *благодати вам и мир од Бога Оца нашега и Господа Исуса Христа.* Ево овде предлог од (ἀπό) односи се на Оца и Сина, а ово

је равно изразу - из Њега (ἐξ οὗ). Апостол није рекао: благодат вам и мир од Бога Оца кроз (διὰ) Господа нашега Исуса Христа, него говори: од (ἀπό) Бога Оца нашега и Господа Исуса Христа. О, какву силу има љубав Божија! Противници и одбачени, изнепадају су постајали свети и синови. Апостол, назвавши Бога Оцем, јавио их је као синове, а када их је назвао синовима, открио је сву скривницу блага. Стога, не престајмо да пројављујемо живот достојан овога дара, чувајући мир и светост. Другачије су временске почести, прекраћују се када и садашњи живот и продају се за новац, на основу чега се о њима може рећи, да то и нису почести, него само називи почести, које своје значење добијају од раскошне одеће и од обмане свите која их окружује. А дар освећења и усиновљења, као дарован од Бога, не уништава се скупа са смрћу, него нас и овде чини знаменитима, и спроводи у будући живот. Они који држе усиновљење и пажљиво чувају дар светиње далеко су славнији и блаженији од онога који је овесчап круном и носи порфиру; чак и у садашњем животу он се наслађује савршеним спокојством, насићује се dobrим надама, нема никаквих повода за страх и неспокојство и ужива у непомућеној радости. Знај да уобичајено весеље и радост доносе не величина власти, ни обиље новца, ни пуноћа моћи, крепост тела, раскош трпезе, раскош одеће или пак какво било друго од људских преимућстава, него само духовно савршенство и чиста савест. Стога, ко има чисту савест, ако је и оденут у дроњке и бори се с глађу, благодучији је од оних који живе раскошно, или од онога који зна да је зао, који чак и да влада свима богатствима, ипак бива несрећнији од свих. Зато и Павле, мада је живео у свакодневnoj глади и наготи, мада је сваки дан примао ударце, но он се радовао и веселио више него његови савременици цареви. А Ахав, премда је и царствовао и наслађивао се разнообразним предметима раскоши, када је учинио свој грех, стењао је и туговао, а лице његово је венуло како пре греха, тако и после греха. Стога, ако желимо да се наслађујемо радошћу, онда више од свега другога избегавајмо порок и следујмо врлини, зато што другачије није могуће достићи радост, ако бисмо чак и на царски престо узншли. Зато је и Павле рекао: *А плод Духа јесте: љубав, радост, мир (Гал. 5.22).* Узрастајмо дакле овај плод у себи самима, да бисмо се и овде наслађивали радошћу, и достигли будуће Царство, благодаћу и човекољубљем Господа нашега Исуса Христа, са Којим нека је слава Оцу и Сину и СвстOME Духу, сада и увек, и у векове векова. Амин.

Са руског оригинала,
превели су дечански монаси.

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ

ПОУКЕ

О КАНДИДАТУ ЗА МОНАШТВО

Када је реч о монаштву, обично се сматра да у манастир одлази млад човек, слободан и без икаквих обавеза. Но, шта бива са разведеним или удовцем, који има децу? Шта са оним који је живео у браку који није био црквено склопљен? За постриг се не тражи неки богоугодни живот у прошлости, као код кандидата за рукоположење. За монаштво је потребно искрено покајање за све када учињено и тежња ка подвигу покајања у будућности, јер је монашки живот подвиг непрестаног покајања. Онај који томе стреми мора бити слободан од обавеза, које нису заједничке са монаштвом. Зато је битно размотрити ситуацију кандидата, имати у виду његове обавезе према деци, да деца не би остала без родитељског старања. Владика Николај је таквим саветовао монаштво тек кад изведу децу на пут (значи након навршених четрдесет година живота).

О ИНТЕРНЕТУ

Данас, када се ИНТЕРНЕТ користи и у Цркви, многи конзервативни верници се чуде, сматрајући га претечом доласка „светског владара“, што је назив за Антихриста. Поставља се питање: није ли грех користити се ИНТЕРНЕТОМ? У Цркви се већ дуже време дискутује о том проблему. Интернет је средство везе и као такав нема морална својства. Према томе, моралност почиње онда, када се код корисника формира жеља да се таквим средством окористи. Ако у тој жељи нема греха (похоте, среброљубља, похлепе) онда нема греха ни у самом коришћењу. А за онога, ко је приковао за постељу или столицу, ИНТЕРНЕТ је прозор у многољудни свет.

О ДУШЕВНОЈ СУСТАЛОСТИ

Не ретко се може чути да се неко жали да нема душевне снаге, да му је душа суштала. Да ли је то могуће и због чега се то дешава?

То може настати из више разлога: као резултат психичког пре-напрезања, као резултат унутрашњег немира и непокојства, страха, такође и нечисте савести, те због лажи или неспријатности у колективу, друштву и породици. Решење је да човек испита самог себе шта хоће и да ли ће на правилан начин доћи до тога. Одговара ли његов циљ вишим вредностима (тј. Истини) или не. За правог верника, клонулост душе је сигнал за исповест и покајање.

О МУЖЕЛОШТВУ

Љубав је божански дар човеку. И више, љубав је непатворени живот душе. Ништа боље не пристаје природи душе, као љубав. Човек живи љубављу према Богу, рођацима, супрузи, деци, пријатељима. Много је манифестација љубави – пријатељство, привезаност, заљубљеност, страст (страсна љубав, не страст као порок) итд. У једном случају само љубав је постала духовно-телесна, то је брачна љубав. У свим другим случајевима љубав не излази из физиолошких оквира. Тако је устројио Господ, обдаривши човека супружнском љубављу и сексуалном моћи, са којом је нераскидиво везано зачеће. Једино супружанска љубав има такав развој и реализацију. Господ је због тога и поделио човека на две половине, на два пола. Мушкарци су саздани да воле своје жене, а жене да љубе своје мужеве.

Хомосексуализам, или мужелосттво, како се у црквеним књигама назива, није само неприхватање брачне љубави, није само одбијање зачећа, него је и непримање лика, којим нас је обдарио Бог. Јер Он је саздао премудро мужа и жену, ради њихове узајамне љубави. Ако човек одбија свој полни лик, своју улогу, престаје да буде оно, што јесте, значи не прихвата Творца.

Једини начин потпуног одрицања од пола је монаштво. По њему нема месту полним контактима. Баш зато и постоје одвојени мушки и женски манастири. Узајамна љубав мушкараца или жена није новост, али она није предодређена да прерасте у сексуално партнерство. То чине сами људи, који из различитих разлога нису прихватили брачну љубав. Једном речју, хомосексуализам је трагичан, произвољни преврат душе, страсни избор, који душу одводи неповратним патолошким променама – настрапостима.

Црква осуђује хомосексуализам на основу Библије, искуства светих отаца, подвижника благочестија, пророка и свих светих.

О ЦЕЛИВАЊУ РУКЕ

У Православној Цркви је обичај да се целива десница свештенику. То сектанти користе да би осудили праве хришћане, јер уместо

Творцу, одају поштовање твари. То је погрешно. Прво, десница свештеника освећује свете Дарове у Евхаристији, за време св. литургије. Том руком свештеник благосиља човека, осењујући га крсним знамењем, од самог чиша крштења па кроз цео живот, до саме смрти и сахране. Коначно, некада је (на жалост све ређе) био обичај да деца љубе руку оца или мајке, кад их они благосиљају пред одлазак на спавање, или на пут. А све до скора, млађи су љубили руку старијима при сусретима и растањима. И нико се није сетно да каже да такво поштовање припада само Богу.

О МОЛИТВИ НАД ПОРОДИЉОМ

У нашим требницима постоји молитва која се чита над породилком у 40. дан по порођају. Тај чин је у Руској Цркви врло свечан и значајан, док се на жалост, код нас не спроводи у пракси. У молитви свештеник се моли над мајком која са дететом стоји пред црквеним вратима, да је Господ очисти „од сваког греха и сваке нечистоће, кад долази у свету Цркву Његову“, да би се удостојила причешћа Божанским Тајнама. То се врши ако је дете и умрло након порођаја. Значи, то је молитва очишћења, одређена још у Старом Завету. Затим се свештеник моли над главом детета, да порасте, да га Господ „освети, уразуми, умудри, учини да лепо мисли“. Овај чин, који нас подсећа на догађај поводом Сретенија, када је мали Исус дошет у храм, призива благослов Божји на новорођенога, који треба да постане члан Цркве Христове. По схватању Св. Цркве, жена је до истека 40 дана по порођају нечиста и због тога се и очишћава овим молитвама. Без читања тих молитава она не би смела ни да се причести, јер је речено да ко недостојно једе и пије, осуду себи једе и пије. Пошто код нас свештеници овај чин врше ретко, или уопште и не врше, те се за њега и не зна, то не може бити грех, али би га требало почети упражњавати у пракси. У сваком случају, породице које су чуле за ове молитве, а нису над њима прочитане, потребно је да о томе поразговарају са духовником на исповеди.

О УЦРКОВЉЕЊУ

Након прочитаних молитава над породилком у 40. дан по порођају, пред црквеним вратима, свештеник врши учрковљење над новорођеним, ако је дете већ крштено. Ако није, то се врши након св. тајне крштења. Наиме, свештеник узима дете у руке и њиме чини крсти знак испред врата св. храма говорећи: – Уводи се у Цркву слуга Божји... П. у име Оца и Сина и Светога Духа! Амин. Затим га уноси у св. храм говорећи речи псалма: – Ући ћу у дом Твој и покло-

нићу се Твојем светом храму! Одлазећи до средине храма наставља: – Уводи се у Цркву слуга Божји... Н. у име Оца и Сина и Светога Духа. Амин. И додаје: – Усред Цркве славићу Те! Пред вратима (дверима) олтара говори и трећи пут: – Уводи се... Ако је дете мушко, свештенослужитељ га уноси у олтар, ако је женско односи га само до царских двери читајући наглас молитву св. Симеона Богопримца – Сада отпуштам... По завршетку овог дирљивог чипа којим дете постаје члан Цркве Божје, а који нас подсећа на Сретеније, кум код олтарских врата прави троструке метаније, прима дете и одлази. Чип удиковљска, посебан по својој симболици и дирљивости, значајан је и за будући духовни живот новог члана Цркве и требало би га извући из заборавља и увести у праксу, како се то чини у другим православним црквама.

О МАСОНЕРИЈИ

Хришћанство је у масонерији увек гледало ђаволску идеологију, потпуно супротну хришћанству. Слободно зидарство се појавило као тајна наука, хришћанство је одувек било јавно. Масонство се бави пре свега интелектом, отуда борба за науку, просвету, образовање, док је хришћанство донело просвећење срцу човечјем, чистоћу духовну. У масонству се истиче лозинка братства и јединства, хришћанство говори о јединству у Христу, али без једнакости, јер је Бог створио свакога као засебну индивидуалну личност. Масони говоре о праведности, хришћани о милосрђу. И мада су у прошлости многе истакнуте црквене личности припадале реду слободних зидара, та два погледа на свет су потпуно неспојива и то је био само хир отмености тога времена, без стварног учешћа у раду овог реда.

О ЛУТРИЈИ

Мало је данашњих верника који нису бар једном у животу учествовали у некој лутрији. Тешко је објаснити верујућем да то не приличи хришћанину. Многи ће рећи: – Нека игра, кад већ сам желео да буде обманут. Јер верујући још увек не значи и духован, и човек који није још ступио на пут духовног просвећења склон је да пада у лаж. У самој лутрији нема ничега криминалног или грешног. Но, ако прави хришћанин трага за стварним духовним животом, аскетским животом, није свеједно на шта ће трошити новац. Лутрија је опасна, што изазива страст игре, страст грамзивости. Наше лутрије су у 99% случајева обмана играча: оне су организоване ради богаћења организатора, то је бизнис, у чијој основи је обмана – само 1% прихода лутрије иде на учеснике. Тешко је наћи се у том „про-

центу“ – добитак је предодређен унапред за одређена лица. Други је случај са добротворном лутријом... По најбоље је да човек сам да прилог у одређену сврху, ако је она Богу угодна.

О СНОВИМА

На снове прави хришћанин не треба да обраћа пажњу, а још мање да се труди да их тумачи. Један од општинских старца је рекао својем духовном челу: – Не обраћај пажњу на снове, они се и не остварују! Превелико бављење сновима не само да лишава душевног мира и доводи до психичког растројства, него и упућује на опасни пут веровања искушењима и сугестијама, која преко сна могу да долазе од непријатеља људског спасења. Ми смо исувише недостојни да бисмо се поистовећивали са светима, који су прско сна добијали откровења.

О ТЕТОВИРАЊУ

Може ли човек замислити да на неком од ремек-дела Ван Гога, на пример, у једном моменту човеку на портрету неког напрта бркове. Не би ли га осудио цео свет? Познато је исто тако, да су сви покушаји да се Милоској Венери надокнаде руке којих нема, пали у воду. Ремек-дело је престало то да буде. Или на пример, родитељи су преруредили стан. Ставили су нове, скупе тапете, након чега је дете, по својем укусу упропастило дело својих родитеља, тапете ишарало и паружило отмени ентеријер луксузног стана. Родитељи су принуђени да тапете скину и спаис их. Шта ће учинити отац са дететом, које је игнорисало његов труд и бригу о лепоти дома у којем живи?

Исто тако, како ми смемо да се дрземо мешајући се у дела Творца Неба и земље и свега што је на њој, утајајући својим мупицама и нефовима домостројству Божјем?

О ЧИТАЊУ ПСАЛТИРА

У многим манастирима Русије, враћеним сада благочестивом народу руском, живи неколико монахиња или монаха и обнавља се монашки живот. Дешава се да нема духовника нити служате свештеника, већ су житељи тих светиња препуштени себи и свом начину подвига. У такве манастире уведена је пракса о сталном читању Псалтира. Верници шаљу имена својих живих и умрлих сродника, дарујући своју лепоту за обнову манастира. Та имена помињу се током читања псалама и то је нека врста захвалности приложницима.

Такође се дају прилози и за читање Псалтира током 40 дана за свог покојника, немо даје и за помињање током године, чак и дуже. Ето предлога и за наше манастире у којима живе старе и немоћне монахиње или по који монах, где се ретко служи, а потребна им је помоћ за обнову или опстанак. То је дело угодно Богу, јер се тиме спасава и душа за коју се моли, и душа дародавца и монаха који чита псалме.

О БРОЈАНИЦАМА

Данас се могу видети мале, ручне бројанице од 33 зрна у рукама многих који и не знају шта је то. Прво, сам назив „бројанице“ немају јединицу већ плуралима тантум, тако да то није никаква бројаница, бројалица и сл. Бројанице су духовни мач, прописан за молитву монаха и верника жељних неке више духовности и стицања душевног мира. Молитва на бројанице замењује сва богослужења осим св. литургије. У унутрству за употребу бројаница, у старим књигама је написано: Ако неки људи, мушкарци или жене, не могу пратити црквене службе, ради удаљености или неких других разлога, а сами не знају да врше или су неписмени, а имају жељу да угоде Богу и очисте мисли срца свога молитвом и постом, нека се моле на бројанице... Дневно треба изговорити, по правилу, 1210 Исусових молитава и направити 203 поклона, да би се обавио цео круг богослужења. Бројанице су духовни буквар, из кога се учимо молитви. Оне нису амајлија, која се носи око врата или око руке, да нас штити. На њих се моли, углавном левом руком, да би се десном крстило и правили поклони. Постоји и одређено правило како се моли пре почетка уз поклоње, а како се врши Исусова молитва. Дакле, бројанице су приручно средство за молитву, а монаси их одлажу око руке или вешајући на каици за време рада. Светогорци дугачке бројанице од 1000 зрна носе око врата из разлога да се не би вукле за њима, док се моле. А данас се бројанице продају по улицама, пијацама, радњама где се продају сувенири итд. Куњују их људи који и не знају да се прекрсте, носе око руке, која истовремено држи цигарету, која је теовирана и пуца ожиљака. Са њима се седи у кафани, одлази у диско-клубове, на још много пошлотијих места, а тиме оне губе своју сврху и намену. Прави верник, који жели да се моли на бројанице, купиће их или сам направити, отићи код свештеника (духовног оца), замолити благослов, дакле не гражити да се бројанице освете, већ да њега свештеник благослови да се моли на њих, а оне се освешћују самом молитвом, која треба да буде непрекидна и да тече у једном сталном кругу, као што су и бројанице направљене. Дакле, треба се борити против помодарства, сујеверја и богохулства и бројаницама вратити првобитну сврху.

О УБИСТВУ У РАТУ

Свако убиство је грех. Чак и оно са циљем да заштити ближње. По црквеним канонима, повратници са бојног поља се за неко време одлучују од св. Причешћа. Но, наравно, борба са злом је нешто сасвим друго, него злочин или убиство ради користи или из страсти. Пре много година у Псково-печерском манастиру се збио следећи случај: Један млад јеромонах, који је био обдарен натпросетном снагом ушао је у храм и видео групу хулигана, од којих је један припаљивао цигарету на кандилу. Ван себе, јеромонах је зграбио богохулника и извукао га у припрату. Ту га је подигао у вис и тако га упарио, да је хулиган у буквалном смислу пролетео неколико метара по припрати и срушио се без покрета. У тај час млади јеромонах се ужаснуо тиме, шта је учинио. По црквеним правилима он као свештеник не сме да туче човека. У том ужасу, не обраћајући пажњу на другове обореног хулигана, који су се окупили око свог друга, који је без свести лежао у црквеној припрати, јеромонах је полетео у келију старца, срушио му се пред ноге и са сузама се покајао због учињеног греха, молећи, ако је могуће, опроштај.

„— Шта ми се подвлачиш под епитрахил?, — срдито је рекао старац, — То ниси ти, Анђео га је ударио!“

О ЖЕНСКОЈ КОЗМЕТИЦИ

У IV песми Великог (покајног) канона св. Андреја Критског каже се: „Страстима сам себи постадох идол...“. Гледајући на то може се сматрати грехом коришћење козметике у том случају, ако човек сам од себе (и себи) прави идола; С друге стране, ако љубав према ближњима захтева неке корекције видних недостатака и аномалија, то тешко да се може назвати грехом. Границу између тога двога човек сам може да одреди у зависности од тога, како он прихвата друге људе: или са гледишта форме (спољашњости), или садржаја (унутрашњег, душевног мира).

О МАТЕРИЈАЛНИМ ДОБРИМА

Молити се треба за све што је неопходно за спасење душе. Некада је и молитва за материјална добра неопходна у безизлазној ситуацији. Тако, ми често читамо о подвижницима, који су живели повучени, и по чијим су молитвама у манастире и села који су гладовали довозили хлеб. Свети Никола златом је спасао кроз прозор кћери престарелог оца. Но, молити се да се обогати, то је светогрђе. Светогрђе због тога, што Господ даје неупоредиво више – Живот Вечни, а људи по глупости сматрају важнијим страсти, лакомост, моле се за богатство, да би пустили корење у овом смртном свету.

О КРШТЕЊУ

Постоји много нејасних ствари око крштења. Нпр. да ли могу деде или бабе да буду кумови својим унуцима на крштењу? Ако нема никог другог може се и то толерисати, али се избегава. На кумовима је одговорност да прати црквени и духовни раст новокрштенога. Али због разлике у годинама, у том случају кумови не могу да доведу своје кумчиће до мере њиховог духовног узраста. Значи, да тада кумство губи своју сврху. Десило се да се дете родило и због слабог здравља било је одмах и крштено. Присутни су били само отац детета и свештеник. Није било никога ко би узео функцију кума. У том случају, свештеник прима на себе ту функцију и води се као кум том детету, старајући се о њему. Затим, нико не може да замени кума на крштењу, тј. да неко буде кум, али у одсуству, па његов „заменик“ да држи дете.

Што се тиче крштења одраслих, данас има више тих случајева. Греси из претходног периода живота омивају се крштењем. Наравно, ако се човек искрстио каје. Крштење без вере нема смисла. Само тада је крштење исправно. Али, ми не знамо шта је у човеку. Св. Павле апостол каже: „Ко од људи зна шта је у човеку – сем човековог духа који је у њему?“ (1 Кор. 2,11). Пошто се хришћанин познаје по делима, јер веру зна само Бог, и покрштени ће се препознати по делима након крштења, не гледајући на претходни живот.

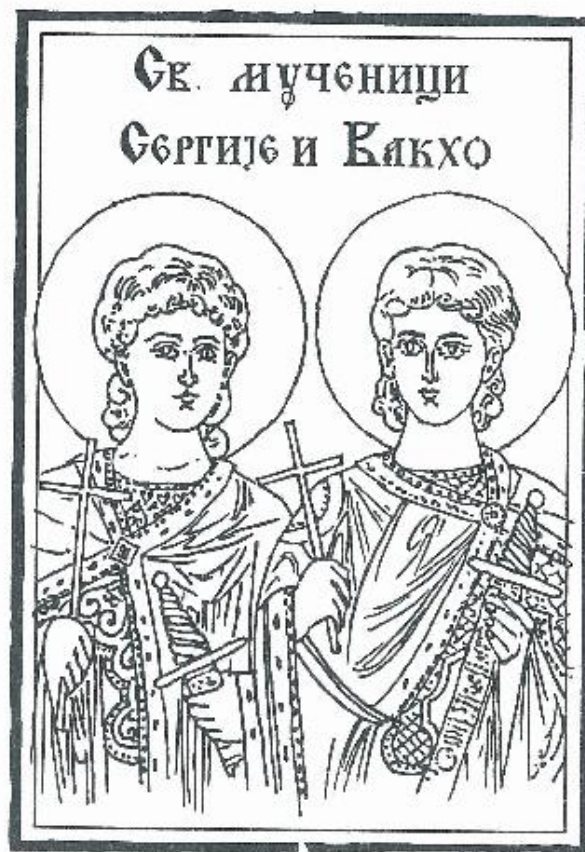
О ЧАСНОМ КРСТУ

Многи народи Азије, Африке и Кине користили су различите облике крста још пре појаве хришћанства. Свака култура придавала му је своје значење. Оно је било везано са космосом, симболичким значењем цифара или супротним односом неба и земље или пространства и времена. Тек у хришћанству крст добија нов значај, постаје симболом Исуса Христа, доказом Његовог искупљења греха и залогом спасења рода људског. У Римској империји, он се јавно употребљава већ крајем IV века. Стварно, опште и слободно коришћење часног Крста традиционално се везује за цара Константина Великог, који је у сну видео знак огњеног Крста на небу са натписом „Овим ћеш победити!“. До тада, хришћани су се уздржавали од приказа распећа Христова, што не значи да тај симбол није постојао. Крст, као оруђе спасења био је предмет изузетног поштовања верника од самог почетка. То се код црквених отаца назива апостолским предањем. У прва три века, оно се односи на хришћанска веровања и обреде, који су представљали тајну пред паганима. А пагани су већ знали о крсту, јер су поједини од хришћана смогли храбрости да јавно исповедају веру. По причању Понтија, биографа

св. Кипријана Картагинског, у III веку неки хришћани су изображавали лик часног крста себи на челу, по чему су их препознавали и предавали на мучења у време прогона. Од средине III века сачувала се једна представа људског лица са крстом на челу. Из докумената VII Васељенског сабора познато је да су у време цара Диоклецијана у III веку св. мученици Прокопије и Орест носили крсни знак на грудима. Многобошци су хришћане подругљиво звали крстопоклонцима, сматрајући да они поштују крст као фетиш или идол. При ископавањима у Риму и Помпеји, на предметима из прва три века срећу се алегоријске представе крста и распећа. Могу се наћи и симболи крста, као што је сидро, а исто тако и фигура Христа. Тертулијан сведочи о поклањању Крсту по древном обичају с почетка III века. Тако исто и Ориген и други. Речи св. апостола, људи који су лицем гледали Христа, не остављају места сумњи да су Крст и крсно знамење од почетка хришћанске Цркве употребљавани не само као симболи, већ да су служили као централни појам хришћанске вере, изражавајући њену суштину. Тертулијан пише: „Почињући штогод или настављајући посао, код стола, устајући с постеље, лежући или седећи, уопште при сваком послу ми утискујемо на своје чело знамење Крста“. Св. Кирил Јерусалимски у IV веку савестује: „Да се не стидимо да исповедамо Распетога, са смелашћу да направимо руком знамење Крста на челу и на свему: на хлебу који једемо, на чапмама из којих пијемо, да га направимо при излажењу, када лежмо да спавамо и кад устајемо, када се налазимо на путу и кад се одмарамо. Он је велика заштита, дата сиромасима на дар и слабима, без напора“. „Ако осећаш, вели св. Јован Златоусти (IV век), да се срце твоје узбуђује, огради груди твоје крсним знамењем!“ А св. Григорије Богослов, такође из IV века обраћа се директно испријатељу рода људског са претњом: „Удаљи се, ђаволе, или ћу те оборити Крстом, пред којим све дрхти. Ја крст носим у својим удовима, у свом ходању. Крст је у мом срцу, Крст је моја слава!“

У Фландрији се налази велики дрвени Крст са ликом Спаситеља у центру. На самом Крсту још се могу прочитати од времена скоро изгубљене речи:

Ја сам светлост, а ви ме не видите.
Ја сам пут, а ви ме не следите.
Ја сам истина, а ви ми не верујете.
Ја сам живот, а ви ме не тражите.
Ја сам учитељ, а ви ме не слушате.
Ја сам Господ, а ви ми се не покоравате.
Ја сам ваш Бог, а ви ми се не молите.
Ја сам ваш најбољи пријатељ, а ви ме не волите.
Ако сте несрећни, не кривите мене!

МЕЂУЦРКВЕНА ХРОНИКА

ДИЈАСПОРА, МЕЂУЦРКВЕНИ ОДНОСИ И ВАСЕЉЕНСКЕ ХИПОТЕЗЕ

У последње време постају све очигледнија постојања Цариградске патријаршије да покрене питање преурђења односа међу аутокефалним православним црквама у свету. Представници Цариграда углавном заговарају идеју да „Васељенска патријаршија“ треба да има улогу „гласноговорника“ и „координатора“ свих осталих православних цркава, као и то и да би она, у канонском и административном смислу, требало да постане центар Православља.

Од свих ових идеја можда је најзначајнија она о преузимању јурисдикције Цариградске патријаршије над целокупном дијаспором, т.ј. над свим православнима који живе изван својих матичних земаља.

Да би се уверили да то нису само нечија „необавезна размишљања“ или „погрешно тумачење“, довољно је погледати званичну презентацију „Васељенске патријаршије Константинопоља“ на Интернету (www.patriarchate.org) и прочитати шта она сама о себи званично саопштава. Може се изабрати било који од мноштва чланака и текстова који се ту појављују, а који су, како изгледа, писани тако да без много увијања представе „Васељенску патријаршију Константинопоља“, ни мање ни више – него као један много мање исполитизирани и потпуно неуклапач – православни Ватикан.

Први и уводни текст под насловом, „Васељенска патријаршија Константинопоља“, почиње речима: „Ватикан је срце Римокатоличког хришћанства. Васељенска патријаршија Константинопоља је срце Православног хришћанства.“ Следећи наставља: „Функција Васељенске патријаршије као центра јединства у животној Православне цркве произилази не само из њене изузетне канонске прерогативе на основу које она ужива једнако учешће са Црквом Сјарога Рима... већ и такође и из њене древне мисије сведочења, ипостаси и расадника Православне вере!“ (Perennial Ecclesiastical Ministry, www.patriarchate.org)

„Црква Константинопољска, будући први престо међу аутокефалним православним црквама, и имајући историјско и теолошко право и одговорност да иницира и координира акције од међуправославног значаја... има ексклузивну привилегију да делује у ван-територијалном катанцијету у односу на цркве у Дијаспори, као и право да суди у спорозима.“ (Canonical Ecclesiastical Jurisdiction of the Ecumenical Patriarchate, www.patriarchate.org)

Читајући овакве и сличне изјаве са највиших, званичних места Цариградске патријаршије, човек мора да се запита: да ли се то она залаже да и Православље најзад добије своју „централну“ и свој „Ватикан“?

Интересантно је да остале православне цркве немају много воље да се удубе нити пак реагују на овакав талас тенденција и новонасталих тумачења канона Православне цркве.

У међувремену, тежице Цариградске патријаршије, које неодољиво подсећају на изданке политичког покрета „напјелинизма“, развијају се до мерс пске нове еклесиологије, т.ј. новог учешћа о Православној цркви. Свештеник Живко Панев, из Париза, у свом тексту „Питање дијаспоре!“ наводи пример окружис посланице Цариградског патријарха, на Недељу православља, још давне 1950. године:

„Црква светих апостола Андреја Првозвинога, која у почетку била је скромна и тако малена, узрасла је и проширила се и издигла све до престола васељенског и до центара Православне Цркве. Овај центар и овај божански темељ заједно држе све локалне и аутокефалне Цркве. Оне пак, управљајући по канонској икономији Црквеним стварима, и координиране од стране овог центара чине јединствено и невидљиво тело. Васељенски престо сјара се и бди над осталим сестринским црквама, сваки пут када ванредне околности сјречавају васељенску делатност. Никако друшчије не го овим Престолом, ошћинењем с њим и у контакту с њим помесне православне Цркве су повезане међусобно да би формирале тело Једне, Свете, Саборне и Апостолске Православне Цркве, чија је глава нико други не го Онај који је почетак и испуњење вере, Исус Христос...“

Недавно је у „Теолошким погледима“ објављено и предавање познатог теолога, Митрополита пергамског Јована („Васељенска патријаршија и њен однос према осталим православним црквама“, Портокарас, Халкидики, 23–28. септембар 1993., Теолошки погледи Бр. 1–4 Београд 1998.), који уз овај јадикје: „Еклесиологија је, авај, заиста недовољно развијена у Православној цркви!“ На крају свога предавања он отворено понавља тезе из посланице Васељенског патријарха 1950. године, и тврди да ће „нова ситуација (у свету) допринети да се осети дубока потреба... да се сви окрену ка средишту Цркве (мисли на Цариградску патријаршију) које може деловати

понекад као посредник у неспоразумима, а у сваком случају као координатор и гласно говорник уједињеног Православља“!

Многи ће се запитати од када то Једна, света, саборна и апостолска, православна црква има некакво своје „средиште“? И, зашто се сада, након две хиље година хришћанске историје и након више од пет векова од нестанка Византије, т.ј. од како се Цариград више не зове Константинопољ него Истанбул – одједном у њега треба уздати и од њега очекивати некакву свеправославну „координацију“, „посредовање у неспоразумима“ и „суђење у спорозима“?

ЧИЈА ЈЕ ДИЈАСПОРА

У последње време има много примера да потврде да је администрација Цариградске патријаршије усвојила један нови правац у циљу преуређења, не само односа појединих православних цркава међу собом и са цариградским, „васељенским престолом“, него и целокупне Дијаспоре и то по цепу једне нове концепције канонског предања и новог развитка православне еклесиологије – науке о Цркви.

Имајући у виду овакве идеје, постаје нам јаснији и до сада објављени дневни ред тема будућег Васељенског сабора, чију припрему координира Цариградска патријаршија, а које су постављене овим редоследом:

- 1) Православна дијаспора
- 2) Аутокефалија и начин на који она треба да се објављује
- 3) Аутономија и начин на који она треба да се објављује
- 4) Дигтиси
- 5) Питање заједничког календара
- 6) Сметње за брак
- 7) Прилагођавање канонских прописа који се тичу поста
- 8) Односи Православних цркава са осталим хришћанима
- 9) Православље и екуменски покрет
- 10) Допринос помесних православних цркава остварењу хришћанских идеала мира, слободе, братства и љубави међу народима и укидању расне дискриминације.

Видимо, да се 7 од 10 постављених тема односе на организацију и уређење православне Цркве, а последње три – као да су преписане са неке од седница једног од пододбора Уједињених нација „не чине ли нам се познати слогани о „миру, толеранцији, слободи, демократији, дискриминацији, правима човека, заштити околине“ и т.д.?!“

Видимо, да се 7 од 10 постављених тема односе на организацију и уређење православне Цркве, а последње три – као да су преписане са неке од седница једног од пододбора Уједињених нација „не чине ли нам се познати слогани о „миру, толеранцији, слободи, демократији, дискриминацији, правима човека, заштити околине“ и т.д.?!“

Питање православне дијаспоре није много обрађивано у канонском праву, каже Др. Димшо Периф у чланку „СНЦ и њена дијаспора“, и објашњава: „Разлог је био једносјаван. То питање

нико није постојао све док бивши атински митрополит Мелетије Мелитакис, енерџичан борац за идеју панјеленизма, није постојао Цариградски патријарх (1921–1923)⁴. Патријаршизам заступа идеју о једној православној држави и Цркви, не само за све Грке већ и за све друге православне народе – попут некадашње моћне Византијске империје. (Види: Сергије Троицки, Црквена јурисдикција над православном дијаспором, Срем. Карловци, 1932.)

Овоме треба додати и то да питање припадности било које и какве Дијаспоре само по себи уопште није логично јер, Дијаспора може бити то што јесте – Дијаспора, само у односу на припадност некој јурисдикцији (па пр. српска Дијаспора, руска, грчка и т.д.) иначе се уопште не би могла назвати Дијаспором, већ становништвом одређених земаља. Сама чињеница да се она тако назива одређује тиме и њену припадност.

Са православног гледишта, питање би требало да гласи: Да ли Цариград жели да прошири своју јурисдикцију на све географске територије које су изван граница помесних цркава – без обзира на становништво у њима; или пак, последници Мелетија IV од некуда полажу право на чланове тих истих помесних цркава у Дијаспори, само зато што су они православни? Да будемо још јаснији: да ли је предлог за преузимање Дијаспоре од стране Цариграда постављен, да тако кажемо, на географској или људској основи?

ВАСЕЉЕНСКА ЈУРИСДИКЦИЈА

Знамо да је титула патријарха највише звање у једној аутокефалној православној цркви. Уобичајено је да патријарх има право да сазива остале епископе на Сабор, да поставља епархијске архијереје којима даје грамату о томе, и паље им свето миро за њихове епархије. Према томе, какав нови смисао настаје када Једна света саборна и апостолска црква има „васељенски престо“, „васељенског патријарха“ и „васељенску патријаршију“?

Васељенски сабори су с правом названи „васељенски“ јер су на њима учествовали епископи и представници целокупне Васељенске цркве. Једна света православна црква се с правом назива и Васељенска, јер не само да се простире на све крајеве земље, него се и даје читавој васељени. Али, одакле Цариградској патријаршији назив „васељенска“ и архиепископима Константинопоља назив „Васељенски патријарх“?

Ни један Васељенски сабор уопште не помиње титулу „Васељенског патријарха“, а још мање „Васељенске патријаршије“. Овај назив је најпре почео да се употребљава по угледу на Византијску империју која је себе називала „васељенским царством“, т.ј. светском империјом, па је стога и њен патријарх почасно називан „васе-

љенски“. А из политичких разлога, цариградски патријарси Манојло и Герман у 13. веку први почињу да својој титулатури додају и епитет „васељенски“ (М. Петровић: Студенички типик, стр. 61).

Оно по чему се Православна црква разликује од Католичке јесте одсуство једног центра који би „координирао“ (управљао) радом свих осталих православних цркава и једног „врховног“ судије, као што и 39. Правило Картагенског сабора наређује: „Ејиској прве катедре нека се не назива еџархом јереја или врховним јерејем или слично њој, него само ејискојом прве катедре“. Такође и 8. Правило Ефеског сабора додаје: „... да ни један од најбољољубивијих ејискоја не заузима групу ејархију која није била од давнина и од самога њојчејка њод њеџовом, или њеџових њредсџавника руком... да се њод називом свеџиџеничке службе не њоџкрађује џорџосџ свеџске власџи...“!

Изгледа да није никаква тајна да су тежње Цариградске патријаршије управо такве да она жели да буде центар Православља и да има некаку „универзалну јурисдикцију“ над целом Дијаспором. Јер, мора се признати да, ако се ова титула усвоји и званично, без обзира како је ко тумачио, назив „Васељенска патријаршија“ ипак носи са собом и призвук „васељенске јурисдикције“.

Знамо да су сви епископи међу собом једнаки, јер ни један од Бога није примио већу благодат од осталих. Тако су и сви поглавари аутокефалних православних цркава међусобно равни, и „није случајно да је Св. Теофан Исџоведник (+817) све њатријаршије назива васељенским, џиџо и јесџи њрави одраз саборносџи у Православној цркви. Није случајно ни џо џиџо се у канонима нико од ејискоја не назива васељенским.“ (М. Петровић, Православна дијаспори; Држава, Београд, 1994.) Апостоли, који су предали власт епископима, нису имали једног представника, гласноговорника или координатора међу собом, него су сви до једног били „учитељи васељене“. Тако, или су сви епископи васељенски, или није ни један. Јер, тамо где је један епископ, свештенство и народ, тамо је и Једна, света, саборна и апостолска црква.

„Уџемељено на искусџиву Цркве као неба на земљи, боџословље Оџаца је увек било слободно од овоџа свеџа, и уџраво збоџ џоџи сваџда кадџо да се суочи са џиџм свеџом, да џа „џросуди“ и да џа меџа. Исџало из џоџ искусџива, данашње боџословље се њеџресџано налази у кризи џгенџиџиџеџа, у џоџризи за соџсџивеним џемељима, џреџиџосџавкама и меџодима, у џоџрази за својим „леџиџиџиџеџом“, а без икаквоџ сџваралачкоџ учинка, како у Цркви џако и у свеџи“! (Прџи. Александар Шмеџан, Православље на Заџаду, Цеџиџе, 1997, сџр. 23.)

Оно што је сада потребно за решавање оваквих богословских питања јесте пре свега, ново истинито и трезвено искуство савременог света, али ослобођено његовог погубног утицаја. Потребно је

трезвено расуђивање савремене стварности и одрицање од многих, данас непотребних историјских баласта који не одражавају суштину Цркве Христове, већ њену рефлексију или одсјај у људском друштву или у историји. Јер, будућност Цркве се не може градити на темељу „сарадње“ са овим светом нити на њеном сјају из прошлости, већ уз помоћ Духа Светог на једином стварном и истинитом темељу који је за свагда постављен, а тај темељ је Христос.

Јереј Србољуб Милетић

СУДСКИ ПРОЦЕС У ВИКТОРИЈИ

„Светосавски весник“

7. нов. 2000.

Средином октобра 2000. године, Врховни суд аустралијске државе Викторије, донео је пресуду у корист тужиоца, Архиепископа Стилијаноса, противу „Грчке Православне заједнице Св. Јован Претеча“ у Мелбурну. Судски процес је започео још 1995. године и у њему се водила парница око сврхе имовинског труста (поверенства) ове грчке Црквене општине.

Да би се разрешило питање управљања имовином, током судског процеса који је трајао око 5 година, претресана су и питања која се тичу историјског и канонског устројства Православне цркве. Суд је узео у обзир одлуку о рашчињењу двојице епископа Јерусалимске патријаршије у Аустралији, као и претњу рашчињењем самом Јерусалимском патријарху од стране грчког Великог и врховног синода у јулу 1993. год., уколико патријарх не повуче своје клирике из Аустралије и Америке.

Главни предмет овог процеса који је Грчка архиепископија Аустралије и Новог Зеланда добила, а то је питање имовине ове грчке Црквене општине, није од ширег значаја. Међутим, интересно је осврнути се на евиденцију и сведочење представника Архиепископије на овом суђењу, у вези са каноном и устројства Православне цркве.

Образлажући пресуду на око 58 страница, судија Врховног суда Г. Менди користи опширну евиденцију поднету од стране представника грчке Архиепископије, која се бави питањем јурисдикције и првенства Цариградског патријарха у Православној Цркви. У њој се наводи суђење из 1924. у вези са Грчком православном црквом у Викторији, у коме судија примећује да „Све Православне цркве, укључујући и Апостолическу Цркву Грчке, признају Васељенског патријарха као неоспорног поглавара Источне Православне Цркве“ (стр. 9).

У пресуди се наводи свих седам Васељенских сабора, као и неке њихове одлуке које се не цитирају дословно, већ излажу описно. На стр. 7. пресуде, 28. канон Халкидонског сабора се цитира на следећи начин: „У Понтију, Азијској и Тракијској дијецези, митрополији ових дијецеза, као и оне који су међу варварима (земље дијаспоре, које нису насељене Хришћанима) треба да рукополаже патријарх Константинопоља“! Стр. 8. пресуде, наставља како: „Васељенски патријарх Григорије и Свети синод Константинопоља, на основу канонског права Константинопоља да администрира земљама дијаспоре, 7. 3. 1924. оснива Митрополију за Аустралију“!

Централна тачка по питању јурисдикције на овом суђењу, било је сведочење Грчког Епископа за Мелбурн, Његовог преосвештенства Јосифа, који је пред судом изјавио: „Разне аутокефалне цркве у саставу Православне Цркве, имају своје територије, али је Васељенска патријаршија Константинопоља током многих векова имала одговорност не само за своју територију, већ и за друге регионе, укључујући и 'варварске' или 'дијаспору', као што је Аустралија, тј. земље које немају своје аутокефалне цркве.“ Доказни материјал је између осталог укључивао и „Крмчију“, као и докторску дисертацију Епископа Јосифа на ову тему, у којој се између осталог каже: „Ван граница ових патријаршија, у дијаспори, толерисано је, али не и прихваћено (или признајемо) од стране Цркве да људи могу припадати цркви која одражава њихово етничко порекло... Ово се догодило у овом веку, и то ће бити централни предмет за исправљање на будућем Светом синоду. У сваком случају, канонски, Аустралија је увек била под јурисдикцијом Васељенске патријаршије Константинопоља.“ (стр. 31)

Поводом овог случаја, у разговору са адвокатима грчке архиепископије сазнали смо да Цариградска патријаршија настоји да кроз различите постојеће судске процес у Аустралији, Америци и Дијаспори уопште, изгради правну основу по којој би се наводно видело да на темељу канона и права које су Васељенски сабори дали Цариградском патријарху, он, као „Васељенски патријарх“, има законско и историјско право јурисдикције над јерархијом и свим члановима Православне цркве у свим „земљама варвара“ т.ј. дијаспоре.

ИЗ РУСКЕ ЦРКВЕ

ОСАМ МУЧЕНИКА АЛАПАЈЕВСКИХ

Када се помињу алапајевски мученици, обично се сетимо св. преподобномученице Вел. Кнегиње Јелисавете и њене келејнице, св. преподобномученице Варваре (Јаковљеве). Али ко су остали чланови Царске фамилије пострадали са њима, које је Руска Загранична Црква прибржала збору светих, те их и ми имамо у нашем Светачнику (Московска патријаршија је то учинила само са ове две мученице)?

Почетком маја 1918. године Чека је ухапсила у Москви старију Царичину сестру, настојатељницу Марто-Маријанске обитељи са два монахињама, Варваром и Екатерином. Послали су их прво у Јекатеринбург, па затим у Алапајевск, у Пермску губернију. Тамо су из Вјатке, 20. маја довели и три сина Великог Кнеза Константина Константиновича (познатог песника, писца под псеудонимом „К.Р.“, друга Достојевског, Чајковског, Гончарова). То су били не Велики кнежеви, већ „Кнежеви императорске крви“ Јован, Константин и Игор (четврти син, Олег, храбро је погинуо у почетку I светског рата). Ту је још био и Велики кнез Сергеје Михаилович и млади кнез Владимир Павлович Палеј (син Великог кнеза Павла Александровича из морганатског брака) коме није било ни пуних 19 година. Млади кнез био је талентован песник и сачувани су стихови које је писао у заточништву. Ухапшени су смештени у здање неке школе на крају града. Са њима су били Т.М. Ремез, Круковски, лакеј Калињин, а касније и лекар Великог кнеза Сергеја, Др Гелмерсен. Стражу су чували Аустро-мађари, месни радници-бољшевици и црвеноармејци. У почетку затвореницима је било дозвољено да иду у цркву, шетали су се без пратње по пољу, радили у врту, правили леје и расађујући цвеће. Чували су их разни људи, једни су их жалели, помагали им, други, углавном заробљени Аустро-угари, били су груби, дрски и ситничави, поћу су упадали у собе затвореника, под изговором претреса. Када је 21. јуна дошло из Москве неко наређење, режим се погоршао. Од ухапшених су одузети и сав новац, ствари, чак и најнеопходнија обућа. Забрањено су сваку штету, чак и куповину намирница на пијаци. Очигледно су се спремали за убиство.

во. Тог дана, 21. јуна, Велики кнез Сергије је добио дозволу да пошаље телеграм у обласни совдеп Јекатеринбурга. То је ишло на руку бољшевицима у остварењу њиховог ђаволског плана. Између осталог, у телеграму је писало:

„...Не налазећи никакве кривице, молимо да укинете затворски режим. За себе и своје рођаке, који се налазе у Алапајевску, Сергије Михайлович Романов“. Комесар Соловјев је истог дана запитао Јекатеринбург да ли се и послуга Романових има сматрати ухапшеном и да ли дозвољава излазак. На то је Бјелобородов одговорио да се са послугом поступи по нахођењу, никог не пуштати без дозволе. А Сергију Романову је поручио да су то мере предострожности због бекства, позивајући се на случај нестанка Михаила из Перме (Великог Кнеза и Царевог брата, коме су инсценирали бекство и убили га заједно са секретаром).

Дошао је ред и на алапајевске мученике. У подне, 17. јула у школу су стигли чекисти, у пратњи неколико бољшевика. Одузевши од заробљеника и последње ствари, чекист Старцев им је саопштио, да ће увече сви ухапшени бити одвезени у оближњи Верхње-Синјачински завод. Касно поћу, око зграде чули су се пушчани пуцњи, експлозије ручних граната. У граду је избила паника. Многи су из суседства видели стрељачке водове црвеноармејаца, који су се кретали по школи. Тако је био инсцениран напад белогардејаца са циљем да ослободе заробљене. Када су бели одред заузели Алапајевск 28. септембра, ухватили су 4 црвеноармејца, учесника акције од те ноћи: Поздиза-Замјатина, Насонова, Костиљева и Стрехњина. Првог је испитивао судија Сергејев. Они су сведочили да им је саопштено да су Кнежеви побегли авионом, ослобођени од белогардејаца. Алапајевски исполком Абрамов послао је у Јекатеринбург телеграм сличног садржаја, да би се прикрио злочин. Селјаци су те ноћи средли колону од 10-11 талаца, на којима је седело по двојица без кочијаша на његовом месту. По свој прилици, то су били затвореници са по једним чекистом у пратњи. Све се одвијало у тишини, без иједног шума. Ту је у близини био напуштен рудник. Већ при првом погледу могло се приметити, да је једна рударска јама, звана Њижњаја Селимскаја, покривена свежом земљом. Окно је било обрубљено брвнима. Састојало се од два одељења: мапинског, са црпкама за испумпавање воде и радног, одакле се вадила руда. Оба одељења су била затрпана брвнима, што сведочи да су у јаму бацане ручне бомбе, а пронађене су и неке бомбе које пишу експлодирале. Без много труда, истражници, по ослобођењу тог краја од црвеноармејаца, на различитим дубинама, пронашли су тела алапајевских мученика. 8. октобра тело Теодора Ремеза, 9. октобра – тела монахиње Варваре и младог песника Кнеза Палеја, 10. октобра – тела кнежева Константина и Игора и Великог кнеза Сергија Михайловича, а 11. октобра тела Велике кнегиње Јелисавете и кнеза

Јовапа Константиновича. У њиховој одећи нађени су документи, а на грудима Велике Кнегиње иконица Спаситеља, коју јој је подарио Цар. Истражници, судија Сергијев, обавио је судско-медицински преглед. Комисија је установила да су затвореници били сурово премлаћени и живи бачени у дубоко окно. Велики кнез Сергије је по свим доказима, највероватније пружио отпор убицама и њега су убили хицем из нагана у главу. Један очевидац је сведочио да се још дуго под земљом чуло стењање, пригушени гласови и црквено појање.

Од убиства до проналаска тела, прошло је три месеца и тела нису била начета распадањем. Истрага је установила да је Велика Кнегиња, не осврћући се на тешке ране, смогла снаге да надвлада свој бол и повеже главу кнеза Јована својом марамицом. Машти мученика привремено су биле сахрањене у месној цркви, затим преко Источног Сибира пренете у Пекинг, где су предате земљи у Св. Серафимовском храму, који је припадао Руској Духовној Мисији у Кини. Ковчежи са телима преподобномученица пренети су касније у манастир Марије Магдалине у Гетсимански врт. Нису све убице из Алапајевска успеле да се сакрију. Ухваћен је комесар Соловјев, који је убио и месног свештеника, чекист Старцев и члан месног совдепа Абрамов.

Кнез Јовап Константинович је посебно интересантан за нас. Он је рођен 5. јула 1886. у Павловску. Мајка му је била Јелисавета Маврикијевна, војвоткиња од Саксоније. Он се 3. септембра 1911. венчао са српском принцезом Јеленом, ћерком краља Петра I Карађорђевића. Из тог брака потичу и двоје деце, кнез Всеволод (1914–1973) и кнегиња Јекатерина (рођена 1915.). Принцеза Јелена, или на руском двору позната као кнегиња Јелена Петровна (1884–1962), успела је да спасе живот и са својих двоје деце пређе у Француску. Упокојила се у Ници и сада њени земни остаци чекају да буду пренети на Опленец, да нађу мир поред својих најближих. Тако ми, преко једног члана династије Карађорђевић, имамо и једног светитеља више у календару, св. мученика кнеза Јована. Он се са осталим алапајевским мученицима слави три пута годишње: по старом календару 25. јануара, 5. јула и 11. децембра по Духовима. Дакле имена светих мученика алапајевских су: св. преподобномученица Јелисавета, св. преподобномученица Варвара, св. мученици кнежеви Сергије, Јован, Константин, Игор и Владимир и св. мученик Теодор (Ремез).

У канону св. новомученицима, у VI песми се каже:

Окно би гроб у којем преподобномученица Јелисавета оконча царски пут свој са сестром у Господу Варваром и са других шест. Тамо Кнегиња мученику кнезу Јовану рану зави. О, светих осам мученика алапајевских излечите сада ране душа наших!

РУСКА ГОЛГОТА

У Подмосковљу се налази војни полигон од почетка овога века, Бутово. У време Стаљина, поготово 1937. године ово место је по речима патријарха Алексија постало „Руска Голгота“. На њему специјалне јединице стрелале су грађане Русије у масовној ликвидацији. Готово нико није био ни за шта крив, радило се о идеолошкој мржњи, поктазивању, сумњи, параноји од „унутрашњег и спољног непријатеља“. Ни данас нико није у стању да објасни како је то било могуће. Сматра се да је у терору Лењина, Стаљина, врло мало и Хрушчова, страдало 20 милиона грађана Совјетског Савеза. Сваки регион има своју Голготу, попут и бројних српских градова где су комунисти на крају Другог светског рата стрелали своје „непријатеље“ (Београд, Нови Сад...).

На московској Голготи, Бутову, стреляно је сто хиљада руских грађана. Међу њима је и 900 (девет стотина!) свештенослужитеља и монаха. Натопила се ова земља крвљу свјетих руских новомученика. Просто је људима данас тешко да и ногом газе по овом простору који је примио крв псвиних. Данашња генерација се пита како да обележи ово место, како установити ко је ту пострадао. Нико у болу не може да одлучи које би било решење. Пре четири године на овом месту подигнут је храм, у њему се свакодневно служи, Црква сматра да је то у овом тренутку довољно. Упућују се молитве Господу да упокоји душе страдалника, а опсе међу њима које је Црква већ канонизовала да се на небесима моле за спас Русије, да јој се никада више не деси несхватљива трагедија.

Дана 11. децембра у Бутову је служена посебна служба, новопрослављеном новомученику митрополиту Серафиму. Краће житије овог свјетитеља је написано, али припрема се и обимније, колико је само књига потребно да опишу животни пут, животне подвиге овог великог свјетитеља. Стрелян је у 82. години живота, 1937. године. Комунистички целати у митрополиту су видели „попа, непријатеља комунизма“, а он је био пријатељ сваког људског створа. Без речи противљења, са молитвом на устима, пошао је на стреляње.

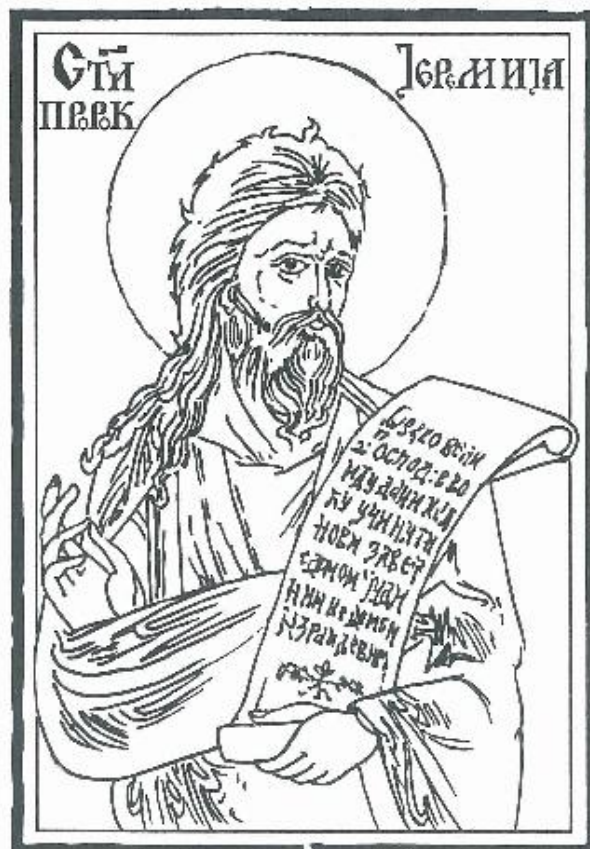
Митрополит Серафим имао је врло богат живот. Потичао је из племичке породице и завршио је официрску школу, како је било уобичајено за племиће. У ратовима на Балкану 1876–77 показао се херојем, жарко је желео да се сви балкански народи ослободе јарма турскога. После рата се замонашио, постаје јеромонах, архимандрит, архијереј. Стварао је музику, сликао иконе, саставио медицински приручник. На основу његовог летописа Серафима-Дивеевског манастира 1903. канонизован је преподобни Серафим Саровски. До тога је тада било такође веома стало још једном каснијем мученику, светоме цару Николају Другом. Свештенослужитеља архиепископа Илариона (Тројицког) погубљеном у Лењинграду, митрополит Се-

рафим сахрањено је 1929. Митрополит је од комуниста непрестано био хапшен. Са последњег хапшења, децембра 1937. није се вратио. Стрелян је.

У Бутову је сада служен и молебан још једном новомученику, архимандриту Крониду (Љубимову), последњем намеснику Тројице-Сергијеве лавре, стреляном пре 63 године. Он је ове године прибројан свјетима. Како је записано, изузетан је био проповедник, нема срца које није било дирнуто његовим речима, многе отпале од вере вратио је на пут спасења. Монаси су га волели као свог изузетног наставника. Много је помагао Марто-Маријиној обитељи велике кнџиње Јелисавете (Теодоровне), такође касније мученице која је канонизована. Лавру су затворили 1920. бољшевици. Архимандрит је остао у Сергијевом Посаду, недалеко од Лавре. Али, 10. децембра 1937. је са десет монаха ухапшен, спроведен до Бутова и ту погубљен.

Свети руски новомученици и исповедници, молитвe Бога за нас!

Ж. Туцић

САВРЕМЕНА ХРОНИКА

МОНАШЕЊА У МЕТОХИЈИ

Са престанком НАТО бомбардовања и тријумфалним уласком „миротвораца“ на Косово и Метохију, почиње најтежи период страдања нашег народа у историји. Из Метохије је протерана готово свака српска породица, а српске цркве, манастири, гробља, куће су уништени.

Али како се сила Божија у помоћи пројављује, Господ је благоволео да и у таквом времену где-где остане да тиња кацдило и да се приносе молитве за спас свога народа.

Једно од таквих места је и манастир Високи Дечани, где је уочи манастирске славе, 23. новембра 1999. г. било монашење четворице младих људи у малу схиму.

1. Монах Андреј (Саји). Световно му је име било Александар. Рођен је у Београду 4. X 1971. г. у номинално римокатоличкој, а у ствари комунистичкој, породици у мешовитом браку Немца и Словенке. У световном животу тренира пливање а по свршетку војног рока крптава се у Дечанима 1996. године, где ће, по завршетку факултета Драмских уметности у Београду, смер за драматургију, доћи у првој половини 1997. г. за искушеника.

2. Монах Ксенофонт (Томашевић). Пре монашења се звао Ненад. Рођен је 25. децембра 1975. г. у Сиску. Живео је у Петрињи, где је завршио основну и средњу школу, а потом студирао енглески језик. Студије 1995. године продужава у избеглиштву у Приштини да би 1997. дошао у Дечане да буде искушеник.

3. Монах Герман (Вучићевић). Световно име било му је Добривоје и рођен је 28. јануара 1972. г. у Горњем Милановцу, где је завршио основну и средњу школу. По окончању војног рока, 1992. г. радио је у својој струци, а након обраћења ступа 20. маја 1997. г. у манастир Црна Река. По послушању исте године долази у манастир Дечани где се наредних 10 месеци учи дуборезачком занату. У мају 1998. г. прелази у новообновљени манастир Св. Арханђела код Призрепа у ком се налази и данас. У Дечанима је само замонашен током манастирске славе.

4. Монах Бенедикт (Прерадовић). Пре монашења звао се Бранко. Рођен је 27. XII 1976. г. у Београду и по завршетку школе радио је у штампарији. Схвативши сву испразност световног живота почи-

ње да тражи манастир и духовника и 1997. г. стиже у манастир Светих Врача у Зочишту. Након заробљавања братства од стране тзв. ОВК прешао је у манастир Светих Арханђела код Призрепа. Замоначен је скупа са својим сабратам Германом у манастиру Дечани.

Иако 2000. година није донела никакво истинско побољшање српском народу у Метохији, ипак у нашим светињама активно је текао монашки живот и за овогодишњу славу Светог Краља Стефана у Дечанима су машке завете положила четворица нових испушеника.

1. Монах Исаија Милинковић. Световно име му је било Слободан. Рођен је 6. VIII 1973. г. у Јагодици, али је живео у Деспотовцу, где завршава основну и средњу техничку школу. У световном животу води са својом мајком врло тежак живот. Крштава се 1992. г., а војску служи у Приштини. Трагајући за смислом живота почиње да води активан хришћански живот да би 1997. године, пред манастирску славу, приступио дечанским испушеницима.

2. Монах Јеремија Вицо. Световно име му је Немања. Рођен је у Требињу 27. XII 1970. г. Од рођења му слаби вид и данас пазире само јаку светлост. Прве четири године специјалне школе за слепе завршава у Сарајеву а друге четири у редовној школи у Требињу, где ће завршити и средњу еколошку школу. Од 1993–1997. ради као телефониста на централни и крајем 1997. долази за испушеника у Дечане.

3. Монах Језекиљ Стакић, световно име Јован. У Београду је завршио основну и средњу школу и потом 1996. године електротехнички факултет. Крштен је 1991. г. током студија. Након окончања факултета ради до марта 1997. године у Институту заштите на раду „Београд“ и потом служи војни рок у Подгорици. Убрзо по одслужењу војног рока одлази крајем марта 1998. године у манастир Луљево. У августу исте године прелази у врањску епархију, где борави наредних годину дана, и почетком августа 1999. године коначно стиже у Дечане.

4. Монах Данило Кандић, световно име Жељко. Рођен је у Никшићу 1. маја 1969. г. Основну школу завршава у Никшићу а средњу пољопривредну у Бару. У Приштини завршава пољопривредни факултет. Крштен је 1990. г. у Чачку. По одслужењу војног рока, трагајући за вишим духовним вредностима, обилази многе наше манастире и, најзад, 1998. г. стиже на Велики Петак у Дечане.

Сва четворица су замонашени у малу схиму, полажући завете пред готово 300 гостију у атмосфери пуној наде и вере у бољу будућност за Метохију и наш многонапаћени и многострадални народ.

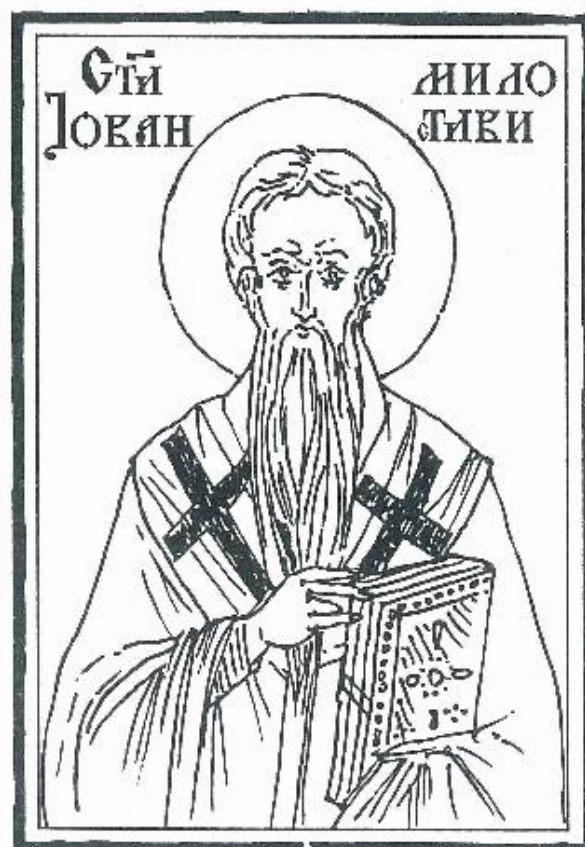
ОСТАЛА МОНАШЕЊА

Ова година је била благословљена оживљавањем неколико старих светиња међу којима је и манастир Вавдења Пресвете Бо-

городице у Дубоком Потоку. У њему је ове године, на бденију уочи славе Светих Врача Козме и Дамјана, један млади човек положио монашке завете и добио име Никита.

У свету Борис Радошевић, рођен је 1978. године у Обровцу, Српска Крајина, где је завршио и основну школу. У Приштини стиже 1995. године као избеглица и ту завршава средњу економску школу. Након тога уписује Теолошки факултет у Београду. Жељан вишег духовног живота стиже 1997. г. у манастир Црна Река, одакле 1998. прелази у манастир Зочиште. Нашавши се по рушењу тог манастира поново у избеглиштву 2000. године стиже и са осталом браћијом обнавља запустели манастир у Дубоком Потоку.

Манастир Црна Река је и ове године традиционално добио новог монаха за манастирску славу. У чин мале схиме 21. новембра замонашен је Србољуб Велковић, добивши име Спиридон. Рођен је у Врању 10. фебруара 1969. г. Као дете активног војног службеника пуно се селио. У Мостару је завршио основну школу, где је отпочео и средњу електротехничку школу коју ће, потом, завршити у Краљеву. После дугогодишњег лутања по окончању војног рока крштава се 1996. године а 1997. постаје испушеник у манастиру Црна Река.

САДРЖАЈ

УМЕСТО УВОДА

- проф. др Бољуб Шијаковић* Извештај Министарства вера о посети представника Савезне владе манастиру Високи Дечани и Пећкој Патријаршији 5
- Дејан Илић* Извештај о „Српско албанском дијалогу“ одржаном у Скопљу од 16–19. новембра 2000. год. 11

ПАТРОЛОГИЈА

- епископ Атанасије (Ракић)* Отац Георгије Флоровски (1893–1979)..... 15

УМЕТНОСТ И ИСТОРИЈА

- др Вељко В. Ђурић* Прилог проучавању аграрне реформе и колонизације 1945–1946. године на имањима Српске православне цркве на територији Аутономне косовско-метохијске области 21

ДУХОВНИ ПУТОКАЗИ

- Миодраг М. Пејровић* Сагласје цркве и државе 51
- Живица Туцић* Обновитељка женског монаштва код Срба 59
- Живица Туцић* Ходочашће Петра I 63

ДУХОВНИ ЖИВОТ

- Нага С. Ацић* Дневник децег склоништа Св. Николе „Богдај“ у Битољу 67
- јеромонах Спасафан Дечанац* Монах Харитон (1960–1999) 91
- Преподобни оче Харитоне, моли Бога за нас 99

БЕСЕДЕ

<i>Св. Јован Златоустин</i> Беседе на посланицу Римљанима	105
---	-----

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ

<i>Живица Тућић</i> Поуке	117
-------------------------------------	-----

МЕЋУЦРКВЕНА ХРОНИКА

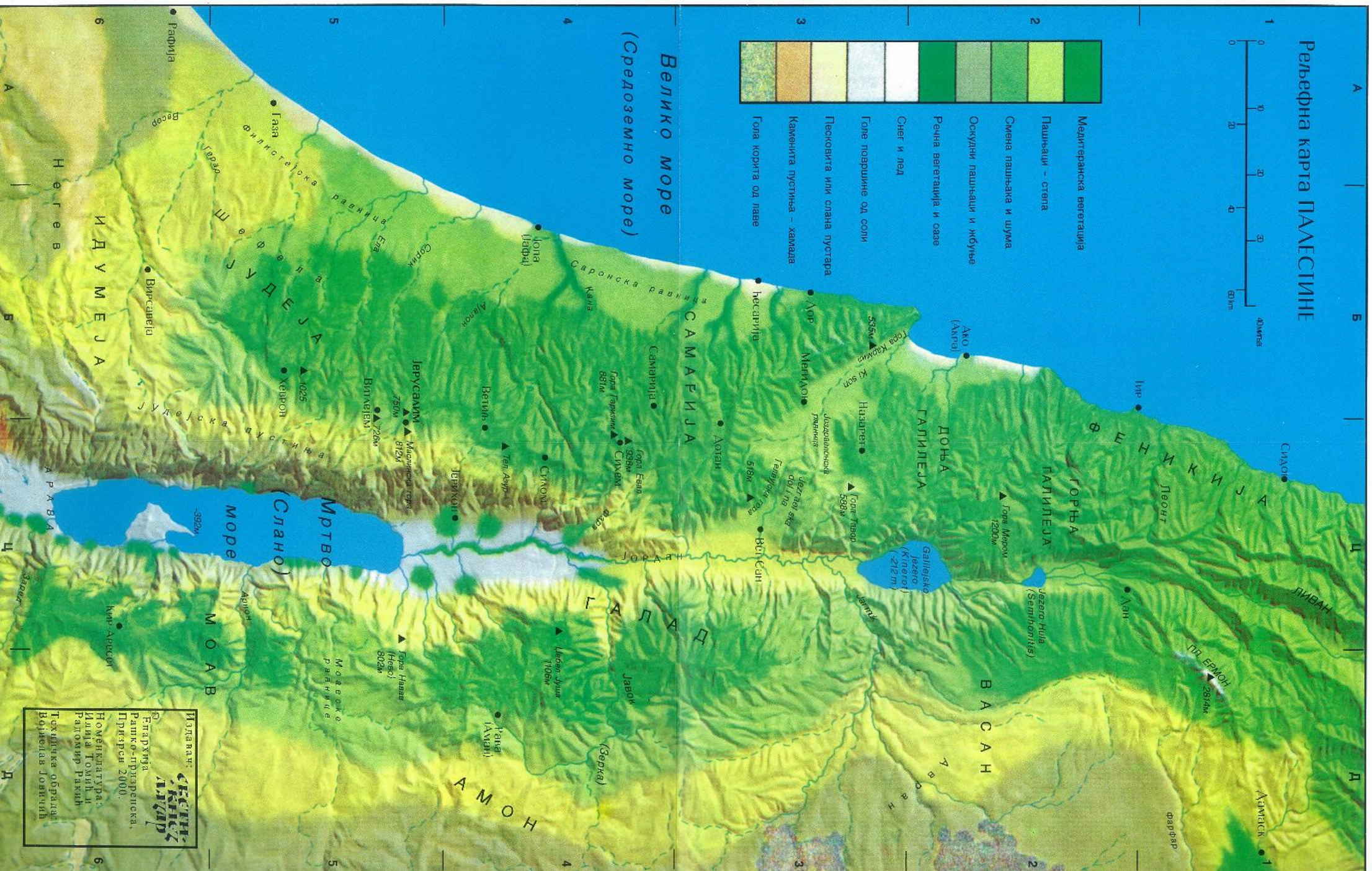
<i>јереј Србољуб Милетић</i> Дијаспора, међуцрквени односи и васељенске хипотезе	127
<i>јереј Србољуб Милетић</i> Судски процес у Викторији	133
<i>Ж. Тућић</i> Из Руске цркве	135

САВРЕМЕНА ХРОНИКА

<i>оџац Василије</i> Монашења у Метохији	141
--	-----

лична библиотека
Дрх. Науш

Figure 1 shows a vertical scale bar. The top of the bar is labeled '1' and the bottom is labeled '40 meters'. The bar has tick marks at intervals of 10, labeled 0, 10, 20, 30, and 40 km.

Издатель: **«РЕГИОН-КНИГА»**
 Елфартыя
 Рамко-праренеска,
 Присрзэн 2000.
 Номенклатура:
 Идла Тонх и
 Ратонир Рахх
 Тонхиче обрэдэ
 Вольдэс Явинчх